

20. Keskiviikkona 4 päivänä maaliskuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia		6) Hallituksen esitys laiksi kemikaalilain 8 ja 48 a §:n muuttamisesta	906
Ensimmäinen käsittely		Hallituksen esitys 9/1998 vp	
1) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain muuttamisesta	897	7) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Angolaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta	908
Hallituksen esitys 225/1997 vp Hallintovaliokunnan mietintö 1/1998 vp		Asetus 2/1997 vp	
Lähetekeskustelu		8) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Sierra Leonea koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä	„
2) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain 5 §:n ja lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta	902	Asetus 3/1997 vp	
Hallituksen esitys 4/1998 vp		9) Lakialoite laiksi eläinsuojelulain 22 §:n muuttamisesta	„
3) Hallituksen esitys rehulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	903	Lakialoite 141/1997 vp (Annika Lapintie / vas ym.)	
Hallituksen esitys 5/1998 vp		10) Lakialoite laiksi neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä valtion alkoholiyhdistön yksinoikeudesta harjoittaa alkoholin vähittäismyyntiä	938
4) Hallituksen esitys laeiksi siemenkauppalain 2 §:n ja taimiaineistolain 2 §:n muuttamisesta	906	Lakialoite 2/1998 vp (Risto Penttilä /nuors ym.)	
Hallituksen esitys 7/1998 vp		11) Lisätalousarvioaloite 1—21/1998 vp	„
5) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, osuuskuntalain 9 luvun, asunto-osakeyhtiölain 6 luvun, asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 8 luvun, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 9 luvun ja säätiölain 11 §:n sekä kirjanpitolain muuttamisesta	„	1 Tuula Haatainen /sd: Määrärahan osoittamisesta Suomen Kuluttajaliiton toiminnan turvaamiseen	
Hallituksen esitys 8/1998 vp		2 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Rapalan paikallistien parantamiseen	

3 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Liikolan paikallistien parantamiseen

4 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Vuorenkylän paikallistien parantamiseen

5 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Koskenmylly — Koitti-maantien (4251) peruskorjaamiseen

6 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta valtatie 4:n kunnostamiseen

7 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Lahden — Heinolan moottoriliikennetien rakentamiseksi moottoritieksi

8 Timo Ihamäki /kok: Määrärahan osoittamisesta Järvi-Suomen kanavointihankkeiden toteuttamiseen

9 Toimi Kankaanniemi /skl ym.: Määrärahan osoittamisesta poliisin palkkamenoihin

10 Toimi Kankaanniemi /skl ym.: Määrärahan osoittamisesta pk-yri-tysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen

11 Jaakko Laakso /vas: Valmiusyhtymien tilausvaltuuden alentamisesta

12 Annika Lapintie /vas: Valmiusyhtymien tilausvaltuuden poistamisesta

13 Eero Lämsä /kesk ym.: Määrärahan osoittamisesta maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen

14 Arja Ojala /sd ym.: Määrärahan osoittamisesta Näkövammaisten kirjaston postimaksuihin

15 Tauno Pehkonen /skl ym.: Määrärahan osoittamisesta maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen

16 Hannu Takkula /kesk: Määrärahan osoittamisesta kalateiden rakentamiseen Kemijoen voimalaitosten kunnostustöiden yhteydessä

17 Hannu Takkula /kesk: Määrärahan osoittamisesta Toljajärven paikallistien 19592 kunnostamiseen

18 Esko-Juhani Tennilä /va-r ym.: Valmiusyhtymien tilausvaltuuden alentamisesta

19 Pentti Tiisanen /vas ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 6:n liikenneturvallisuuden parantamiseen

20 Pentti Tiisanen /vas ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 15:n kehittämiseen

21 Raimo Vistbacka /ps: Määrärahan osoittamisesta maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen

Mietintöjen pöydällepano

12) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä pohjoismaisista työmarkkinoista henkilöille, jotka ovat saaneet ammattipätevyyden antavan, vähintään kolmevuotisen korkeamman koulutuksen, tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 946

Hallituksen esitys 106/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aaltonen, Aho, Andersson C., Aula, Haatainen, Halonen, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Isohokana-Asunmaa, Järvilahti, Kaarilahti, Karhunen, Kiljunen, Koski M., Koski V., Koskinen Jari, Kurola, Laakso, Laaksonen, Lax, Lindén, Lämsä, Löf, Metsämäki, Niinistö, Pekkarinen, Pohjola T., Rantanen, Roos, Saari, Saarnio, Sasi, Savela, Tahvanainen, Tarkka, Tulonen, Tuomioja, Vanhanen, Viitamies ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Savela, Rantanen, Metsämäki, Kurola ja Niinistö.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella edustajat Lax, Vanhanen ja Viitames, virkatehtävien perusteella edustajat C. Andersson, Löf, Niinistö ja Tahvanainen sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Huuhtanen, Järvelähti, V. Koski, Lämäsä, T. Pohjola, Roos, Saari, Tarkka, Tulonen ja Vistbacka,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella ed. Rehula sekä

tämän kuun 6 päivään virkatehtävien perusteella ed. Törnqvist.

Lakialoitteen n:o 47/1997 vp siirto

Ensimmäinen varapuhemies: Lakialoite n:o 47/1997 vp, joka sisältää ehdotuksen laiksi peruskoululain 102 §:n muuttamisesta, on 10 päivänä kesäkuuta 1997 lähetetty sivistysvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että aloite siirretään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimien virka-apusta poliisille annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 225/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys Puolustusvoimien virka-apusta poliisille annetun lain muuttamisesta.

Lakiesityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi niitä tilanteita, joissa Puolustusvoimat antaa poliisille virka-apua. Huomioon otetaan myös ne tarkistustarpeet, jotka aiheutuvat poliisin ja Puo-

lustusvoimien organisaatiossa tai lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten johdosta. Uutta tässä lakiesityksessä on myös mahdollisuus saada korvausta, mikäli virka-avun antaminen pitkittyy.

Lähtökohtana virka-avun antamiselle on jatkossakin se, että poliisin voimavarat ovat tehtävän suorittamiseen riittämättömät tai poliisilta puuttuu tarvittavaa välineistöä tai erityishenkilöstöä. Vastuu- ja alistussuhteiden osalta tilanne säilyy pääosin nykyisellään, jos kohta esitys tämentää virka-aputilanteiden toimintaympäristön turvallisuusolosuhteiden johto- ja ohjausjärjestelyjä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta korostaa, että virka-apumenettelyllä ei saa korvata poliisin resurssipuutteita. Hallintovaliokuntahan on tähän samaan asiaan, poliisin voimavaroihin ja niiden riittävyyteen tehtävien hoitamisen osalta, aiemminkin kiinnittänyt huomiota.

Lähtökohtana siis tulee olla, että poliisi hoitaa sille kuuluvat tehtävät omilla voimavaroillaan. Poliisilain 1 §:n 1 momentissa poliisin tehtäviksi luetellaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennaltaestäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Hallintovaliokunta puoltaa yksimielisesti tämän hallituksen esityksen sisältämän lakiehdotuksen hyväksymistä siihen 6 §:ään tekemänsä muutoksen mukaisena.

Virka-apu tulee kysymykseen henkilön etsimiseksi ja kiinnittämiseksi, alueen eristämiseksi ja tutkimiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, omaisuuden tilapäiseksi vartiointiseksi sekä räjähteiden raivaamiseksi ja muuhun sellaiseen tehtävään, jonka suorittamiseksi Puolustusvoimilla on erityishenkilöstöä tai erityisvälineistöä. Lisäksi, arvoisa puhemies, virka-avun antaminen on mahdollista kansainvälistä erityissuojelua nauttiviin henkilöihin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi ja poliisilla on oikeus saada muunkinlaista virka-apua.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan virka-apumenettely on kaikinensa nykyisenkin lain mukaan toiminut käytännössä joustavasti ja tehokkaasti. Puolustusvoimien virka-apua on käytännössä tarvittu muun muassa laajoihin etsintöihin, onnettomuus- ja tapahtumapaikan eristämiseen, eräiden kansainvälisten kokousten turvallisuusjärjestelyihin, räjähteiden raivaamiseen ja erityisvälineistön käyttöön. Omaisuuden tilapäisen vartiointin lisäksi tähän lakiehdotukseen sisältyy myös oikeus saada virka-apua hen-

kilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut hallintovaliokunnalle lausunnon, jossa edellytettiin 6 §:n 2 momentin täydentämistä, jotta lakiehdotus voitaisiin hyväksyä tavallisena lakina. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan momentista tulee ilmetä voimakeinojen käyttämisen poikkeuksellisuus. Toisaalta niiden käytön sallittavuus on lisäksi rajattava lausunnon mukaan siihen, mikä on tarpeen poliisin erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamiseksi.

Tämän mukaisesti hallintovaliokunta ehdottaa 6 §:n 2 momentin kirjoittamista siten, että virka-apuosastoon kuuluvalla, joka suorittaa virka-aputehtävää, on erittäin tärkeässä ja kiireellisessä tehtävässä oikeus poliisimiehen ohjauksessa käyttää tehtävän suorittamiseksi sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joihin poliisimies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa ja joita tilanne huomioon ottaen on pidettävä puolustettavina.

Hallintovaliokunta korostaa, että voimakeinojen käyttäminen tulee kysymykseen vain silloin, kun kaikki 6 §:n 2 momentin edellytykset täyttyvät. Kysymyksessä on siis oltava erittäin tärkeä ja kiireellinen poliisin virkatehtävä. Lisäksi tämä on sallittua vain tehtävän suorittamiseksi välttämättömien voimakeinojen käytön osalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että virka-apua pyytäessään poliisin tulee määrittää, millaisesta virka-avusta on kyse. Virka-aputehtävään tulee käyttää sellaisia henkilöitä, jotka ovat saaneet tehtävän edellyttämän asianmukaisen koulutuksen. Tässä on siis tarpeen ottaa turvallisuusnäkökohdat mahdollisimman hyvin huomioon.

Asevelvollisuuslain nojalla palveluksessa olevia ei hallintovaliokunnan mielestä tulisi käyttää normaaleissa rauhanajan oloissa vaarallisten henkilöiden kiinniotto- ja räjähteiden raivaamiseen tai muuhun vastaavaan vaaralliseen tehtävään, eikä myöskään sellaiseen tehtävään, joka saattaa edellyttää voiman käyttöä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tehtävään, jossa saatetaan joutua vaaraan ja käyttämään ampuma-asetta, komennetaan vain Puolustusvoimien palveluksessa olevaa sotilashenkilöstöä. Poikkeuksena voivat olla valtiotoverailut, joihin sotilaspoliisikoulutuksen saaneita varusmiehiä on komennettu virka-aputehtävään. Voi olla, että näissäkin tilanteissa etukäteisarvioin-

nin perusteella voi tulla kyseeseen myös ampu-ma-aseen käyttö.

Valiokunta siis korostaa, että varusmiehiä ei vastaisuudessaakaan komenneta muutoin kuin aivan poikkeuksellisesti sellaisiin virka-aputehtäviin, joissa voidaan joutua ampuma-aseen käyttöön.

Arvoisa puhemies! Arviointi kunkin tilanteen osalta on aina jälkikäteisarviointia. Siitä syystä virka-avun käyttöön on valiokunnan mielestä suhtauduttava erittäin vakaan harkinnan pohjalta. Virka-apuosastoon kuuluvalla on siis edellytettävä myös omaa harkintaa voimankäyttötilanteessa.

Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että sotilailla on sotilaskoulutus, heidät on koulutettu sotimaan, mutta poliisimies myös taltuttamaan uhkaavasti tai väkivaltaisesti käyttäytyviä. Näin erään asiantuntijan lausunnossa todettiin.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta siis yksimielisesti puoltaa esityksen hyväksymistä muutetussa muodossa.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä pyritään ennakoimaan nimenomaan tilanteita, missä Puolustusvoimat tulevaisuudessa voi joutua antamaan poliisille virka-apua eli nykyiseen lakiin tehdään tiettyjä tarkennuksia ja täsmennyksiä, kuten esimerkiksi millä edellytyksillä poliisi voi pyytää armeijan virka-apua tehtävien suorittamiseen.

Kun kuulumme hallintovaliokunnassa asiantuntijoita, kauttaaltaan todettiin, että esitettävät muutokset ovat varsin perusteltuja. Näin ollen myös valiokunnan mietintö oli yksimielinen. Tarkoituksena tietysti on, että Puolustusvoimien apua tullaan käyttämään vain tilapäisesti sellaisiin tehtäviin, missä poliisin voimavarat ovat riittämättömät ja kun poliisilta saattaa puuttua vaadittavaa erityishenkilöstöä tai -välineistöä. Tällaisista tapauksista mainittakoon esimerkiksi räjähteiden raivaaminen, omaisuuden tilapäinen vartiointi ja liikenteen ohjaaminen. Samoin voidaan mainita esimerkkinä kansainvälistä erityis-suojelua nauttivien henkilöiden suojeleminen.

Erityistä huomiota kiinnitettiin myös voimakeinojen käyttämiseen, niin kuin jo valiokunnan puheenjohtaja Väistö äsken totesi. Voimakeinojen käyttäminen tulee kyseeseen vain poikkeuksellisisissa tapauksissa. Jos voimakeinoja joudutaan käyttämään, tehtäviin on komennettava vain Puolustusvoimien palveluksessa olevaa vakinaista henkilöstöä ja henkilöitä, jotka ovat saa-

neet tehtävän edellyttämän asianmukaisen koulutuksen. Siis varusmiehiä ei kaikkiiin virka-apu-tehtäviin näin ollen voida käyttää kuin aivan poikkeuksellisissa tapauksissa.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on paljon puhuttu poliisin määrärahojen riittämättömyydestä ja siitä aiheutuvasta resurssipulasta. Jotkut saattavat nyt herättää epäily, että lailla pyritään osaltaan ratkaisemaan poliisin resurssipulaa, mutta tästä toki ei ole kyse, vaan Puolustusvoimien virka-apu tulee kyseeseen vain poikkeustapauksissa, niin kuin hallintovaliokunnan yksimielisessä mietinnössäkkin todetaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Väistö valiokunnan puheenjohtajana varsin perusteellisesti esitteli mietintöä, joka on, kuten hän totesi ja jonka voimme helposti havaita, yksimielinen. Tämä kuitenkin perustuu siihen, että valiokunta varsin tarkoin fiilasi mietinnön sanamuotoja niin, että asia harkittiin ihan viimeiseen pisteeseen saakka.

Olen sen jälkeen, kun asia saatiin valiokunnassa käsiteltyä, mietiskellyt, mikähän lieene se erityinen tarve, joka on tavallaan tehnyt tämän hallituksen esityksen akuutiksi ja sen luontoiseksi kuin se nyt on. Olen päätenyt siihen, että syyn täytyy olla se, että meille on tänne Suomeen odotettavissa valtavan suuri määrä valtiovierailuja johtuen siitä, että tasavaltamme herra presidentti on matkustellut aika paljon ulkomailla ja siitä seuraa vastavierailuja aika runsaassa määrin. Silloin tietysti tullaan kysymykseen, miten riittävät poliisin voimavarat hoitamaan suojelutehtävät, ja silloin tietysti varusmiehet ovat paljon halvempi ratkaisu kuin poliisimiesten käyttäminen tähän tehtävään.

Tämä täytyy ottaa poliittisena realiteettina huomioon, vaikka itse olinkin alun perin vähän sitä mieltä, että tokkopa varusmiesten käyttämistä näihin tehtäviin ylipäättäänkään olisi tullut sallia. Mutta kun poliisin voimavarojen riittämättömyys on realiteetti, olkoon tällainenkin järjestely mahdollinen.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin käsityksiin, joita valiokunnan puheenjohtajan ja muittenkin taholta on esitetty. Jatkan ed. Pulliaisen näkemyksestä, missä määrin tätä apua jatkossa tarvitaan. Vuonna 99 olemme EU:n puheenjohtajamaa, ja esimerkiksi silloin saattaa olla hyvin paljon tämän tapaisia tilanteita, joissa tätä on tarpeen käyttää, koska lain Puolustusvoimien virka-avusta poliisille 1 §:n 2 momentti sa-

noo: "Kansainvälistä erityissuojelua nauttiviin henkilöihin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi poliisilla on oikeus saada muunkinlaista kuin 1 momentin mukaan annettavaa virka-apua."

Tämä on ihan tyypillistä, ja tämän kaiken huomioon ottaen ja kun poliisivoimavarat ovat viime vuosina niukenneet ja tarve koko ajan lisääntynyt, tässä on erityistä tarvetta kiinnittää huomiota siihen koulutukseen, mitä Puolustusvoimien taholta on annettava niille, jotka antavat virka-apua. Samalla on muistettava, että ei saa tulla säännöksi, että Puolustusvoimien virka-apua käytetään näissäkään tilanteissa.

Erikoisen ongelmalliseksi tilanne tulee voimakeinojen käyttämisen yhteydessä, koska on yhä enemmän sellaisia tilanteita, joissa on etukäteen vaikea arvioida, tuleeko voimakeinojen käyttö tarpeelliseksi vai ei. Vaikka poliisi antaa valtuutuksen, aina asianomainen henkilö, joka saattaa joutua käyttämään voimakeinoja, joutuu itse harkitsemaan, onko voimakeinojen käyttö tilanteessa puolustettavissa. Sitä suuremmalla syyllä tulee suhtautua varovaisesti tämän tapaisen erikoislainsäädännön luomiseen ja erikoisesti se vaatii jatkuvaa tarkkailua.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Mahdollisuus saada apua Puolustusvoimilta on erinomainen tuki poliisivoimille ollut jo pitkään. Silloin kun sitä on tarvittu ja myös saatu, on voitu havaita, että se on täysipainoista ja ammattitaitoista työskentelyä armeijan yksiköiden taholta. Siinä mielessä on tavattoman tärkeää, että näin on jatkossakin.

On kuitenkin aina ollut huomattavissa, että meillä suhtaudutaan hyvin kriittisesti armeijan mahdolliseen virka-apuun, samoin kuin on suhtauduttu hiukan täydennyspoliisiinkin. Se on historiallinen perinne Suomessa, enkä lähde erittelemään, mistä se johtuu, mutta koskaan epäilijät eivät kylläkään ole saaneet mistään pontta tai pohjaa.

Tämä tausta aivan selvästi näkyy 6 §:ssä, kun voimakeinojen käyttöön on tehty uusi muotoilu. Tässäkin on pyritty äärimmäisen tiukkaan sanamuotoon, jolla on haluttu tietysti viestittää ulospäin, että asia on nimenomaan poliisin hallinnassa eikä mihinkään ylilyönteihin ole mahdollisuutta. Tämä pykälä on liian tiukka. Käytännön elämässä ei tietysti pystytäkään jälkikäteenkään arvostellen sanomaan, mikä on juuri sillä hetkellä erittäin tärkeä ja kiireellinen yksityiskohtainen tehtävä, jossa armeijan mies joutuu voimakeinoja käyttämään. Mutta kuitenkin on tärkeää, että

pykälän sanamuoto viestii yhteiskunnan taholta tiukkaa suhtautumista armeijan apuna käyttämiseen, sellaisenaan välttämättömään virka-apuun.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Täytyy nyt olla samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa siinä mielessä, että — jos oikein tulkitsin häntä — on hyvä, että rajat pyritään pitämään selvinä.

Ihan kansainvälisesti ajateltuna on kautta aikojen ollut jonkin sortin riski se, että poliisin ja sotilaan tehtävät yhdistettäisiin. Mutta Suomi on onneksemme sillä tavalla valistunut maa, että täällä ne harvat kerrat, kun tähän on jouduttu, katastrofeja oikeastaan millään tavalla en muista tapahtuneen, vaan pikemminkin päinvastoin. Kautta aikojen yhteistyö on sujunut varsin tasapainoisesti ja hyvin.

Luultavasti tämä aika hyvä historia on ollut taustana sille, että tämä mietintö on todella hyvä. Tämä on paitsi yksimielinen myös hyvin tasapainoinen. Ansiokas on se perustelujen osa, jossa ”valiokunta pitää välttämättömänä, ettei varusmiehiä komenneta vastaisuudessaakaan muutoin kuin aivan poikkeuksellisesti sellaisiin virka-aputehtäviin, joissa saatetaan joutua käyttämään ampuma-asetta”. Kyllä tämän asian huomioiminen näin selkeästi ansaitsee suuren tunnustuksen.

Perusteluista lisää: ”Käytännön voimankäyttötilanteessa varusmies saattaisi, tilanteesta riippuen, joutua koulutukseensa nähden kohtuuttomaan arviointitehtävään.” Me tiedämme, minkä ikäisiä varusmiehet ovat. Me tiedämme, mikä heidän elämäkokemuksensa ehtii olla. On erittäin hyvä, että valiokunta on näin hyvin paneutunut tähän asiaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Näyttää olevan ihan sarja näitä toppuuttelupuheenvuoroja, mutta ehkä se on asialle hyväksi ja korostaa valiokunnan mietinnön sanamuotoja tai näkemyksiä.

Minusta ed. Väistön esittelemät ja lukemani muutokset sekä valiokunnan kannanotot osoittavat, että siellä on todella diskreetisti eli tahdikkaasti suhtauduttu tähän asiaan ja ristiriitaan, mikä vallitsee. Uskon, että meillä on myös historiallisia syitä siihen ainakin tällä puolella salia, että aina ei ole niin itsestäänselvää, että armeija olisi paras järjestyksenpitäjä.

Poliisin koulutushan on melko lailla jatkuvaa toppuuttelua voimankäytöstä. Tiedämme taas

toisenlasia maita. Esimerkiksi eräissä USA:n suurissa kaupungeissa, jos aikuinen mies juoksee kadulla, poliisi saa käyttää voimaa, koska on arveltavissa, että hän on rikoksentekijä. Sen sijaan Suomessa aika lailla pitkälle joutuu poliisi venymään, ja pitkä koulutus on hänet siihen opettanut. Sen sijaan armeijan koulutus on valmentautumista aseiden käyttöön, ja niin kuin ed. Kekkonen totesi, nuori mieli on aika lailla innokaskin, kun tilanne tulee sellaiseksi, että tarvetta olisi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! On syytä edelleen korostaa poliisin voimavarojen riittävyyttä normaalitoiminnassa ja sitä, että näiden voimavarojen riittävydestä huolehdittaisiin. Meillähan on lainsäädännön antama mahdollisuus myös ed. Aittoniemen jo esille ottamaan täydennyspoliisihenkilöstöön. Se kuitenkin edellyttää valtioneuvoston päätöstä ja vie aika pitkän ajan. Puolustusvoimien virka-apumahdollisuus toteutuu, niin kuin käytännöstä tiedämme, varsin nopeasti.

Tässä yhteydessä on korostettava sitä, että toimivaltuussäännös käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on aiempaa täsmällisempi ja voimankäyttömahdollisuus on, kuten käydystä keskustelustakin on tullut ilmi, pyritty rajamaan mahdollisimman tarkoin vain välttämättömään voimakeinojen käyttöön.

Arvoisa puhemies! Eräs kysymys nousi esille asiantuntijakuulemisissa, ja se on virka-avun maksullisuus. Jos virka-avun anto pitkittyy, silloin ollaan eräänlaisen työavun luonteisen virka-avun antamisen piirissä ja syntyy mahdollisuus korvauksiin. Poliisin taholta tätä pidettiin vähän ongelmallisena etenkin tässä yksikkökohtaisessa tulosajattelutilanteessa. Se ei kylläkään sovi kaikkeen, ja tietysti saattaa tulla joissakin erityisesti etsintätilanteissa ongelmia maksullisuusasian suhteen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Todella valiokunta on käsitellyt tämän asian myös minun mielestäni hyvin tarkkaan ja vastuullisesti. Viitataan vielä perusteluihin siltä osin, mihin valiokunnan puheenjohtajakin viimeisessä puheen- vuorossaan epäsuorasti viittasi: poliisin resurssi- puutteisiin ja niiden korjaamiseen. Valiokunta on korostanut tätä asiaa. Onkin varsin tärkeitä, että meidän normaalipoliisimme saa tarvittavat resurssit. Tässä en tarkoita mellakantorjuntajoukkoja tai osastoja, vaan sitä jokapäiväistä tärkeitä poliisityötä tekevien poliisien resurssivajet-

ta, joka on tunnettu ja tunnustettu, sen korvaamista. Ensi- ja esitiedot vuoden 1999 budjetista vaikuttavat myös tältä osin vajavaisilta sellaisilta, että on vajetta. Näin ollen tämä valiokunnan kannanoton kohta on hyvin perusteltu.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Minusta on myös hyvin tärkeää, että yhteiskunnassa pidetään vastuusuhteet selvinä, toisin sanoen että poliisi huolehtii varsinaisista poliisitehtävistä ja Puolustusvoimat vain tilapäisesti ja niissä erityistapauksissa, joissa erityisesti lainsäädännöllä on annettu siihen valtuutus.

Mielestäni on erittäin tärkeää, niin kuin valiokunnassa korostettiin, että myös asevelvolliset eli varusmiehet ovat erityisessä asemassa ja heidän osaltaan huolehditaan siitä, etteivät he joudu tarpeettomalle vaaralle alttiiksi tai sellaisiin tehtäviin, joihin heillä ei ole asianmukaista koulutusta.

Toisaalta, kun meillä on odotettavissa esimerkiksi Suomen puheenjohtajuus ja muita kansainvälisiä tapahtumia ja muutoinkin nopeat muutokset ovat tälle yhteiskunnalle tunnusomaista, on mielestäni oikein, että lakia myös joustavoitetaan tältä osin, että voidaan entistä joustavammin käyttää sellaisissa tilanteissa, joissa laki sallii, Puolustusvoimien virka-apua.

Kaiken kaikkiaan minun käsityksen mukaan hallituksen esitys kokonaisuutena ja niillä korostuksilla, joita valiokunnassa siihen on lisätty, on erittäin hyvä.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa puhemies! Jäin kuitenkin kaipaamaan hallintovaliokunnan mietinnöstä viitettä ja toivomusta asevelvollisten koulutuksesta. Nämä ovat kuitenkin erityisiä tehtäviä, ja varsinkin jos järjestystehtävät ovat yleisöpalvelun ja vartiointin välimaastossa, valiokunta olisi voinut myös velvoittaa Puolustusvoimia koulutuksessaan huomioimaan tämän näkökulman, jos ei jatkuvassa koulutuksessa, niin varsinkin työhönopastuksessa ajatellen vaikka näitä isoja EU-puheenjohtajakauden koukousia. On myös meidän imagomme kannalta hyvin keskeistä, millä lailla virallisesti pukeutuneet henkilöt, olivat he poliiseja tai asevelvollisia, käyttäytyvät.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Täällä on monessa puheenvuorossa nyt vedetty rajaa, mikä on Puolustusvoimain tehtävä ja mikä on poliisin tehtävä, ja nyt myös kaivataan tarkempaa selvitystä, mikä on armeijan koulutus ja minkälaista

sen kuuluu olla. Samalla tavalla ed. Vähänäkki totesi, että armeijan koulutus on valmistautumista aseiden käyttöön. Näin tietysti asia onkin. Mutta kun tämän mietinnön lukee tarkkaan, niin siinähan todetaan juuri, että vain poikkeustapauksissa voidaan käyttää asetta. Siinä, ketkä silloin käyttävät armeijassa asetta, jos poliisi pyytää apuun, lähtökohtana on se, että käyttäjänä on vakinaisessa palveluksessa oleva henkilökunta, jolla on siihen riittävä koulutus, eivät suinkaan varusmiehet.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaa kiinnitti huomiota sotilaiden koulutukseen virka-aputehtäviin. Lähtökohtana on kuitenkin se, että sotilaita koulutetaan sotilaiksi. Siihen asiantuntijatkin kiinnittivät huomiota. Tässä suhteessa virka-avun antamista ajatellen sotilaila luonnollisesti on erilainen koulutus, vähäisempi harjaantuneisuus ja kokemus tämän tyyppisistä asioista ja etenkin sellaisten voimakeinojen käytöstä, joilla pyritään taltuttamaan uhkaavasti käyttäytyviä henkilöitä.

Ymmärrän, että sotilashenkilöiden osalta Puolustusvoimien taholla on valmiutta varsin nopeastikin antaa lisäkoulutusta tämän tyyppiin tehtäviin, niin kuin on aiemminkin jo historiamme aikana tapahtunut, eritoten suojaamistehtäviin. Yleisimmät tehtäväthän ovat kuitenkin olleet eri tyyppisiä etsintätehtäviä ja niihin varmasti sotilailla, varusmiehet mukaan luettuina, on varsin hyvä koulutus ja kokemus ja osaamisen taito ylipäätään.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Minäkin puuttuisin ed. Viljamaan esille ottamaan koulutustilanteeseen. Epäilemättä nyt on niin, että lisääntyvät valtiovierailut muun muassa Suomen puheenjohtajuudesta johtuen vuoden 1999 jälkipuoliskolla tulevat johtamaan siihen, että me tarvitsemme enemmän sotilaspoliisikoulutuksen saaneita varusmiehiä. Toki täytyy yhtyä siihen, että ei saisi syntyä sellaisia tilanteita, joissa varusmiehet joutuisivat omaa harkintaansa käyttämään siinä suhteessa, joutuvatko he turvautumaan aseiden käyttöön vai eivät. Tämähän on tässä villakoiran ydin. Mutta sotilaspoliisikoulutuksen laajentamista tähdennän tässä yhteydessä.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Pyydän anteeksi, että tulin vahingossa jatkaneeksi tätä keskustelua. Ed. M. Pohjola oikeastaan vastasi ed. Viljamaalle. Tarkoitukseni oli vain sanoa se,

että hän ei lainkaan noteerannut sitä seikkaa, että on olemassa jo oma koulutuksensa, joka on sotilaspoliisikoulutus, eli sellainen asia on, ja ilmeisesti ne on otettu huomioon ihan kirkkaasti ja selkeästi tätä mietintöä laadittaessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain 5 §:n ja lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 4/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ihama: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että makeis- ja virvoitusjuomaverosta vapautettaisiin sellaiset virvoitusjuomat, jotka käytetään alkoholi-juomien valmistukseen. Tätä vastaan minulla ei ole mitään sanottavaa. Mutta valitettavasti tämäkään lakiesitys ei mene luonnon kivennäisvesien suhteen pitemmälle. Nimittäin Heinolan Viikinisistä on löydetty kivennäisvesiesiintymä, joka on monessa suhteessa ainutlaatuinen. Se on ensinnäkin ainoa Suomesta löydetty kaupallista arvoa omaava kivennäisvesiesiintymä ja siten verrattavissa esimerkiksi Ruotsin Ramlösaan, joka siellä on ollut tunnettu jo 300 vuoden ajan.

Erikoiseksi tämän suomalaisen esiintymän tekee se, että geologisen tutkimuksen ja veden iän määrittämisen perusteella vesi on syntynyt jääkauden aikaisesta jäätä sulamalla eikä siihen ole sanottavasti sekoittunut myöhemmin syntyneitä vesiä tai nykyisiä pintavesiä. Vesi on siis pääosin jopa 8 000 vuotta vanhaa, erittäin korkealaatuista ja puhdasta. Se on maailmanlaajuisessa pohjavesigeologian arvostelussa arvioitu maailman parhaiden kivennäisvesien luokkaan kuuluvaksi.

Tämän kivennäisveden kaupallista hyödyntämistä on alusta lähtien haitannut valmisteverolaki, jossa ei oteta huomioon tällaista yhtä poikkeustapausta. Laissa määrätään muun muassa kivennäisvesille, olkoot ne sitten teollisia tai

luonnosta saatavia, valmistevero, ja mikäli vesi pakataan kertakäyttöpulloon, myös valmisteveron lisävero, nykyisin 4 markkaa litralta. Sen sijaan luonnosta saatava talousvesi on vapaa sekä valmisteverosta että edellä mainitusta lisäverosta. Rajana on kokonaiskivennäispitoisuus 500 milligrammaa per litra.

Esimerkkinä todettakoon, että ilmoitetun koostumuksen mukaan ranskalaisen Evianin pitoisuus on 497,5 milligrammaa per litra, ja se on tietävästi vapaa näistä veroista. Heinolasta löydetyn luonnon kivennäisveden pitoitus on noin 630 milligrammaa per litra. Ratkaiseva ero verovapauden suhteen on siis 132,5 milligrammaa per litra. Kun ero on näin pieni, herää kysymys, onko asiaa ajateltu loppuun saakka.

Tämä valmisteverolain kohta onkin myönnetty epäkohdaksi ja Heinolan luonnon kivennäisvesi on saanut anomuksesta vuosittain erivapauden ylimääräisestä verosta, ei siis varsinaisesta valmisteverosta, joka edelleen on rasittamassa sitä. Vapautus on kuitenkin myönnetty vain aotulle määrälle ja vuodeksi kerrallaan. Tämä on ollut omiaan haittamaan kauaskantoisempaa suunnittelua ja vaikeuttanut taloudellista toimintaa ja estänyt työllisyyden lisääntymistä tällä alalla.

Ympäristöministeriön jaosto on tutkinut asiaa ja valmisteverolainsäädäntöä sekä EU:n siihen vaatimia muutoksia. Jaosto itse asettui sille kannalle, että luonnon kivennäisvedet tulisi vapauttaa kokonaan valmisteveron piiristä, siis myös lisäveron osalta. Muistio rinnastaisi luonnon kivennäisvedet, myös hapotetut, luonnon talousvesiin. Jaoston kannanotot eivät kuitenkaan ole johtaneet lainsäädäntötoimiin eikä tässä hallituksen esityksessä ole tästä mainintaa tai ehdotusta. Tilanne on jatkunut entisellään ja jatkuu ilmeisesti tämänkin jälkeen.

Nyt vain voisi kysyä nykyiseltä hallitukselta: Onko hallitus tietoinen, että näin vähäinen eroverolainsäädännössämme estää itse asiassa luonnon kivennäisvesien taloudellisen hyödyntämisen, ja miksi tässä ei voida edetä tämän pidemmälle?

Ed. Tiusa: Arvoisa herra puhemies! Ed. Ihamaen, joka on koulutukseltaan lääkäri, huoli myös lääketieteen näkökulmasta on ihan paikallaan. Viittaa siihen, että kivennäisvesien käytön ylimalkaan pitäisi kasvaa verrattuna nimenomaan makeutettuihin, limonadityyppisiin juomavalmistisiin. Kaiken tyyppinen verovalmistelu, joka tähtää tähän, on kyllä perusteltua.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Ihämäki otti esille erään tähän verolainsäädäntöön liittyvän ongelman. Mielestäni ongelma on myös kotimaisten marjojen puolella. Kun marjoista valmistetaan juomia, ne ovat myös tämän veron alaisia. Tämä tuntuu kohtuuttomalta tilanteesta, jolloin me kamppailemme marjanviljelyn selviytymisen puolesta ja pyrimme siihen, että marjanviljelyä voitaisiin maassamme ylläpitää ja laajentaa niillä maaseutualueilla, millä muutoinkin tällä hetkellä on taloudellisia ongelmia. Nyt näiden alueiden marjanviljelijät ja jatkojalostajat ovat joutumassa ja joutuneet osittain tämän veron vuoksi taloudellisiin ongelmiin. Tästä syystä minusta pitäisi hyvin tarkoin miettiä, onko siihen edellytyksiä EU-lainsäädännön myötä ja onko jotain tälle asialle tehtävissä, että voitaisiin edesauttaa kotimaista marjanviljelyä, terveellistä tuotantoa.

Ed. Lindqvist: Arvoisa herra puhemies! Ed. Ihämäki toi varsin hyvin esille epäkohtia, jotka liittyvät Suomen ainoan luonnon kivennäisveden hyödyntämiseen. Mikäli todella näin pieni ero kivennäissuolapitoisuudessa aiheuttaa ongelmia verotuskohtelussa, luulisi olevan mahdollista, että tämä eduskunnan käsittelyssä huomioidaan niin, että tämä ainutlaatuinen vesilöytymä saadaan hyödynnettyä kilpailukykyisesti. Meillä Suomessa on tällä hetkellä merkillinen ajattelu, että ei osata pitää riittävästi huolta kotimaisten tuotteiden kilpailukykyä. Tähän voidaan sekä pakkaus- että muussa verotuksessa kiinnittää huomiota.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Kun luonnon kivennäisvesiasiasta ed. Ihämäki painokkaasti ja erinomaisen hyvin puhui ja sanoi, että tämä ero on 132 milligrammaa per litra, joka merkitsee verokohtelun erilaisuutta, niin kun hän päätti oman puheenvuoronsa kysymykseen hallitukselle, onko hallitus tietoinen, minä nyt esitän kysymyksen ed. Ihämälle sillä lailla — retorisesti toki, kun ei täällä kysymyksiä saa esittää — onko hän tietoinen siitä, että Heinola olisi ainoa tällainen paikka. Minulla on eräitä tietoja sen kaltaisista vesilähteistä, joissa nämä arvot ovat aika lähelle samaa kuin ne ovat Heinolassa. Jos Heinola nyt otetaan yksittäistapauksena sieltä eroon ja irti, seuraako tästä tämän asian levähtäminen sillä tavalla, että mennään kaikkialle ja loppujen lopuksi vero ei maksa enää kukaan?

Usein sanotaan, ed. Väistö, että asiassa ovat

puurot ja vellit sekaisin. Ed. Väistö kyllä pisti marjat ja vedet sillä lailla sekaisin, että minusta nämä marja-asiat eivät kuulu nyt tähän yhteyteen ollenkaan.

Ed. Ihämäki: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle vastaisin, että Heinolasta Viikinäisistä löydetty kivennäisvesiesiintymä on tietävästi ainoa Suomesta löydetty kaupallista arvoa omaava kivennäisvesiesiintymä, mutta sen kaupallista arvoa nyt haistaa verolainsäädäntö, joka on todella naurettava, kun se on 132,5 milligrammasta per litra kiinni.

Haluan vielä kerran korostaa, että luonnosta saatava talousvesi on verovapaata. Mikä on talousvettä ja mikä on kivennäisvettä, rajaksi on määrätty 500 milligrammaa per litra. Aivan yhtä hyvin rajaksi olisi voitu määrätä vaikka 650 milligrammaa per litra, jolloin myös Heinolasta saatava kivennäisvesi olisi verovapaata. Nyt me vain vapautamme ranskalaisen Evianin verosta, mutta emme heinolalaista vettä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle totean, että kyllä ne marjat tähän kuuluvat. Virvoitusjuomaverotaulukon ensimmäinen tuoteryhmäkohta koskee kaikkia niitä juomia, joita valmistetaan mustaherukasta tai muista kotimaisista marjoista. Se vero on 0,27 markkaa juotavaa litraa kohti. Sitä ei pysty siis kiertämään tiivistetuotannolla. Jos mehua tiivistetään, siitä tulee enemmän juotavia litroja ja sen hinta vastaavasti nousee. Kyllä tällä on merkitystä sille marjojen jatkojalostukselle, jota toisaalta muun muassa nykyisenkin hallituksen toimin on ainakin yritetty viedä eteenpäin muun muassa maaseutupolitiikan erilaisten ohjelmien myötä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys rehulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 5/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Yhtein asiaan haluaisin hallituksen esityksessä puuttua ja se on gmo-tuotteet eli geeniteknikalla muunnetut tuotteet, tässä tapauksessa geeniteknikalla muunnetut rehuaineet. Ensimmäisessä lakiehdotuksessa on oma pykälä tälle asialle, 7 §. Kaiken kaikkiaan kysymys näistä ravintoaineista on nousemassa yhä keskeisemmäksi.

Suomeenhan tuodaan hyvin paljon jo tällä hetkellä rehuaineita, nimenomaan soijaa ja maisia, lähinnä Yhdysvalloista. Niin kuin tiedämme, Yhdysvalloissa geeniteknikka on aivan eri kehityksen tasolla kuin täällä Euroopassa. Onko asia siellä kunnossa vai ei, on aivan eri asia. Joka tapauksessa eettiset kysymykset eivät ole Yhdysvalloissa sillä tavalla tarkastelun kohteina kuin täällä Euroopassa. Toisin sanoen siellä on nyt jo tuotettu kymmeniä erilaisia ravintoaineita, jotka ovat geeniteknikalla muunneltuja, ja tuotetaan jatkuvasti uusia.

Paineet Eurooppaan ovat voimakkaita, ja Euroopankin puolella aloitetaan geeniteknikalla muunneltujen ravintoaineiden viljely, ensiksi ilmeisesti Ranskassa. Ainoat maat, joista voidaan todeta, ettei niissä ole käytössä gmo-aineita, ovat Saksa, Itävalta ja Sveitsi. Suomessakin ilmeisesti soijaan kuuluu jo koko joukko geenimanipulointua osaa. Tämä johtuu Yhdysvalloissa vallalla olevasta keräilymekanismista. Vaikka sikäläiset viljelijät erottelevat geeniteknikalla valmistetut tuotteet normaalitytuotteista, keräilyvaiheen yhteydessä ne sekoitetaan. Sekatuote sitten viedään ulos Euroopan markkinoille, ja sitä ilmeisesti on myös jo Suomessa käytössä.

Nyhtäen Euroopan komissio edellyttää, että jäsenmaat tutkisivat rehuvalmisteet EU-rajalla ja selvittäisivät, onko gmo-valmisteita mukana vai ei. Käsitykseni mukaan Suomessa ei ole valmiuksia tähän tällä hetkellä. Mielestäni tämä on puute.

Toinen asia, arvoisa herra puhemies, josta haluaisin lyhyesti todeta, on 11 §, lääkerahut. Euroopan unionissa on käytössä esimerkiksi siipikarjan ruokinnassa edelleenkin lääkeaineita, jotka on todettu karsinogeeniksi eli syöpää aiheuttaviksi aineiksi. Niiden poistaminen EU:n lääkeluettelosta on ainakin osittain kesken.

Lisäksi on yleisessä tiedossa, että rehuissa syötetään varsin paljon antibiootteja eläimille, sekä siipikarjalle että muulle karjalle. Jäämien muodossa ne kulkeutuvat myös ihmiseen ja lisäävät erityisesti lasten allergioita ja altistumista erilai-

siin, myöhemmin esiin tuleviin antibiooteista johtuviin reaktioihin, kuten esimerkiksi anafylaktiseen sokkiin. Tällainen antibioottien sekoittaminen lääkkeenä eläinten rehuun on viime vaiheessa myös ihmisille ja kuluttajille ongelmallista. Tähän pitäisi mielestäni entistä enemmän kiinnittää huomiota.

Kaiken kaikkiaan gmo-tuotteet on otettu huomioon rehulaissa, mutta 7 §:stä haluaisin vielä todeta kritiikkinä sen, että meillä Suomessa käytössä oleva geeniteknikkalain mukainen käsittely on kuitenkin varsin pitkälle vaillinaista.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Kiinnittän huomiota ensimmäisen lakiehdotuksen 22 §:n vahingonkorvaussäännöstöön. Siinähan sanotaan: "Rehunvalmisteen valmistajan ja pakkaajan sekä sen, joka on tuonut rehuvalmisteen Suomeen, on korvattava vahinko, joka käyttäjälle aiheutuu siitä, että rehuvalmiste ei ole siinä annettujen tietojen mukaista tai että siinä on muu virhe." Tässä on niin sanottu objektiivisen vahingonkorvauksen peruste, tuottamuksesta riippumaton eli ankara vastuu.

Pykälä kuitenkin jatkuu: "Korvausvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos se, jolta vaaditaan korvausta, saattaa todennäköiseksi, ettei rehuvalmisteessa ollut vahingon aiheuttanutta virhetä silloin, kun hän laski sen liikkeeseen." Tässä sana "todennäköiseksi" on yksi ongelma, toinen on se, mitä tarkoitetaan sanonnalla, ettei rehuvalmisteessa ollut vahingon aiheuttanutta virhetä silloin, kun se laskettiin liikkeeseen.

Otan esimerkin. Geeniteknologia voi olla yksi, mutta tyypillisempi ongelma rehuvalmisteissa on home. Homeethan tuottavat kaikkein vaikeimmin eristettäviä ja vaarallisimpia myrkyjä, jotka kehittyvät pitkän ajan kuluessa. Minkä ajankohdan virhettä tässä ajetaan takaa, koska kaupan vastuu 2 momentin mukaan on normaali tuottamustavastuu? Tässähän voisi käydä niin, että jos ei virhe ole silloin syntynyt ja jos tuote ei ole myrkyllistä silloin, kun se lasketaan liikkeeseen, ja jos tulkinta on tämä, silloin vahingonkorvausvelvollisuutta käytännössä ei lainkaan tulisi.

Pyydän, että valiokunta kiinnittää tähän erityistä huomiota.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Valiokunnassa on aikaisemminkin puhuttu näistä samoista asioista. Ed. Tiisanen puuttui kahteen keskeiseen asiaan puheenvuorossaan eli ensinnä geeniteknikalla muunneltuihin ravintoaineisiin. Lähinnä soija on ongelma. Sitä tuodaan nytkin

Suomeen aika paljon, ja on kuulemma vaikea määrittää, onko se normaalia vai geeniteknikaal-la muunneltua soijaa.

Toinen ongelma ovat lääkeaineet. Kun tehdään lääkerahuja, siinä on kahdenlainen ongelma. Riittääkö ensinnäkin ihmisille antibiootteja, koska jos hyvin saman tyyppisiä antibiootteja käytetään ihmisille, niin siitä tulee kilpailutilanne ja koko maailmaa ajatellaan tulee antibiooteista puute. Toinen asia on sitten se, että bakteeri voi tulla immuuniksi eikä antibiootti välttämättä enää tehoakaan ihmisillä, kun bakteeri tulee kieron kautta ihmisten elimistöön.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Minäkin puuttuisin 7 §:ään, johon ed. Tiisanen viittasi. Epäilen hieman, että tässä käy niin kuin lain suhteen ylipäättänsä, että laki on elävää elämää pahasti jäljessä. Näin varmasti tulee geeniteknikan osalta olemaan. 7 §:n 3 momentissahan esitetään, että toiminnanharjoittajan, jonka tarkoitus on laskea liikkeeseen tässä pykälässä tarkoitettua rehuainetta, tulee toimittaa hyväksymistä koskeva tai muu vaadittava selvitys valvontaviranomaiselle. Näkisipä vain. Ehkä suomalaiset toimittavat jossain vaiheessa, mutta minä pelkään, että tätä pykälää tullaan laiminlyömään. Ongelma on juuri se, miten valvonta saadaan riittävän tehokkaaksi, jotta voidaan mahdollisiin väärinkäytöksiin ajoissa puuttua. Tämä voi olla isokin ongelma tulevaisuudessa. Tässä suhteessa kehottaisin kyllä valiokuntaa miettimään lisäkeinoja.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Ongelma, joka liittyy kyseessä olevaan asiaan, on minusta Suomessa tiedostettu jo aika pitkälle: lääkkeiden käyttö rehujen yhteydessä on ongelma ja vaaraksi ihmisten terveydelle. Tässä on tehty parannuksia ja nimenomaan lääkkeiden käyttöä rehuissa on vähennetty. Mutta ongelma on se, kun Suomi tänä päivänä on Euroopan unionin jäsen, että meidän kuitenkin tulee tavallaan kilpailla samoin edellytyksin Euroopan markkinoilla. Jos me kovin paljon poikkeamme edellytyksistä, joita muut Euroopan maat käyttävät, niin on ihan selvää, että kilpailukykyämme tätä kautta vähenee.

Siitä huolimatta minusta Suomessa on kuitenkin aika lailla yksimielinen käsitys siitä, että tässä asiassa emme voi edetä eurooppalaista tietä, vaan Suomen on nimenomaan pitäydyttävä puhtaiden rehujen tiellä. Jos tilastoja tarkastelee siltä kannalta, paljonko lääkeaineiden käyttö on vä-

hentynyt rehuissa, niin vähennys on suorastaan dramaattinen. Se on aivan oikea tie ja ainoa tapa Suomen kilpailla puhtaiden elintarvikkeitten kaupassa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Mölsän puheesta sain kimmokkeen avata sanaisen arkkuni ja todeta, että kun meillä puhutaan juuri maataloustuotteiden kilpailukyvyistä ja taitetaan peistä paljon luomutuotteiden suuntaan, niin mielestäni se on täysin epäonnistunut ajatus. Ensinnäkään luomutuotteet eivät ole maultaan samanlaisia kuin normaalitavalla valmistetut tuotteet ja niiden kannattavuus on muutenkin heikko.

Kun suomalaisessa yhteiskunnassa elintarvikkeet jo tänä päivänä kansainvälisesti verrattuna ovat aivan loistavaa luokkaa, niin nimenomaan asiat on pidettävä sillä tolalla, että tämän tyyppistä virhettä ei niihin aiheuteta, jotka johtuvat esimerkiksi lääkkeiden sijoittamisesta rehuihin. Nimenomaan normaalilla suomalaisella elintarviketuotannolla, kuitenkin siten tehostettuna, että tuotteet varjellaan lääkejäämiltä ja tällaisilta, kannattaisi Euroopan markkinoille pyrkiä. Mutta jollakin tavalla me nukumme tässä asiassa ja elintarvikkeitemme markkinoinnissa Euroopan suuntaan, vaikka tiedetään varsin hyvin, että meidän normaalit elintarvikkeemme ovat tietyllä tavalla jo muuhun Euroopan tuotantoon nähden luomutuotteita. Mutta tietenkin se on selvä asia, että lääkejäämät, jotka aiheutuvat rehuista, on pidettävä silloin tarkkaan erossa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Mölsän puheenvuoroon vielä kommentti, kun totesitte Suomen välttämättömyyden pysyä mukana kilpailussa esimerkiksi muun Euroopan kanssa. Todellakin, eikä vain, itsekini totesitte, että se kilpailun tapahan olisi juuri mahdollisimman puhtaat, terveelliset elintarvikkeet, tämä lähtökohta, jolloin aivan oikein on syytä kiinnittää huomiota muun muassa antibioottiongelmiin. Myös ed. Lahtela kiinnitti niihin huomiota. Toteaisin, että esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on esillä ollut E. coli eli Escherichia coli -kanta, joka aiheuttaa suolistoverenvuodon. Ilmeisesti tällaisen uuden bakteerikannan kehittyminen johtuu siitä, että on todella syötetty karjalle niin paljon antibiootteja, että on valikoitunut tällainen hyvin resistentti kanta, joka käyttäytyy aivan uudella tavalla. E. coli sinänsä on normaali bakteeri suolistossamme, mutta ehce-tyyppi on hengen-vaarallinen.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ed. Mölsä innoitti minut nousemaan pystyyn. Kyllä meillä Suomessa on kuitenkin sellainen puhtaus elintarvikkeiden tuotantoketjussa, että meidän ei ilmeisesti tarvitse niin paljon käyttää lääkerehuja kuin keskisessä Euroopassa. Aina-kin tilastojen mukaan meillä on murto-osa salmonellaa verrattuna keskiseen Eurooppaan ja Amerikkaan tai koko maailmaan. Siinä mielessä meidän koko systeemimme kilpailussa pitäisi perustua puhtauteen. Toivon mukaan siitä saatisiin myös myyntivaltti. Jos keskieurooppalaiset yhtään terveyttään arvostavat, niin luulisi, että me voisime myydä, kun voitaisiin osoittaa, että meidän säännöksemme ovat suhtukoht tiukat ja niistä myös pidetään huolta viljelijätasolla.

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Palautan tässä yhteydessä mieleen hullun lehmän taudin. Nythän on niin, että bse-epidemian uskottiin saaneen alkunsa siitä, kun scrapie-tautia sairastaneiden lampaiden teurasjätteitä käytettiin naudoille tarkoitettun rehun valmistuksessa. Tämä vain osoittaa, mikä ongelman laajuus saattaa olla sitten, jos vääränlaisia aineita pääsee rehuihin, joten todella isoista asioista tässä on kysymys.

Ed. Mölsä: Arvoisa puhemies! On käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, mutta korostaisin sitä, että Suomessa on koko ajan kuljettu siihen suuntaan, että antibioottien käyttö rehuissa on kielletty kasvua edistävänä tekijänä. Sitä on tänä päivänä jo valvotaan. Mutta asiantuntijat ovat sitä mieltä, että antibioottien kaikkinaisen poistaminen muun muassa porsaitten ja kananpoikasten tuotannosta yhtäkkiä on mahdoton tehtävä. Se johtaa mahdottomaan tilanteeseen. Nyt edetään vähitellen siihen suuntaan, että lisäaineitten käyttöä rehuissa tulee vähentää ja sitä kautta niiden merkitys lääkeaineina tulee korostumaan.

Siinä minusta ed. Aittoniemi käytti hyvän puheenvuoron, että jo nykyisellään tässä tilanteessa Suomi on elintarvikkeiden puhtauden kannalta kilpailukykyinen Euroopan elintarvikkeiden kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laeiksi siemenkauppalaain 2 §:n ja taimiaineistolain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 7/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, osuuskuntalain 9 luvun, asunto-osakeyhtiölain 6 luvun, asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 8 luvun, avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 9 luvun ja säätiölain 11 §:n sekä kirjanpitolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 8/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi kemikaalilain 8 ja 48 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 9/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lapiolahti: Arvoisa puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva kemikaalilain muutos on vaikutuksiltaan varsin hankala monen toimijan osalta.

Kemikaalirekisterin siirto työsuojeluviranomaisten hallinnosta Tuotevalvontakeskukselle on työsuojelun hallinnon ja työsuojelun valvonnan toiminnan kannalta vakava takaisku. Näin työsuojeluhallinto menettää merkittävän kemikaalialan asiantuntemuksen. Työsuojeluvalvonnan kannalta käytännön tarkastustoiminta vaikeutuu, koska Tuotevalvontakeskuksen toiminta on maksullista. Siitä taas seuraa erityisiä vaikeuksia työsuhteisiin ja työpaikkatason valvontaan ja sen ylläpitoon.

Voimavarojen kannalta tarkasteltuna kemikaalirekisterin siirtoon liittyy näkemykseni mukaan ainakin kemistiasiantuntijoiden siirtyminen Tuotevalvontakeskukseen. Mitään korvaavaa voimavaraa työsuojeluhallinnolle ei ole osoi-

tettu. Samalla siirtyy mahdollisuus käyttää kemian asiantuntemusta joustavasti nimenomaan päivittäisiin tarkastustarpeisiin. Voimavarojen puute näkyy erityisesti silloin, kun joudutaan miettimään kemikaalialtistusta, kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteen oikeellisuutta ja siitä tehtäviä johtopäätöksiä käytännön riskin arviointityössä.

Kemikaalien loppukäyttöä tarkasteltaessa työpaikkojen kannalta kemikaalistuminen eri muodoissaan lisääntyy. Kemikaalien aiheuttamat erilaiset työperäiset sairaudet ja allergiat ovat jatkuva ongelma. Myös omaa työtään tekevien kannalta kemikaalien käyttöön liittyy monia vaikeasti ratkaistavia kysymyksiä.

Käytännössä loppukäyttäjien turvallisuutta valvovat ensi sijassa työsuojelun valvonnan vas-
tuuhenkilöt, työsuojelutarkastajat. Heidän oma asiantuntemuksensa ratkoa käytännössä esiin tulevia kemian työsuojeluongelmia on vähäinen. Sitä asiantuntemusta voidaan tietenkin tukea riittävällä opastuksella ja ohjauksella. Tällöin asiantuntemusta on oltava helposti saatavissa ja hankittavissa. Tietoni mukaan ei ole lainkaan selvitetty, millä tavalla käytännön valvontatoiminnassa tätä apua voidaan saada Tuotevalvontakeskuksetta, joka toimii itse ilman alueellista saati paikallista organisaatiota.

Esityksen taloudelliset vaikutukset. Työsuojeluhallinnon kannalta kemikaalirekisterin ja käyttöturvallisuustiedotteen rekisteröintien tarkastustoiminta on ollut eräs tapa rahoittaa työsuojeluhallinnon toimintaa ja samalla huolehtia rahoituskansallisesti kemikaalien riskin arvioinnista. Tämän rahoituksen ehtyessä ja toiminnan siirtyessä muualle on odotettavissa, että työsuojeluhallinnon, erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston taloudelliset voimavarat vähenevät. Tähän vähenemiseen ei ole riittävästi varauduttu. Menetys on käsittääkseni useita miljoonia markkoja vuodessa.

Kemikaalirekisterin siirto kesken tulo- ja menoarviovuoden soveltamiskauden ilman lisäbudjettimenettelyä tuntuu varsin ongelmalliselta, koska tulo- ja menoarviota laadittaessa tällaiseen siirtoon ei ole riittävästi voitu varautua. Asia tulisi ilmeisesti tehtävämääritystenkin vuoksi hoitaa lisäbudjetin kautta. Mielestäni tässä tilanteessa tämä on erittäin huonosti perusteltu toiminnan siirto kesken budjettivuoden. Käytännössä siirto ei tapahdu sujuvasti. Erilaiset tukitoiminnot vaarantuvat, jopa maksuliikenne.

Arvoisa herra puhemies! Lopuksi toteaisin

yhteenvedona, että siirto pitäisi ajoittaa budjettivuoteen. Näin ollen 1.12.1999 olisi ensimmäinen ajankohta, jolloin siirtoa voitaisiin pätevästi harkita. Toisaalta voidaan kysyä, onko siirto asiallisesti tilanteeseen lainkaan hyvin soveltuva. Työsuojeluhallinto menettää kemian asiantuntemuksen, ja Tuotevalvontakeskus saa tehtävän, jota se ei varmasti ole halunnut. Samoin on kysyttävä, miten hoituvat käytännön valvontatimet.

Toivoisin, kun asia nyt lähtee sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, että valiokunta erityisellä huolella tutustuisi lain vaikutuksiin ja toiminta-alueeseen.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Lapiolahti varmasti tuntee aiheen ja itsekin luulen jollakin tavalla tuntevani.

En ihan osannut kuvitellakaan, että noin vahvasti juttu muuttuisi, mutta kun ed. Lapiolahti kuvasi asiaa, tässä on todella käymässä niin, että Tuotevalvontakeskus tulee hoitamaan tästä lähtien rekisteröinnit. Siinä voi olla sellaisia vaikeuksia, joita ed. Lapiolahti totesi. Siinä mielessä minusta tämä pitäisi valiokunnassa erityisen tarkasti tutkia, miten hoidetaan infon kulku, ettei työturvallisuus vaarantuisi millään tavalla eikä käyttöturvallisuustiedotteiden ajan tasalla pysyminen ja saatavuus.

Tästä näkyy, että tätä on virkamiestyönä tehty. Ihmettyttää vain, miksi tämä on tuotu eduskuntaan. Miten paljon on kuultu asiantuntijoita, koska tällainen esitys kesken budjettivuoden on tuotu?

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Kuuntelin aika ihmettyneenä ed. Lapiolahden selvitystä, enkä lainkaan epäile hänen asiantuntemustaan. Se on täysin ristiriitainen sen kanssa, mistä hallitus lähtee, koska hallituksen lähtökohta on se, että kemikaalitietojen rekisterinpidon kokoaminen sosiaali- ja terveydenhuollon Tuotevalvontakeskukseen nimenomaan tehostaa kemikaalirekisterin toimintaa ja kemikaaliturvallisuuden asiantuntijapalveluja. Tämä on aivan päinvastoin kuin ed. Lapiolahti esittää. Minusta valiokunnan täytyy selvittää tämä ongelmavyöhyke ja katsoa, mikä siinä totuus oikein on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Angolaan koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta

Asetus 2/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

8) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Sierra Leonea koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä

Asetus 3/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

9) Lakialoite laiksi eläinsuojelulain 22 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 141/1997 vp (Annika Lapintie /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lapintie: Herra puhemies! Lakialoite, jonka jätin jo ennen joulua, on ollut aika pitkään eduskunnan sisällä ennen kuin se on saatu täysistuntokäsittelyyn, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Olen tehnyt tämän aloitteen todellakin ennen joulua ja kuten varmasti muistamme, silloin hyvin paljon heräsi keskustelua siitä, millä tavalla mikin asia on oikeutettua. Itse ainakin koen sen niin, että keskusteltiin lähinnä siitä, millä tavalla on ensinnäkin oikeutettua puolustaa ja tuoda esille omia mielipiteitään ja toisaalta millä tavalla saa puolustaa laillisesti harjoitettua elinkeinoa. Joulukuun 6 päivänä, kun eläinaktivistit kävivät yrittämässä tehdä häiriötä Orimattilassa turkistarhalla, vastareaktionahan oli silloin todellakin turkistarhaajien selkään ampuminen, ja keskustelua aivan oikein käytiin siitä, onko oikein ampua ihmisiä selkään. (Ed. Aittoniemi: Onko oikein mennä toisten tarhaan?) — Myös keskusteltiin siitä, onko oikein mennä toisten tarhaan, aivan oikein, nimenomaan tästä keskusteltiin. —

Koen kuitenkin suurimmaksi ongelmaksi sen, että tulisi keskustella varsinaisesta asiasta eli siitä, mistä nämä kaikki teot ja vastareaktiot ja vastareaktioiden vastareaktiot ovat johtuneet eli onko tämän päivän Suomessa eettisesti ja moraalisesti oikein harjoittaa elinkeinoa, jolla tuotetaan kärsimystä eläimille.

Itse asiassa eläinsuojelulaki on hyvinkin uusi laki, se on ollut voimassa vasta vajaan vuoden. Kun tätä lakia eduskunnassa käsiteltiin, niin hyvin paljon puhuttiin eettisistä ongelmista ja puhuttiin myös siitä, mikä on eläimen lajille ominaista käyttäytymistä ja millä tavalla sitä pitää sallia tai rajoittaa. Esimerkiksi muistatte varmasti keskustelut häkkikanaloista ja toisaalta teurastustavoista, jotka koettiin eläimille kivuliaksi. Sen sijaan oikeastaan täysin sivuutettiin se, mikä on eettisesti oikein silloin, kun harjoitetaan eläinten pitämistä elinkeinona.

Eläinsuojelulain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja lain tarkoituksena on myös edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Mikä sitten on tällaista hyvinvointia ja hyvää kohtelua ja missä vedetään raja siihen, paljonko saadaan katsoa tällaista hyvää kohtelua läpi sormien silloin, kun kyseessä ovat suuret taloudelliset intressit, tämä keskustelu tästä on nyt puuttunut.

Olen lähtenyt lakialoitteesta siitä, että eläinsuojelulakia muutetaan ja silloin nimenomaan lähdetään pohtimaan sitä, millä tavalla tämän lain tarkoitus on toteutunut. Eläintenpidosta tuoreehko eläinsuojelulaki toteaa, että myös eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä sekä otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet.

Tällä hetkellä itse asiassa turkiseläinten pitoa häkeissä on säännelty aika tavalla kansainvälisissä normistoissa Euroopan laajuisella yleissopimuksella turkistarhaeläinten hoidosta. Lisäksi lääninhallitukset — ja erityisesti tässä tapauksessa Vaasan lääninhallitus — suorittavat tarkastuksia näillä tarhoilla, millä tavalla tämä toteutuu. Edes minimivaatimukset eivät valitettavasti näytä tänä päivänä toteutuneen. Puutteita on havaittu muun muassa tarhojen aitauksessa ja eläinten häkkien sisustuksessa siinä, millä tavalla on otettu huomioon näitä sekä suosituksia että toisaalta sitovia määräyksiä.

Esimerkiksi, jos verrataan nyt turkistarhausta vaikka eläintenpitoon eläintarhassa, mielestäni tämä oikeastaan käy aika hyvin vertauksena, koska turkistarhausta ei voida mitenkään tänä

päivänä pitää välttämättömänä ihmisille. Suurin osa eläinten nahoista käytetään ihmisten turhamaisuuden tyydyttämiseen koristeena. Edes vanhat, kauan kuluneet ja huonosti toimivat perustelutkaan siitä, että elämme pohjoisen kylmässä ja tarvitsemme täysturkkeja suojellaksemme itseämme pakkaselta, eivät päde, koska suurin osa tänä päivänä kasvatetuista esimerkiksi kettujen nahoista käytetään vaatteiden ja urheilupukineiden koristuksiin kauluskoristeiksi. Kyseessä ei suinkaan ole turkistarhauksen sivutuote vaan niemenomaan päätuote, jossa tarkoituksenakin on tehdä lisukkeita ja koristuksia vaatteisiin. Minäkään näköinen perustelu, että jotenkin ihmisten pukeutumiselle turkistarhauksen salliminen olisi välttämätöntä, ei mitenkään toimi.

Esimerkiksi pohjoismaisen eläintarhanormiston mukaan tilavaatimus ketuille on 1 000 neliömetriä kutakin perheryhmää kohti. Tällä hetkellä turkiskasvatuksessa sen sijaan kettuja pidetään suurimmillaankin vain kahden neliömetrin häkeissä. Vaikka suurinta osaa näistä eläintarhausnormeistakin noudatetaan silloin, kun on kysymys eläintarhan eläimistä, monet tutkijat ja eläintieteilijät ovat todenneet, että näilläkin eläimillä esiintyy käyttäytymishäiriöitä. On päivän selvää, että kun niistä mennään sata- ja tuhatkertaista pienempiin mittoihin, kaikki perustelut, että häkissä kasvatetut eläimet viihtyvätkin häkeissä, osoittautuvat aivan naurettaviksi suoraan sanottuna.

Sen lisäksi edelleen eläinsuojelulaissa, jota aika perusteellisesti ja pitkään eduskunnassa tehtiin, käsitellään myös eläinten pitopaikkaa ja todetaan, että eläimen pitopaikan on oltava riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas, turvallinen ja muutoinkin tarkoituksenmukainen ottaen huomioon kunkin eläinlajin tarpeet. Sen lisäksi eläimen pitäminen tarpeetonta kärsimystä tuottavalla tavalla on luonnollisesti kiellettyä Suomessa tänään.

Ongelmaan siitä, mitkä ovat eläinlajien tarpeet, aika usein kuultu perustelu on, että vapaana metsässä juoksevat eläimet kärsivät, koska ne joutuvat jatkuvasti hakemaan esimerkiksi ruokaansa, kun taas eläimet, joita pidetään häkissä ja jatkuvasti ruokitaa sinne, mikä tämän päivän yhteiskunnassa ja eläinsuojelulain nykyisen tulkinnan mukaan on sallittua, näiden turkistarhaajien ja turkistuottajien yhdistysten mukaan viihtyvät hyvin, koska ne saavat ruokaa.

Tässä perustelussa unohdetaan kuitenkin montakin kohtaa. Ensinnäkin unohdetaan se, että rehut nykyisin pilaantuvat hyvin usein ja

varmasti pilaantuneen ruoan antaminen aiheuttaa eläimille tuskia, ja tästäkin on huomautettu muun muassa lääninhallituksen tekemissä selvityksissä. Toisaalta tällainen häkkiin ruokkiminen ei suinkaan poista eläimelle tyypillistä liikunnan tarvetta, vaan stressioireita ja huojunta- ja tämän tyyppistä käyttäytymistä, joka tyypillisesti kuvaa eläimellä stressiä, esiintyy ruokkimisesta huolimatta. Kolmanneksi unohdetaan mainita se, että näiden eläinten elinikä on keskimäärin 6–7 kuukautta, jonka jälkeen ne turkistarhan tarkoituksen mukaan teurastetaan ja nahka käytetään turkisteollisuuden tarpeisiin ja ruhosta jauhetaan lajitovereille seuraavaa ateriaa. Itse asiassa tämäkään perustelu ei ole riittävä eikä millään tavalla sulje pois sitä, että tämän päivän turkistarhaus olisi eläimelle sopivaa tai edes eettisesti hyväksyttävää.

Lisäksi useassa yhteydessä on turkistarhauksen mainoslauseena käytetty sitä, että se on luonnollista vaateen tuottamista ja se on ekotuotantoa. Nämä väitteet ovat kuitenkin 90-luvulla loppuneet, koska Suomen kuluttaja-asiamies on kesäkuussa 1993 todennut, että sen enempiä turkiksiakaan kuin muitakaan turkistuotteita ei voi mainostaa ympäristöystävällisinä. Samalla tavoin Hollannissa vastaavaan aikaan markkinatuomioistuin päätti, että turkiksia ei saa mainostaa ekologisina tuotteina. (Ed. Ala-Nissilä: Saa-ko karpäsiä tappaa?) — Kyllä, karpäsiä minun mielestäni saa tappaa. Nyt me puhumme koiran sukuisista eläimistä, joita pidetään häkeissä pelkästään ihmisen turhamaisuuden täyttämiseksi. Se on, hyvä ed. Ala-Nissilä, aivan eri asia.

Eläinsuojelulaissa 22 § lähtee tarhauskiellosta, ja siinä todetaan, että asetuksella voidaan eläinsuojelullisista syistä kieltää eläinten tarhaaminen tuotannollisessa tarkoituksessa. Tällä hetkellä ei ole tulkittu niin, että se sulkisi pois häkissä pidettäviä turkiseläimiä, ja ehdotankin, että tämän 22 §:n 1 momentiksi laitetaan uusi lause, jonka mukaan tuotantoeläinten kasvattamista turkisten tuotantoa varten häkkitarhausena pidetään kiellettynä tämän lain 4 ja 54 §:n mukaan. 4 § määrittelee eläinten eläinten pitopaikan vaatimuksia ja 54 § on rankaisupykälä, jossa säädetään rangaistukset eläinraakkäyksestä.

Eurooppalainen ja ehkä osittain myös pohjoisamerikkalainen kehitys on mennyt siihen suuntaan, että hyvin todennäköisesti sivistysvaltioissa, joissa on korkea elintaso, ei voida katsoa perustelluksi eikä eettisesti hyväksyttäväksi tällaista turkistarhauksen jatkamista häkkikasvatuksena. Esimerkiksi Sveitsissä häkkikasvatusta

ei ole lainkaan maan eläinsuojelulain kieltäessä sen, ja vankeudessa kasvatettaville minkeille Sveitsissä edellytetään järjestettäväksi saman tasoiset olot kuin esimerkiksi eläintarhoissa. Saksassa Hessenin osavaltio on ottanut vastaavat säännökset käyttöön ja koko Saksan alueella keskustellaan siitä, missä määrin tätä pitää laajentaa myös muihin osavaltioihin. Hollannin parlamentti on päättänyt helmikuussa 1995, että kettujen häkkikasvatus lopetetaan Hollannissa. Tähän sisältyy kymmenen vuoden siirtymäaika.

Ruotsissa on muutettu maan eläinsuojeluasetusta myös joulukuussa 1995 sillä tavalla, että kettujen pitäminen nykyisenlaisissa verkkohäkeissä kielletään ja viiden vuoden siirtymäajalla on mahdollista jatkaa häkkikasvatusta maapohjaisissa häkeissä. Norjassa maatalousministeriön eettinen neuvosto on todennut, että eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta nykymuotoista turkiskasvatusta ei voi hyväksyä. Samainen neuvosto on esittänyt kantanaan, että mikäli turkiseläinten kasvatusta kuitenkin halutaan jatkaa, eläinten olosuhteisiin on tehtävä perustavanlaatuisia muutoksia.

Suomessa tämän keskustelun käynnistyminen on ollut huomattavasti hitaampaa ilmeisesti sen vuoksi, että meillä on kyse hyvin laajasta elinkeinosta. Maailman kettunahoista 55 prosenttia tuotetaan Suomessa. Turkistuotannon liikevaihto on 1,4 miljardia markkaa. Sen lisäksi tämä on hyvin kannattavaa toimintaa. Turkistarhauksen aloittamiseen ei tarvita minkään näköisiä ammattipätevyyksiä, vaan yleensä sivutoimena tätä voidaan lähteä harrastamaan tai harjoittamaan. Ehkä harrastuksestakin voidaan puhua, kun ammattitaitovaatimuksia ei välttämättä ole. Siitä huolimatta sijoitetun pääoman tuotto on huikea. Viime kaudella se on ollut 12 prosenttia ja edellisellä kaudella peräti 20 prosenttia.

Ilmeisesti näistä syistä meillä ei ole riittävästi lähdetty asiasta keskustelemaan, vaan on annettu tällaisten elinkeinopoliittisten ja voittojen tavoittelun määräysten mennä ohi eläinsuojelullisten tavoitteiden ja itse asiassa koko yhteiskuntaa leimaavan sivistyksen tason. Ainakin omasta mielestäni tästä voidaan puhua.

Hyvin pikaisessa tulevaisuudessa on nähtävissä, että turkisten käyttöä paheksutaan, kuten Euroopassa on jo käynyt, ja turkisten käyttö vähenee. Siinä tapauksessa tämä tulee suoraan vaikuttamaan myös Suomen turkistuotantoon. Viisasta olisi, ja toivon, että maa- ja metsätalousvaliokunta tällä tavalla asiaa käsittelee, nyt jo tässä vaiheessa pohtia, millä tavalla me voimme

ennakoida kehitystä. Oma esitykseni on, että kiellämme nyt uusien turkistarhojen perustamisen ja nimenomaan häkkikasvatuksena. Sen jälkeen voimme kymmenen vuoden siirtymäajalla perustellusta elinkeinopoliittisesta syystä, jota en kyllä itse tällä hetkellä pysty keksimään, mikä sellainen voisi olla, lupia myöntää, mutta myös nämä erikoisluvalla toimivat tarhat sitten kymmenen vuoden kuluttua kokonaan lopettaisivat toimintansa.

Esimerkiksi kun tämä suhteellisen tuore ja uusi elinkeino alkoi vuosisadan alussa, silloin turkistarhaajat tekivät erilaisia kokeiluja ja muun muassa rakensivat tällaisia laajoja, maapohjalla toimivia tarhoja, joissa sen lisäksi oli vielä kaivettu kosteudelta eristettyjä luolastoja maan alle, jotta ketut ja muut turkiseläimet, lähinnä ketut silloin, voisivat elää mahdollisimman luonnonmukaisissa olosuhteissa. Tämän tyyppisestä tarhauksesta voidaan ehkä keskustella jatkossa Suomessakin. Se perustelu, että silloin turkistarhaus tulisi liian kalliiksi, ei ole kestävä. Jos ainoa keino taloudellisesti tuottavasti harjoittaa turkistarhausta perustuu Suomessa siihen, että eläimiä pidetään kärsimystä tuottamalla, silloin ainoa keino on todellakin lopettaa koko turkistarhaus.

Edustajat Savela, Rantanen ja Metsämäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ensiksi todeta, että en voi kannattaa ed. Lapintien aloitetta. Näen, että mikäli lähdetäisiin tarhauksen ehdottoman kiellon tielle, samalla logiikalla tulisi ajankohtaiseksi kieltää myös turkisten maahantuonti, myynti ja käyttö. Suomesta pitäisi tehdä turkista vapaa alue. Vai onko niin, että allekirjoittajat katsovat, että vain Suomessa ja nimenomaan Suomessa tarhauselinkeino on huonosti hoidettu ja muualla se on hoidettu hyvin, niin että me voimme kyllä ostaa ulkolaisia tuotteita?

Lisäksi haluaisin todeta, kun ed. Lapintie toteasi, että Hollannissa ja Sveitsissä on kielletty kettutarhaus, että näin on. Molemmissa on ollut muutamia kettutarhoja. Sen sijaan kummassakaan maassa ei ole kielletty minkintarhausta, ja molemmat maat ovat maailman johtavia minkintuottajia, eli on ollut helppo kieltää kettutarhaus sen vuoksi, että siellä ei ole ollut kuin pari kettutarhaa. Minkintarhausta ei ole kielletty, koska

siellä se on kannattava, tuottava elinkeino. Toivottavasti myös eläimiä sielläkin on hoidettu hyvin.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lapintie antoi todella huonon kuvan turkistarhauksen tämänhetkisestä tilanteesta. Hän totesi, että eläimiä kasvatetaan määrysten vastaisissa, liian pienissä häkeissä ja niille annetaan pilaantunutta rehua. Tämä ei totisesti käytännössä pidä paikkaansa. Saattaa olla joitakin ääritapauksia ja vanhoja tarhoja, joissa voi olla hyvin pienet häkit, mutta kaikki tuotantoeläimethän karvastaan näyttävät, kuinka hyvin ne ovat hoidettuja. Turkistarhaajalle jos kenellekään on tärkeää, että rehu on kunnollista ja muutenkin tarhat ovat siistejä ja hoito asianmukaista.

Ihmettelen, jos turkistarhaus kielletään ja vedotaan lajinmukaisen käyttäytymisen puutteeseen, kuinka voidaan sallia esimerkiksi kanarialintujen pitäminen pienissä häkeissä tai vaikkapa suurien koirien pitäminen kerrostalojen kymmennessä kerroksessa päivät pitkät. Eivät nekaan pysty lajinmukaiseen käyttäytymiseen siellä, kun on pitkäkarvaisia rotuja, jotka kuumissa oloissa viruvat yksikseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lapintie on ilmeisesti myöskin suuri luonnonystävä. Voidaan todeta, että tänä päivänä piisamit, saukot, ketut ja jopa jänikset, oravat ja kaikki tällaiset saavat olla rauhassa tuolla metsissä. Kurre Oravaisenkin, niin kuin Aleksis Kiven Seitsemässä veljeksessä tai jossakin runossa sanotaan, on siellä sammalvuoteella sitten niin viimeisen päälle rauhallinen ja mukava olla. Nyt jos turkistarhaus ja turkisten tuottaminen tätä kautta kielletään, se merkitsee laajamuotoisen metsästyksen uudelleen aloittamista, jolloin hyökätään luonnonvaraisten turkiseläinten kimppuun, ammutaan kaikki mitä eteen tulee ja tehdään turkiksiksi. Eikö ole paljon parempi ja luonnonystävän kannalta hyvinkin tärkeä asia se, että turkistarhaus on edelleen käytössä, turkikset hankitaan sitä kautta ja luonnossa elävät eläimet saavat olla metsästäjiltä rauhassa?

Itsekin olen kyllä sitä mieltä, että nämä ketut elävät liian ahtaissa olosuhteissa. Niiden olosuhteita pitäisi tietysti parantaa. Sen voi varmaan toteuttaa, mutta on meillä muitakin eläimiä. Kanat ovat vielä ahtaammalla, ed. Lapintie. Jos olette nähnyt kanoja, niin ne eivät pääse

kääntymään eivätkä kulkemaan ja kuitenkin niilläkin luonto vaatisi sitä, että ne etsisivät ruokaansa ja köykkisivät ja kyykkisivät. Ne ovat vielä ahtaammalla, mutta niistä ei nyt puhuta mitään, halutaan vain turkisterroristeja puolustaa ja tehdään tämmöisiä lakialoitteita tästä syystä. Tämä on ihan päinvastoin kuin pitäisi olla.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lakialoitteen allekirjoittajia on niin vähän, että se ei varmaankaan aiheuta sen kummempia toimenpiteitä. Tänä päivänä juuri eläinsuojelullisiin näkökohtiin kiinnitetään huomiota. Kun puhutaan puolen neliömetrin suuruisesta tarhasta, niin tietämäni mukaan se on täsmälleen puolta suurempi kuin, mitä tässä lakialoitteen tekijä väittää.

Kaiken kaikkiaan olisin toivonut puheeseen enemmän elinkeinopoliittista näkökulmaa. Se kyllä puheen lopussa tulikin, kun siinä vähän paheksuttiin, että tarhaus on antanut jollekin elinkeinonharjoittajalle leivän ja kohtuullisen tuoton. Mehän tiedämme kaikki, mitä turkiseläintarhaus aikaansaa nimenomaan rannikkoseuduilla. Sen merkityshän on tietyillä paikkakunnilla suurempi kuin esimerkiksi karjatalouden harjoittamisella tänä päivänä.

On aivan kohtuutonta ajatella, että yhden kotieläintuotannon haara pyrittäisiin kokonaan kieltämään. Se aiheuttaisi kohtuutonta haittaa elinkeinonharjoittajille. Tosin tätä kieltämistä nytkin jo ovat jotkut pyrkineet oman käden oikeudella toteuttamaan, mikä on tässäkin yhteydessä valittaan todettava.

Ed. Kurola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lapintien puheenvuoron johdosta on syytä todeta ensinnäkin, että eläinsuojelulakia juuri eduskunnassa uudistettiin. Meillä on moderni eläinsuojelulainsäädäntö. Jos siinä on korjattavaa, tehtäköön korjausesityksiä eläinsuojelun näkökulmasta.

Mutta te olette esittämässä nyt totaalikieltoa turkistarhaukselle Suomessa. Mielestäni tämä on kyllä tekijöiltään populistinen profiilialoite, jolla halutaan näissä kysymyksissä profiloitua, mutta kuitenkin aika vakavalla asialla. Tässä on kysymys, kuten ed. Karpio totesi, merkittävästä laillisesta elinkeinosta, joka työllistää suo-

malaisia eri puolilla Suomea. Myös teidän vaali-piirissänne, ed. Lapintie, moni saa toimeentulonsa tästä elinkeinosta.

Ei voi ajatella, että Suomi yksin toimisi näissä asioissa eri tavalla kuin muu maailma, vaikka meillä, totta kai, on syytä olla, niin kuin sanoin, moderneja eläinsuojelukysymyksissä. Totaali-kieltäytyminen turkistarhauksen osalta ei ole mitenkään perusteltua. Ed. Lapintie puhui nautettavista perusteluista. Tässä aletaan lähestyä näitä piiriteitä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkästi voin yhtyä ed. Jäätteenmäen täällä esittämään näkemykseen, ettei Suomesta voi tehdä turkisivapaata aluetta. Ed. Lapintie ennusti, että turkisten käyttö vähenee Euroopassa, mutta ymmärtäkseni vasta silloin vähenee itse asiassa turkistarhaus ja häkkitarhauskin. Ihmettelen erityisesti ed. Lapintien esittämää argumenttia, että tämä on kiellettävä elinkeino sen takia, että se on kannattavaa. Minusta tänä päivänä pitää nostaa hattua elinkeinolle, joka on kannattavaa.

Tietysti on hyvä, että turkiseläinten tarhaus puhutaan, niin että voidaan saada parempia olosuhteita, mutta elinkeinon lopettamispuhe on epärealistista.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En todellakaan todennut, että Suomesta pitää lopettaa sellaisia elinkeinoja, jotka ovat kannattavia, mutta pitää myös pohtia, millä keinoin ne ovat kannattavia. Ei ole eettisesti ja moraalisesti oikein, että jokin elinkeino saadaan kannattavaksi pitämällä eläimiä liian ahtaissa häkeissä ja muutenkin lajille epätyypillisissä olosuhteissa. Eläinsuojelulain pykälä puhuu silloin eläinrääkkäyksestä. Tietenkään elinkeino, olkoon kuinka kannattavaa tahansa, ei voi olla hyväksyttyä ja sallittua, jos seurauksena on eläinten huono vointi.

Samalla tavoin meillä on kielletty myös muita elinkeinoja, joita yhteiskunnassa ei pidetä hyväksyttävinä. Kukaan ei ole ainakaan toistaiseksi julkisesti vaatinut, että paritus pitäisi hyväksyä, koska siitä saa kannattavan elinkeinon. Kyllä yhteiskunnan arvojen pitää näkyä myös lainsäädännössä, eikä asiaa voi pelkästään säilyttää kuluttajien niskoille, kuten tässä joku totei, pelkästään kuluttajien vaatimuksien vuoksi.

Myös lainsäädännössä ja eduskunnalla on mielestäni velvollisuus ottaa kantaa siihen, mikä

on hyväksyttyä ja mikä on kiellettyä meidän maassamme tänä päivänä.

Totta kai voi puhua siitä, mitä muualla tapahtuu. Eurooppalaisilla esimerkeillä yritin valaista sitä, että meidän itse asiassa pitäisi tehdä samoin kuin muualla, missä on kielletty turkistarhaus, itse asiassa Euroopassa monessa maassa ja suunnitteilla vielä useammassa. Kun maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet esimerkiksi ovat yrittäneet puuttua eteläeurooppalaisiin eläinkuljetuksiin tai vaikkapa härkätaistelumääräyksiin Espanjassa, vastareaktion on ollut aika yllättävän halveksuva suhtautuminen: ettei pidä tulla neuvomaan muita, kun omassa maassa asiat ovat pielessä. Kyllä muualla paheksutaan Suomen turkistarhausta myös ihan maa- ja metsätalouden virkamiesten keskuudessa eikä pelkästään vapaaehtoisten eläinsuojeluyhdistysten parissa.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Näen tämän lakialoitteen osaksi sitä uutta aikakautta, jolloin eduskunnassa on aktiivisemmin keskusteltu eläinsuojelukysymyksistä. Viime kaudella metsästyslaki kirjoitti varsin vilkkaan keskustelun myös eläinsuojelun kannalta. Tuolloin ryhmätoverini ed. Luukkainen oli asiassa erityisen aktiivinen.

Tällä kaudella olemme keskustelleet eläinsuojelusta eläinsuojelulain yhteydessä. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen toukokuussa 95, ja lopullisen käsittelyn tässä salissa hallituksen esitys kävi läpi seuraavana vuonna eli vuonna 96.

Tuossa vaiheessa nousi esille eläinten oikeus lajille ominaiseen käyttäytymiseen eri muodoissaan. Tein asiasta lakialoitteen, joka valiokuntakäsittelyssä ei kuitenkaan tullut hyväksytyksi pykälän muotoon eläinsuojelulakiin. Tein asiasta varsinaisessa käsittelyssä vielä ponnin, mutta sekään ei tullut lopulta hyväksytyksi eduskunnan vastaukseen tässä asiassa.

Sinänsä kiinnostava keskustelu käytiin häkikanalakysymyksestä. Maa- ja metsätalousvaliokuntahan oli valmis hyväksymään häkikanalakiellon tietyn siirtymäajan jälkeen, mutta lopulta eduskuntaryhmien neuvottelujen jälkeen tässä salissa esitys muutettiin ja vesitettiin. Itse pidän sitä erittäin suurena tappiona eettisen eläintenpidon kannalta. Mikäli eduskunta olisi hyväksynyt häkikanalakiellon kymmenen vuoden siirtymäajalla, se olisi merkinnyt uutta askelta suomalaisessa eläinsuojelupolitiikassa. Vaikka eläinsuojelulain uudistus toikin mukanaan parannuksia eläinsuojeluun, olennaisia muutoksia ei kuitenkaan toteutettu. Pidän tär-

keänä, että häkkikanalakielloasiasa pidetään viireillä muulloinkin.

Näen, että turkiseläinten häkkitarhauksen kieltäminen on saman tyyppinen aloite. Pyrimme vaikuttamaan siihen, miten tässä maassa eläimiä saadaan pitää. Olen täysin tietoinen siitä, että eduskunnan enemmistö tuskin tulee hyväksymään aloitetta, mutta kuitenkin hyvän pohjan keskustelulle aloite tarjoaa.

Vihreä liitto hyväksyi viime tammikuussa linjapaperin eettisestä eläintenpidosta. Siinä käsitellään hyvin monipuolisesti erilaisia eläinsuojelukysymyksiä. Yksi kysymys on turkistarhauskielto. Vihreä liitto on siis sillä kannalla, että siirtymäajan jälkeen turkistarhauksesta olisi Suomessa luovuttava. Näen, että tämä olisi laajempi osa eurooppalaisten strategiaa, jossa vaikuttaisimme siihen, miten muut Euroopan maat toimivat myös eläinsuojelukysymyksissä. Se, että Suomi omin toimin aktiivisesti edistää eläinsuojelua, parantaa myös mahdollisuuksiamme toimia yhteistyössä muiden maiden kanssa. Se lisää siis uskottavuuttamme.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä, että eläinsuojelulaista pidetään yllä kunnon seurantaa. Toivon, että seuraava hallitus voi antaa eduskunnalle jonkinlaisen selvityksen tai selonteon siitä, mitä eläinsuojelulain uudistus käytännössä on merkinnyt. Tässä yhteydessä pitää käsitellä myös turkiseläinkysymys.

Äsken vastauspuheenvuoroissa kovin voimakkaasti puolustettiin häkkitarhausta. Kiinnitin kuitenkin huomiota siihen, että esimerkiksi Vaasan läänin alueella apulaiseläinlääkäri on tehnyt satunnaisotannalla laaditun seurannan. Vuosi sitten hän havaitsi erittäin merkittäviä epäkohtia näissä satunnaisesti valituissa turkistarhoissa. Esimerkiksi talvella harvemmin kuin kerran päivässä eläimet saivat vettä noin 10 prosentissa tarhoista, hyllyjä tai pesäkoppeja oli tarjolla 44 prosentissa kettutarhoista, ja lainvastainen lopetusmenetelmä oli käytössä 5 prosentissa minkkitarhoista.

Epäkohtia on havaittu ja on hyvä, että niitä seurataan. Mutta ne perustelut, että Suomessa turkistarhaustoiminta olisi hoidettu mallikelpoisesti, eivät pidä paikkaansa. Iso kysymys, johon lakialoite pyrkii olemaan yksi vastaus, on nimenomaan se, että turkistarhaaminen eläimillä, joiden niin sanottu domestikaatio ei ole edennyt kovinkaan pitkälle, on jokseenkin mahdotonta. Turkistarhauksen oma sisäinen logiikka ei voi pitää sisällään sitä ajatusta, että se olisi eettisesti eläinten kannalta kestävä.

Mitä tulee maaseutupolitiikkaan yleensä ja turkistarhauskiellon vaikutuksiin sillä suunnalla, uskon, että Suomen maine eläinsuojeluasioissa parantaisi luomutuotannon asemaa. Näin olen uusia työpaikkoja olisi mahdollista saada aikaan nimenomaan luomutuotantoon ja muihin maaseudun oheiselinkeinoihin. Näenkin että nämä strategiat ovat toisilleen ainakin jossain määrin vastakkaiset. Se, että pidämme yllä turkistarhausta, ja se, että pyrkisimme ajamaan eettistä eläintaloutta ja luomutuotantoa, ovat keskenään ristiriitaisia kysymyksiä, joten kansainvälisesti meidän on hyvin vaikea luoda sellaista imagoa, jossa molemmat puolet olisivat esillä. Ainakin turkistarhaus lyö luomu-imagoa korvalle, jos niin voi sanoa.

Arvoisa puhemies! Aloite lähtee valiokuntakäsittelyyn, ja toivon, että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa aloitteen käsittelyyn ja saamme vielä tämän eduskunnan aikana asian suureen saliin.

Ed. Viitanen: Arvoisa herra puhemies! Myös itse kuulun kyseisen lakialoitteen allekirjoittajiin, ja täytyypä myöntää, että ihan mielelläni sen tein. Mielestäni tällainen aloite ja ylipääntään keskustelun herättäminen asiasta tässäkin talossa on todella hyvä. Voisi jopa sanoa, että se on edistyksestä siinä suhteessa, että yhteiskunnassa joka tapauksessa näistä asioista keskustellaan ja on hyvin voimakkaita liikkeitä eläinsuojelun puolesta jnp. Mielestäni olisi suorastaan häpeä, mikäli emme tässä talossa jollakin tavalla reagoisi asiaan. Eli täyden tukeni kyllä annan tälle aloitteelle ja ed. Annika Lapintien hyvälle tarkoitukselle siinä, että asioita ryhdyttäisiin myös lainsäädäntöteitse parantamaan.

Varmasti jokainen meistä tietää, että tämän eduskunnan aikana lienee käytännöllisesti katsoen kohtuullisen mahdotonta saada tätä aloitetta ihan prikulleen ja pilkulleen tällaisena läpi. Mutta haluan korostaa, että tämä on asiassa äärimmäisen tärkeä päänavaus. Toivon, että tämä keskustelu, joka eduskunnassa käydään, myös herättäisi yhteiskunnalliset tahot siihen, että myös tässä talossa välitetään tärkeistä eettisistä kysymyksistä, mitä tulee eläinten kärsimykseen ja hyvinvointiin. Eli keskustelu asiasta on ehdottoman tärkeä.

Haluaisin seuraavaksi sanoa sen, kun täälläkin on paljon puhuttu siitä, että Suomi tässä asiassa olisi sitten jollakin tavalla yksin ja Suomen pitäisi olla mallikelpoisempi kuin monet muut jnp., että eihän tästä ole ollenkaan kysy-

mys. On jo tuotu esille se, että on kansainvälisiä esimerkkejä siitä, että eri maissa on lähdetty parantamaan eläinten asemaa, on kielletty tiettyjä eläintenpidon muotoja, kohennettu elinoloja jnp. Emmehan me tässä minään päänaukaisijana olisi, vaan nimenomaan seurailijoita; jopa näin voisi sanoa.

Mitä tulee siihen, että Suomesta pitäisi tehdä joku turkisivapaa-alue tämän myötä, niin jos samaa logiikkaa seurattaisiin, mielestäni sekään ei pidä paikkaansa. Kyllähän on aivan selvä asia, että kun me Suomessa haluamme olla monessa asiassa esimerkillisiä, miksi emme voisi olla tässä asiassa. Käsittääkseni jopa puhutaan vain siitä, että häkkikasvatus kiellettäisiin eli parannettaisiin elinoloja muuten. Mielestäni siinä ei ole mitään pahaa, päinvastoin.

Tällä hetkellä turkistuotannossa on periaate, että suurin osa tuotannosta käytetään somisteiksi — ei edes enää turkkeihin enää ei tarvitse lämmön ja hyvinvoinnin kannalta turkkitaloja pitää pohjoisissakaan olosuhteissa, vaan nyt on keksitty uusi bisnes eli somisteet; ostetaan urheilutakkeja, missä on turkisreunus. Se on mielestäni hyvin kyseenalaista. Väkisinkin tulee mieleen, että ihmisen turhamaisuushan tässä on se viime-sijainen asia, miksi tällaista tuotantoa ylipäätään harjoitetaan ja miksi se on toistaiseksi myös taloudellisesti kannattavaa. Siitä tietenkin olen hyvin tyytyväinen, että turkkien arvo sinänsä Euroopassa on jonkin verran laskussa ja on ruvettu entistä enemmän heräämään ja huomaamaan myös niitä eettisiä ongelmia, mitä tähän kysymykseen liittyy.

Tässä pääsemme juuri siihen peruskysymykseen, mikä tämänkin lakialoitteen myötä tulee keskusteluun: Tarvitseeko ylipäätään tällaisen tuotannon takia, jossa ihmiselle ei sinänsä ole mitään elintärkeää tavoitetta, hyväksyä se, että turkiseläimet kärsivät. Jos haluamme hyväksyä sen, emmekö voisi edes toimia sillä tavalla, että kärsimys minimoitaisiin, mitä tällä hetkellä ei todellakaan tapahdu, vaan päinvastoin pienissä häkeissä eläimiä pidetään?

Eräs perusongelma, mikä tämänhetkiseen tilanteeseen liittyy, on se, että joitakin säädöksiä on 90-luvulla asiasta tullut. Yleiset asenteet ovat, jos sanoisi, tulleet sivistyneemmiksi tässä suhteessa eli on ruvettu etsimään säännöksiä, millä voitaisiin parantaa eläinten elinoloja. Täälläkin on viitattu Euroopan neuvoston tuotantoeläinten suojelua koskevaan sopimukseen, joka vuonna 92 on Suomessa allekirjoitettu. Sen lisäksi on tietenkin moderni eläinsuojelulakimme ja ase-

tuksemme. Valitettavasti siinäkin muutama eläinsuojelun kannalta tärkeä äänestys tuli tässä salissa hävittyä.

Mieleeni tulee, kun tässä katselen ed. Aittoniemeä, kun eräässä vastauspuheenvuorossanne puhuitte, että onhan ne kanatkin, voi voi niitä raukkoja, kun nekin ovat pienissä häkeissä, että olisitte voinut itse vaikuttaa kanojen hyvinvointiin äänestämällä häkkikanalakiellon puolesta muutama vuosi sitten, kun eduskunnassa siitä äänestimme.

Joka tapauksessa säädöksiä on 90-luvulla tehty ja niitä on olemassa, mutta niissä on ongelmia. Eräs ongelma tietenkin on se, että ne ovat melko maltillisia eli edelleen häkkikoot säädösten mukaan ovat hyvin pieniä jnp., eli ne eivät ole kovinkaan radikaaleja, jos näin voisi sanoa.

Toinen täälläkin esiin tuotu ongelma on se, että vaikka säädöksiä on, niin niitä ei täysimääräisesti noudateta, vaikka luulisi, että ihmiselle, joka ylipäätään kotieläintuotantoa muodossa kuin muodossa harjoittaa, olisi myös kilpailuvaltti, jos voisi sanoa, että eläimet minun tarhalani tai kanat minun häkeissäni ovat onnellisia kanoja, ne eivät asu pienissä häkeissä jnp.

Äskeisessä puheenvuorossaan ed. U. Anttila toi muutamia esimerkkejä siitä, kun läänissä on tutkittu, miten tavoitteet ja säädösten määräykset toteutuvat. Voisin itsekin muutaman mainita, jotta huomaisimme, mikä todellisuus on. Todellisuus ei siis ole sitä, että eläimet voivat äärimmäisen hyvin ja viihtyvät häkeissään, mielellään kiertävät neliömetrin häkkiä ympäri. Tässä on muutamia faktoja, jotka on koottu Vaasan läänin alueelta:

Jo vuonna 95 kiellettyjä niskamurtoja, joilla eläin siis lopetetaan, tehtiin edelleen 5 prosentissa tarhoista. Kymmenen prosenttia tarhoista ei juota eläimiä päivittäin, mikä mielestäni on käsittämätöntä. Myös sellainen säädös on olemassa, että päivittäinen vesi voitaisiin tarjota eläimille jäädytettynä, jää kelpaa. En voi ymmärtää, mikä siinä on, että juotava vesi olisi jään muodossa vielä kaiken lisäksi hyväksyttyä. Ja vielä veteen liittyen: 20 prosentissa eli viidenneksessä tarhoista ei ollut asianmukaisia juoma-astioita, vaan ne olivat metallisia astioita, joihin tietenkin jää- ja pakkaselillä jäätyy mukavasti suu kiinni jnp., niin ettei tämä ole ollenkaan mikään pieni asia. Tämäkin olisi varmasti aika pienillä kustannuksilla hoidettavissa, mutta onko sitten kysymys asenteesta, ettei asioita hoideta kuntoon?

Yli puolessa, 56 prosentissa tarkastetuista tarhoista ei ollut turkiseläimille minkäänlaista pe-

sää tai hyllyä, jonka vaatimus on ollut säädöstös-
sä jo vuodesta 92, eli siitä asti olisi pitänyt olla.
Luulisi, ettei sekään olisi kohtuuton vaatimus,
että jonkinlainen pesä-, suoja- tai tähytyspaikka
tai muu virikkeitä antava tötterö häkkiin olisi
pistetty, mutta ei, 56 prosenttia vieläkin rikkoi
tätä säädöstä.

Yhteistuloksena oli se, että 38 prosenttia tar-
hoista edelleen oli eläinsuojelulliselta kannalta
katsottuna vain tyydyttävästi tai jopa välttävästi
hoidettuja. Toki hyvien ja jopa erinomaisten tar-
hujen määrä oli kasvanut jonkin verran edellis-
vuosiin verrattuna, mutta kasvu oli ollut äärim-
mäisen hidasta. Juuri tässä on mielestäni yksi
tärkeä syy, miksi tällainen aloite eduskunnassa
on tehty. Toivottavasti myös tämän keskustelun
myötä meiltä välittyy viesti, että myös tässä ta-
lossa välitetään näistä asioista, jotta saataisiin
parannuksia aikaiseksi sekä tarhoilla että mei-
dän itsemme keskuudessa lainsäädännössä, ase-
tustasolla jne. Mahdollisuuksia meillä on vaikka
mihin, kunhan vain haluamme muuttaa hieman
asenteita tämänhetkisistä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä viime
joulun alla puhuttaneesta välikohtauksesta ja
muusta sellaisesta. Minua on jonkin verran ihme-
tyttänyt se keskustelu, mitä tässäkin talossa yh-
dessä vaiheessa käytiin, että tämä nuorisojouk-
ko, joka mielestäni täysin laittomasti ja perus-
teettomasti niille tarhoille hyökkäsi, olisi suuria
terroristeja, suuri uhka tälle yhteiskunnalle jne.
Käytännössä, jos ajatellaan nuorta sukupolvea
kokenaisuudessaan, tällä hetkellä asennetutki-
musten mukaan 3 prosenttia nuorista pitää täl-
laisia laittomia iskuja hyväksyttävänä, ainoas-
taan 3 prosenttia.

Mutta sen sijaan nuorista, kun heidän asen-
teitaan muuten eläinsuojelullisesti mitataan, suu-
ri osa, valtaosa pitää eläinsuojelua sinänsä ää-
rimmäisen tärkeänä tavoitteena. Ainakin itse
olen ollut aistivini tässä yhteiskunnallisessa il-
mapiirissä tiettyä kulttuurimuutosta, että entistä
enemmän halutaan lähteä katsomaan eläinten
hyvinvointia ja sitä, että eläimet olisivat jonkin
verran myös tuntevia toimijoita, joita täytyy
myös kunnioittaa. Mielestäni se on hirvittävän
hyvä kehityssuunta, kun tähän on menty. Mutta
jos emme tässä talossa pysty mitenkään reagoi-
maan siihen asennemuutokseen, mikä yhteiskun-
nassa tulee, se tulee nuorten sukupolvien kautta,
se tulee ihmisten mielissä, niin sittenpä olemme
aika pahasti paikoillemme jämähtäneitä.

Muistan, että kun keskustelu kävi vilkkaim-
millaan ennen joulua, niin Hesarissa oli hyvä

artikkeli tutkija Heikki Ylikankaalta, joka myös
vähän hämmästeli siinä, miksi ihmeessä yhteis-
kunta reagoi näihin asioihin sillä tavalla, että
koko nuorisopoppoo olisi kuin jokin hirvittävä
terroristijoukko, jonka vuoksi meidän on ruvet-
tava puolustautumaan ja kaivettava suurin piir-
tein haulikot kaapista ja perustettava suojelus-
kuntia jne. Tämä asenneilmapiiri on ollut osit-
tain hyvin jyrkkä. Hän sanoi, että tässä ei olisi
mihinkään moraaliseen paniikkiin sinänsä aihet-
ta, vaan kyllähän historiassa, jos epäkohtia on
tullut esiin, on noussut joukkoja, jotka haluavat
korjata epäkohtia. Paras tapa silloin yhteiskun-
nan reagoida on lähteä parantamaan niitä asioita.
Tässä tapauksessa me voittaisimme hyvin pal-
jon luottamusta ihmisiltä, me voittaisimme hyvin
paljon uskottavuutta kansanedustuslaitoksena,
jos täällä kyettäisiin vastaamaan tämänhetkisiin
asenteisiin ja tämänhetkisiin ihmisten käsityksiin
siinä, että me lähtisimme parantamaan turkis-
eläinten elinolosuhteita, mistä tässä aloitteessa
on kysymys. Miksi me emme halua reagoida näi-
hin vaatimuksiin, mitä meihin osoitetaan?

Minä en yhtään ihmettele tiettyjen nuorten
asenteita, kun heille on tullut tästä eduskunnasta
sellainen kuva, että sen takia ei kannata yrittää
vaikuttaa lainsäädäntöteitse, kun kuitenkin
siellä ei mitään saada aikaan ja se on hidasta, ei
kuitenkaan tapahdu mitään. Sehän on tietenkin
aika surkuhupaisaa, että kun äärijoukko heistä
on mennyt näihin iskuihin, jotka varmasti mel-
keinpä kaikki tuomitsevat ei-hyväksyttäväksi —
en itsekään niitä mitenkään halua puolustella —
niin se on toisaalta aiheuttanut sen reaktion, että
asenteet tässä talossa ja muualla ovat edelleen
jyrkentyneet. Tässä on nyt kaksi asennetta pääs-
tetty hyvin pahasti vastakkain vain sen vuoksi,
että emme ole yhtään valmiita tosissamme lähte-
mään miettimään näitä asioita niin, että jotain
todellista parannusta saataisiin aikaiseksi.

Se, mikä mielestäni tässä nykyisessä eläinsuo-
jeluliikkeessä, mikä on lähtenyt käyntiin, on aika
jännä ja merkittävä, jopa kunnioitettava asia, on
se, että — ja en nyt puhu ääri-ihmisistä, jotka
tekevät laittomia iskuja, vaan ylipäättään niistä,
ketkä ovat huolestuneita eläimistä jopa järjestäy-
tyneesti — tässä on nyt kyseessä porukka, joka
kerrankin ajaa jotain asiaa, joka ei suoraan heitä
itseään ja heidän elinolojaan parantaisi, vaan
jopa toisen lajin elinoloja, ja siitä ollaan huolis-
saan. Mielestäni on äärimmäisen hieno asia, että
löytyy tällaista tunnetta yhteiskunnasta, että ha-
lutaan välittää myös jostakin muusta kuin omas-
ta navasta ja omasta itsestä.

Vielä, arvoisa puhemies, viimeisiksi sanoiksi, kun tässäkin salissa kuului kaikkea mutinaa ensimmäisen puheenvuoron aikana, saako kärpäsiä tappaa tai jotain muuta, että se on kaukaa haettava. Hyvät ystävät! Kyllähän meidän täytyy itsellemme ja toisillemme täällä myöntää se, että kaikki hyvätkin asiat saadaan leimatuiksi höpöhöpöksi naureskelemalla niille tai puhumalla hytysistä ja kärpäsistä. Kyllä minä ainakin pelkään torakoita ja tappaisin jokaikisen, jos uskaltais, mutta se on täysin eri asia kuin se, että kettuja, naaleja ja muita eläimiä pidetään pienissä häkeissä vain sen takia, että ihminen saa somistautua kauniisti.

Näillä sanoilla, arvoisa puhemies, toivon, että asiallisesti käsiteltäisiin myös tätä lakialoitetta ja jatkossa myös tässä talossa reagoitaisiin yhteiskunnan muuttuviin vaatimuksiin.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Rakas ryhmätoverini ed. Pia Viitanen piti erinomaisen hyvän ja demagogisen puheenvuoron, joka oli täynnä tunteen ja aatteen paloa eläinraukkoja kohtaan. Mutta koska tämä puhujalista, mikä valotaululla näkyy, koostuu hyvin suuressa määrin tämän aloitteen allekirjoittajista, niin jotta heidän toivomaansa keskustelua syntyisi eikä toistensa puheenvuorojen toistamista, olisin eräitä näkökohtia tuonut esiin.

Ymmärsin ed. Viitasen puheesta rivien välistä, että hän piti tärkeänä, että tästä aiheesta keskustellaan, eikä niinkään sitä, miten käy tämän esityksen, jolla kielletään turkistarhaus. Jos näin on, niin silloinhan me tarpeettomasti lisäämme työtä tässä talossa. Täällä keskustellaan todella läpi menevistä asioista hyvinkin pitkään.

Kansakunta kamppailee tällä hetkellä suurytöttömyyden nujertamiseksi ja jos tämä aloite menisi läpi, niin se tietäisi melkoisen määrän yrittäjien nurinmenoja ja työttömyyttä taas omalta osaltaan. Parempi olisikin mielestäni, että taisteltaisiin enemmänkin kentällä häkkikokojen suurentamiseksi ja muuten luonnonmukaisten olosuhteitten saamiseksi isompien tarhojen, hyvinkin suurien tarhojen puitteissa jne. On huomattava, että kyllähän meillä, jotta ihminen saisi ravintoa, pidetään liekaköydessä nautaeläimiä ja lampaista ja koiria jne., koiria lähinnä muihin tarkoituksiin kuin ruokaan, mutta kaikki ne ovat lajityypillisistä olosuhteista poissa.

Sitten ihmettelen, etteivät allekirjoittaneet korottaneet ääntään, kun eläinsuojelulakiin tuli esimerkiksi rituaaliteurastus, joka on aika lailla kammottava asia nyky-Suomessa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Viitanen totesi ihan oikein, että tässä on turhuudesta kysymys sillä tavalla, että somisteiksi kasvatetaan turkiksia. Mutta jollakin tavalla hänen puheenvuorossaan kävi se ilmi, että hän olisi sallimassa jossakin mitassa turkisten kasvatuksen. Edellinen puhuja, ed. U. Anttila totesi, että turkiseläimiä ei voi hyvin, siis luonnonmukaisesti kasvattaa. Entä, ed. Viitanen, jos ne olisivat luomuturkiksia eli ne olisivat vapaissa olosuhteissa? Onhan meillä Suomessa pinta-alaa vaikka miten paljon, sopii sinne vaikka sadan hehtaarin häkki, jossa ketut vapaasti juoksevat ja on tunneleita ja koloja. Sieltä sitten metsästettäisiin. Olisiko se eettisesti väärin, että ne sieltä ammutaan ja teurastetaan? Onko se kuitenkin turhuus? Turkithan menevät somisteiksi ja kaiken näköisiin kauluksiin ja tämäisiin asioihin. Olisiko se eettisesti väärin?

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensiksi ed. Vähänäkille rituaaliteurastuksesta. Ilmeisesti ette ole kovasti sitä huutoa kuunnellut, nimittäin kyllähän eduskunnassa keskusteltiin siitä paljon ja äänestettiin. Tämä oli yksi niistä eläinsuojelullisia kysymyksiä, mistä eduskunnassa äänestettiin. Valittavasti me hävisimme tämän äänestyksen silloin eläinsuojelulain yhteydessä.

Ihan lyhyesti, eläinsuojelu on mielestäni kokonaisvaltaista. Siihen kuuluvat häkkikanat, siihen kuuluvat turkistarhat, siihen kuuluvat koe-eläimet jne. Se, että tässä puhutaan nyt turkistarhausuksesta, ei sulje pois muita olosuhteita.

Ed. Lahtelalle ja ed. Vähänäkillekin ehkä tarkentaisin omaa näkökulmaani, että toki kannan huolta siitä ja toivon, että aloite menisi läpi. Ehkä olin hieman tämän talon tavat tuntien epäileväinen siitä, tuleeko se onnistumaan, mutta pidän asiaa tärkeänä. Mielestäni paras on hyvän paha vihollinen ja tietenkin, jos tällä aloitteella pääsemme luomutarhauskseen ja siellä olisi koloja, mitä kaivaa, se olisi hyvä askel eteenpäin. Totta kai paras olisi se, että ennen pitkää tästä voitaisiin luopua kokonaan. Mutta kyllä minulle, ed. Lahtela, kelpaisi luomutarhauskin, jos verrataan tämänhetkisiin elinolosuhteisiin.

Ed. J. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Toivottavasti ed. Vähänäkille tuli lipsahdus, kun hän sanoi, että taistelkaa mieluummin kentällä. Sitähän juuri nyt nuoret ihmiset tekevät ja joutuvat siitä putkaan. Sitähän halutaan välttää ja

hoitaa asia demokraattisesti tässä salissa puhumalla eikä taistelemalla kentällä. (Ed. Karpio: Laillisesti!) — Laillisesti puhumalla täällä, ja laillisesti voisi myös ulkona puhua, mutta ei taistella.

Rituaaliteurastuksesta olen aivan samaa mieltä kuin ed. Pia Viitanen. Muutenkin puhun mielelläni ed. Viitosen jälkeen, koska tämäkin lyhyt keskustelu näyttää aika hyvin sen, mikä on arvo-maailma meidän yhteiskunnassamme. On tapahtumassa muutos. Nuori sukupolvi näköjään kokee eri tavalla eläimet kuin edellinen sukupolvi. Sitä on kutsuttu Walt Disney -sukupolvi-ilmiöksi. Ehkä itse kuulun siihen Walt Disney -sukupolveen. Olen katsonut piirrettyjä elokuvia ja tuntenut eläinten puolesta myös surua ja vihaa. Ehkä tämä johtaa siihen, että myös pystyy eläytymään eläimen tunteisiin eikä vain toisen ihmisen tunteisiin. Mutta se ei estä sitä, että voisi eläytyä molempiin ja kokea, että ketään ei saa kohdella väärin.

On jännä, miten etenkin nuorten mutta myös sanotaanko uusiutuvasti ajattelevien vanhempienkin ihmisten ajatusmaailmaan reagoidaan meidän yhteiskunnassamme. Ajatellaanpa ensin, miten reagoi meidän presidenttimme Ahtisaari. Kun hän on viime aikoina mielestäni päästänyt sammakoita suustaan sekä Indonesian että maamiinojen suhteen, niin tästä asiasta hän on mielestäni sanonut erittäin viisaita sanoja. Jos oikeasti haluamme, että demokratia toimii ja kaikkia kuunnellaan ja että jatkossakin voi äänestää ihmisiä eduskuntaan päättämään asioista, niin täytyy antaa kaikkien saada sanansa kuuluviin, jotta ei tarvitse mennä niin pitkälle, että täytyy tehdä todella rajuja tekoja, ennen kuin pääsee lehdistöön kertomaan mielipiteensä. Mielestäni presidentti Ahtisaari otti tässä erittäin tärkeän asian esille. Siinä on myös tapahtunut mielestäni muutos. Lehdistö ottaa nyt herkemmin myös näitä nuoria sivuilleen kertomaan mielipiteistään.

Mutta toinen tapa reagoida on mielestäni todella törkeä, ja se on tämä koulupropaganda, joka on tullut viime aikoina esiin. Eli MTK on tehnyt erittäin hienoa materiaalia, jota jaetaan kouluihin ja jossa kerrotaan muun muassa turkistarhauksesta. On kauniit piirretyt kuvat, jonnekin ihmeen takia ne eivät ole valokuvia tarhoista vaan piirrettyjä kuvia, joissa ketut ovat aina tarhan ulkopuolella. Sitten verrataan luonnon oloissa ja tarhassa eläviä kettuja, ja vertailu on sellainen, että luonnossa oleva kettu voi sairastua tai kuolla nälkään, mutta tarhassa oleva saa hy-

vää ruokaa ja huolenpitoa, ja jos se tulee kipeäksi, se saa lääkkeitä, jotta lapsi oikein voisi tuntea, että siellä pidetään hyvin huolta.

Mielestäni tämä on aika propagandaa, kun ei edes kerrota, minkä takia kettu on tarhassa. Missään kohdassa ei kerrota, mitä siitä ketusta tehdään. Se on vain kuin lemmikki siellä tarhassa. Tämä on erittäin viisas tapa vaikuttaa, koska näköjään nuorten ihmisten kautta tulee muutos. Saa nähdä, auttaako tällainen propaganda. Nyt myös ydinvoimalan puolustajat käyttävät samanlaista propagandaa, jossa luvataan erittäin lupaavaa tulevaisuutta, jos käännytään ydinvoimayönteeseen kantaan.

Onko sitten niin, että kaikki johtuu vain piirretyistä elokuvista, ja olemmeko me vain, voisiko sanoa, romanttisia hömppiä, jotka kuvittelevat, että eläimilläkin on tunteita? Olisiko jokin suurempikin muutos tapahtumassa yhteiskunnassa? Jos katsellaan vähän ajassa taaksepäin, ympäristötietoisuus on vähitellen ottanut enemmän ja enemmän tilaa, ja nyt se on jo niin pitkällä, että kaikilla suurilla firmoilla, jotka haluavat kokea olevansa tärkeitä, on ympäristövastaava, joka tarkkailee, ettei firma joudu ongelmiin ympäristöasioissa.

Eiköhän pian ole niinkin, että eettisyys on samanlainen asia kuin ympäristö? Mennään kymmenen vuotta eteenpäin, ja aivan varmasti firmoissa on eettisiä vastaavia ja pyritään välttämään, ettei vain tule huonoja tahroja imagoon eettisistä syistä. Kettutarhoilla on sekä ympäristö- että eettisiä vaikutuksia eli molemmat argumentit purevat tähän yhteen asiaan.

Ärade talman! Jag byter nu till mitt modersmål, därför att som finlandssvensk har jag speciellt mycket fått höra att hur har jag rätt att kritisera en näringsgren som ger så många människor arbete, speciellt på den svenskspråkiga kusten? Det samma gäller också fiskodlingen, där jag har fått höra att jag borde inte peta på sådana saker som berör människor som står så nära mig själv. Varför kan du inte använda din tid till att diskutera saker som är längre borta, det finns så mycket som är fel i världen, det är så mycket som görs fel. Kan du inte koncentrera dig på något annat än att se på oss så noga?

Sådana här samtal har jag fått från Österbottnen, tre, fyra stycken. Det är väldigt trevliga människor som ringt, jag har diskuterat med dem och de tycker alla att i och för sig är det inte bra om rävarna och minkarna mår dåligt, men måste man nu koncentrera sig på just det här temat, kan

man inte ropa om något annat, har budskapet varit.

Då måste jag säga att som politiker upplever jag att jag inte är trovärdig om jag alltid spanar efter vad som är fel i andra länder och på andra orter, dvs. sådant som inte rör mig. Tvärtom, ju närmare jag kommer mig själv, ju mera kritisk bör jag vara. Jag bör vara mera kritisk mot räv- och minkfarmningen än mot någonting som görs i något annat EU-land. Jag måste vara mera kritisk mot fiskodlingen än mot S:t Petersburg, därför att det berör just mig själv och min egen navel, annars är jag inte trovärdig som politiker (Ed. Malm: Kom till rävarna!) — Vänta litet, det här är tydligen något som inte bara jag har märkt, utan också Pirkko Skutnabb. Hon är vår förhandlare i EU och har också där försökt ta upp sådana problem som vi här i vår riksdag har lyft fram om att ni är alldeles förskräckliga med era långa djurtransporter. Då får hon alltid motargumentet: Vad har ni att tala om våra djurtransporter när ni har er räv- och minkfarmning? Det är inte lätt att som förhandlare sedan motsäga detta argument.

Man brukar ofta se mera svartvitt på det som är längre borta. Det som är närmare en själv berör människor, och då har man större förståelse för varför man gör vissa saker.

Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi otti esiin metsästyksen, kuten myös ed. Lahtela. Siinä on suuri ero. Ajatellaan vaikkapa itseä. Jos elää onnellisesti, vapaasti ja saa elää täyttä elämää ja sitten kuolla kupsahtaa, niin vaikka se ei olisi-kaan normaali kuolema, se elämä on luultavasti enemmän arvoinen kuin se, että istuisi pienessä häkissä koko elämänsä. Siinä on aikamoinen ero. (Ed. Aittoniemi: Täällä kupsahtavat kaikki pian!) — Kaikki me kupsahdamme. — Sen takia mielestäni metsästys on aivan ok harrastus niille, jotka sitä harrastavat, jos sitä tehdään eettisesti oikein. Olen omin silmin nähnyt, miten otetaan Koskenkorva-pullo mukaan ja mennään sorsastamaan. Kun on juotu siitä pullosta, tähtään ei olekaan enää tarkka, ja tulee huonosti ammuttuja lintuja, jotka ovat puolikuolleina jossain kaislikoissa. Minusta tämä ei ole eettistä metsästystä. Metsästystä on myös monenlaista niin kuin on kaikissa elinkeinoissa ja harrastuksissa. Metsästys ei sinänsä ole paha, mutta se riippuu, miten sitä tehdään.

Täällä on nyt kerrottu, minkä takia kettutarhaus on paha. Ed. Malm tuli vähän myöhään, hän ei ole kuullut aikaisempia puhujia, mutta

keskustelussa on tullut erittäin monta asiaa esiin. Muun muassa kerrottiin juuri Vaasan alueella tehdystä tarkastuksesta, jonka mukaan jo nyt lakiin sisältyvistä kielloista lipsutaan aika lailla pahasti. Otan nyt esiin yhden asian, joka ei ole vielä tullut esiin, muut ovat jo aika pitkälle tulleet, asian, josta en itse tiennyt ennen kuin vasta noin pari kolme kuukautta sitten.

Luulin itsestäänselvyydeksi, että tarhojen ympärillä olisi aitaus. Luulin sitä siksi jo, että luultavasti, jos pelkää yöllisiä vierailuja — ajattelen nyt ihmisvierailuja — helpoin tapa edes vähän edesauttaa turvallisuutta olisi laittaa aitaus ympärille. Toinen asia on tietenkin se, että muuten ketut ja minkit karkaavat ympäristöön. Mutta sain nyt kuulla, että muun muassa viime kesänä on ollut erittäin paljon tällaisia ongelmia, että öiseen aikaan on tullut villipetoja, jotka ovat syöneet kettujen ja minkkien jalkoja verkkopohjan läpi, jopa pureet poikki kettujen jalkoja. Eläinlääkäreiltä, jotka ovat sitten saaneet kutsun paikan päälle, on kuultu, miten todella kammottavaa eläinrääkkäystä se on, kun pieni eläin on häkissä eikä pääse pois, ei pääse minnekään karkuun ja toinen tulee ja syö sen jalkoja alapuolelta. Nämä ovat tietenkin vain yksittäistapauksia, niitä on ehkä 10–15 kappaletta vuodessa, mutta tämänkään ei ole mitenkään hyväksyttävää.

Jos mennään ympäristöongelmiin, Itämeren rehevöityminenhan on asia, joka meitä kaikkia koskettaa kovin paljon. Tämän takiahan kalanviljelys on ollut myös nyt kovasti keskusteluissa. Sehän on niin, että rehevöityminen johtuu monesta monesta asiasta ja jokaiseen asiaan pitää pyrkiä puuttumaan. Puuttuminen sellaiseen elinkeinoon, josta saadaan ruokaa, jotta voidaan elää, kuten maanviljelyyn on tietenkin paljon vaikeampaa sen takia, että kaikki tiedämme, että me emme voi elää ilman maanviljelystä. Voimme vain puuttua siihen tapaan, millä maata viljellään, niin ettei tulisi päästöjä. Koska kettutarhauksessa on ainoastaan kyse rahasta ja tällaisesta tavallaan turhasta hyödykkeestä, siihen voi suhtautua kriittisemmin, koska tarhoista tulee erittäin paljon myös fosfori- ja typpipäästöjä. Vesien suojeleuohjelma 2005:een tulee säädöksiä tarhoista ja päästöjä pyritään vähentämään aika reilusti. Se on erittäin hyvä askel oikeaan suuntaan.

Toinen ongelma on se, että turkiseläinten lanta on useita kertoja voimakkaampaa kuin esimerkiksi karjan lanta. Muun muassa Uudessa-kaarlepyyssä elikkä Nykarlebyssä, missä on erittäin paljon tarhoja, juoma- ja uimaveteen joutui

bakteereja lannasta. Ympäristötarkastajan mukaan on vain hyvän onnen ansiosta välttytty sairauksilta, vaikka kolibakteerit ovat siellä erittäin korkealla tasolla. Nämä ovat erittäin vakavia asioita.

Ilmaan haihtuva typpi on myös suuri ongelma. Kettutarhoista tulevat ammoniakkipäästöt ovat yhtä isot kuin koko teollisuuden ammoniakkipäästöt elikkä nämä ovat todella aika isoja päästöjä, jotka tulevat kettutarhoista. Tietenkin kaikkiin näihin voidaan puuttua kompostoimalla, ottamalla virtsa ja uloste jonnekin hyvään paikkaan ja hoitamalla niin, että päästöjä ei tule. Se on raha-asia. Monta asiaa voidaan tehdä, mutta ne maksavat. Silloin tulee se kysymys, että jos sanotaan niin, että tarhaus on ainoastaan nykyisillä ehdoilla taloudellisesti kannattavaa, niin onko tämä hyväksyttävää.

Vielä lopuksi haluaisin vedota yhteen keskustalaiseen kansanedustajaan, koska täällä ei kovasti ole tullut tukea keskustan puolelta, ed. Aino Suholaan, joka ei nyt valitettavasti itse ole täällä. Kun pohditaan vaihtoehtoja, niin täällähän on puhuttu tänään vähän, voisiko sanoa, ironiseen tyyliin turkisivapaasta alueesta. Voin sanoa, että olen aivan yhtä mieltä siitä, että voisi aivan hyvin olla tällainen. Jos on kyse tarhatuista ketuista tai minkeistä valmistetuista turkeista, mielestäni voisimme hyvin kieltää niiden tuonnin Suomeen. Se ei ole mikään ongelma.

Jos kuitenkin haluaa käyttää turkkia, niin on monta monta muuta vaihtoehtoa, lammastai kaniturkki ja moni muu. Käytetään sellaisia eläimiä, joita on helpompi kasvattaa suhteellisen olosuhteissa niin, että ne voivat elää niin kuin eläisivät luonnossa ja käyttäytyä niin kuin ne luonnossa käyttäytyisivät.

Kun lampaasta nyt tuli puhetta, niin tein luultavasti suuren mokauksen, kun otin esiin kenraali Gustav Smulterin kanssa sen, miksei voida siirtyä lampaankasvatukseen, kun tämä on niin epätaloudellista Suomessa. Minun logiikkani oli se, että lammasturkki on ihan yhtä hyvä turkki. Ed. Aino Suholalla on hyvä esitys siihen, miten saataisiin lammastarhaus kannattavammaksi. Se on sellainen, että nythän me syömmme lampaanlihaa, käytämme turkista ja lampaanvillaa. Kumma kyllä, lampaanlihasta maksetaan aivan liian alhaista hintaa, vaikka muun muassa lampaan jauheliha on erittäin hyvää. Mutta ed. Aino Suhola esitti, että voitaisiin ruveta harrastamaan lammasteleasingiä eli vuokrata lampaita kesäksi ihmisille. Kun on ongelma siinä, että tarvitsee leikata ruohoa ja lisäksi monet haluavat jonkun

kesäeläimen, että lapset näkisivät aidon luonnonkappaleen lähellään, niin voitaisiin kesäajaksi vuokrata lammass jollekin perheelle eri puolille maata. Lammass otetaan sitten talveksi takaisin ja saadaan vielä yksi tulonlähde. Elikkä luovuutta käyttämällä voidaan löytää uusia tapoja käyttää eläimiä niin, että ne eivät kärsi, vaan tuottavat meille enemmän iloa ja myös taloudellista hyötyä.

Mutta rajansa kaikella. Mielestäni me emme voi käyttää eläimiä pelkästään raaka-aineena, vaan ne ovat myös eläviä yksilöitä. Tämä kyllä ihmetyttää, ellei ole kaikille selvää, että eläimet eivät ole raaka-aine, vaan eläviä yksilöitä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. W i d e r o o s (vastauspuheenvuoro): Fru talman! När riksdagsledamot Janina Andersson talar, så tycker jag att hon tydligt avslöjar bristen på kunskap om det som hon vill förbjuda, nämligen pälsnäringen. När hon talar om rovdjur som äter på djur i bur, så vet inte rdm. Andersson hur rävburar ser ut. Jag skulle kanske rekommendera ett besök på en pälsfarm. När hon talar om ett uppenbart olycksfall i Nykarleby, ett utsläpp, och använder det som ett argument för att förbjuda pälsnäringen, så undrar jag varför rdm. Andersson inte vill förbjuda alla företag som i miss-tag släpper ut ganska mycket i vår natur. Logiken fattas, tycker jag.

När riksdagsledamot Andersson talar om propaganda i skolorna, om det nu sedan var MTK eller vem det nu var, uttryckligen propaganda för pälsnäringen, så är det alldeles uppenbart att den kampanjen som hon hänvisade till har tillkommit därför att den föregicks av en annan kampanj, nämligen en kampanj mot pälsnäringen, åtminstone i lågstadieskolorna i min valkrets har en sådan kampanj förekommit.

Jag kan bara beklaga att riksdagsledamot Andersson måste kritisera en laglig näring, som hon säger själv, för att vara en trovärdig politiker. Jag hade trott att vi som politiker kritiserar, därför att det är saklig kritik och inte för att vi skall uppfattas som trovärdiga.

Ed. K i v i n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, että turkistarhaus ei ole täysin ongelmaton elinkeino eläinsuojelun näkökulmasta, mutta ed. J. Anderssonin pu-

heenvuorossa oli kuitenkin vahva liioittelun maku, ja kiinnitin huomiota juuri samoihin asioihin, joihin ed. Wideroos vastauspuheenvuorossaan.

Toki itsekkin pidän tärkeänä sitä, että lakia noudatetaan kyseistä elinkeinoa harjoitettaessa, pyritään korjaamaan epäkohtia ja parantamaan eläinten oloja, mutta kyllä Suomi on kaukana kehityksensä eläintenoloasioissa.

Ed. Andersson oli myös huolestunut koululaisille jaettavista propagandapaketeista ja materiaalista. En ole itse kyseistä materiaalia nähnyt, mutta en olisi sellaisesta, jos siinä joitain virheitä on, kovinkaan huolestunut, koska kyllä nuoret ja lapset ovat tarpeeksi fiksuja ja tietävät tarpeeksi huomatakseni, milloin materiaali on oikeassa ja milloin yritetään kaunistella asioita.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Janina Andersson kuten monet edellisetkin puheenvuoron käyttäjät ovat viitanneet Vaasan läänin turkistarhoilla tehtyyn eläinsuojelu- ja hygienia-tarkastusraporttiin, joka koski talvea 96–97. Hän kuten monet muutkin ovat mielestäni yksipuolisesti selvittäneet tätä raporttia. Siinähan todettiin, kun oli yleisarvostelu hygienian tasosta, että kiitettäviä ja hyviä oli 58 prosenttia, tyydyttäviä 35 prosenttia, välttäviä 6 prosenttia ja huonoja 0 prosenttia. Yleisarvostelu eläinsuojelusta: kiitettäviä ja hyviä 62 prosenttia, tyydyttäviä 30 prosenttia, välttäviä 8 prosenttia, huonoja 0 prosenttia.

Ed. Malm (vastauspuheenvuoro): Fru talman, rouva puhemies! Pälisdjursnäringsen är, som här har sagts, en laglig näring och så länge farmarna håller sig inom lagens ram så måste de också få utöva sin näring. Om man vill ställa högre krav, så skall man se till att kraven ställs antingen i lag eller förordning eller direktiv.

Att hela tiden påyrka förbud tycker jag återspeglar en politisk svaghet, som alldeles klart kommer till uttryck i den här diskussionen.

Rouva puhemies! Ed. J. Andersson viittaa koko ajan siihen, että joku eläinlääkäri on kertonut sitä ja sitä, joku terveystarkastaja on kertonut, mikä tilanne on näillä turkistarhoilla. Minusta olisi paikallaan, että ed. Andersson tulisi Pohjanmaalle katsomaan, mitä oikeastaan tapahtuu, mikä tilanne on siellä. Hän on tervehtenyt ensi keväänä tai jopa ensi viikolla, jos aika riittää.

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Janina Andersson nostatteli kuin taisteluhenkä alussa, kun hän puhui taistelusta kentällä. Uskon, että on erittäin tärkeää, että täältä eduskunnasta nyt välittyy kuitenkin tieto, että taistellaan sitten puolesta tai vastaan, niin taistellaan laillisin keinoin.

Puhuja viittasi edelleen siihen ajatusmaailmaan, mikä eri ihmisillä on ja miten he suhtautuvat tähän asiaan. Tietysti asia näin on. Mutta uskon ja tiedän sen, että valtaosa Suomen kansasta kuitenkin hyväksyy elinkeinopoliittisin perustein turkistarhauksen. Samalla tietysti painotetaan ja kiinnitetään huomiota eläinsuojelullisiin näkökohtiin, niin kuin tänä päivänä todellakin tehdään.

Puhuja halusi ehkä tietoisesti tai tietämättään luoda vastakohtaisasettelun: Ne, jotka ovat allekirjoittaneet tämän lakialoitteen, olisivat eläinsuojelijoita ja muut sitä vastaan. Tällainen näkökanta on kovin pelkistetty, ja en kyllä allekirjoita sitä.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Andersson kommentoi ed. Aittoniemen aikaisemmin esittämää heittoa siitä, että metsästys kasvaisi räjähdysmäisesti, jos turkistarhaus kielletäisiin. Olen ed. Anderssonin kanssa samaa mieltä siitä, että jos ajatellaan eläinyksilöä, niin kyllä eläinyksilön elämä varmaan on onnellisempi, jos se päättyy metsästäjän laukaukseen vapaana luonnossa elämisen jälkeen, verrattuna turkishäkissä eläneen eläimen elämään.

Ed. Andersson kuitenkin jätti huomaamatta paljon olennaisemman logiikkavirheen ed. Aittoniemen ajatuksessa. Ed. Aittoniemen ajatushan perustuu siihen oletukseen, että käytettävien turkisten määrä olisi jotenkin vakio. Kun esimerkiksi juuri takkien turkissomisteet eivät ole mikään elämän välttämättömyys, mielestäni ei ole mitään logiikkaa, josta voitaisiin päätellä, että turkistarhauksen kieltäminen tai sen muotojen muuttaminen toiseksi johtaisi räjähdysmäiseen metsästyksen lisääntymiseen.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. J. Andersson totesi metsästyksestä, että on parempi, että kuolee vapaana ja villinä; laukaus tulee ja sitten mukki. Ajattelin sudenmetsästäystä siinä mielessä, kun aikaisemmin semmoisia aloitteita tein. Silloin ed. Andersson suhtautui hyvin kielteisesti sudenmetsästykseseen. Susia tuolla itärajalla on ylimääräisen paljon.

jon ja niitä pitäisi harventaa. Tosin tällä hetkellä ilmeisesti varsinaissuomalaiset ja eteläsuomalaiset tulevat saamaan susia, kuorma-auton lavoilla häkeissä niitä varmaan tuodaan ja ja lasketaan vapaaksi tänne eteläisempään Suomeen.

Mutta erityisesti yksi kohta jäi mieleen ed. Anderssonin puheesta. En tiedä, onko se puolustus vai niin kuin hakeminen, että turkistarhojen ympärillä ei ole suoja-aitauksia. Onko siinä semmoista varjelua, että jos aitaus olisi ollut, silloin mahdollisesti sabotaasi-iskun tekijät eivät olisi tulleetkaan sinne? Mutta nyt kun ei ollut aitausta, sinne pääsi liian helposti laskemaan niitä elukoita vapaaksi. En tiedä, tämä vain jäi mieleen. Tässä ilmeisesti yritettiin putsata jollakin tavalla niitä iskun tekijöitä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen syvästi otettu, että näkemykseni on täällä noteerattu, mutta ehkä hiukan virheellisesti.

Siihen aikaan, kun ei ollut vielä tarhausta, metsästys oli aika massiivista. Metsästettiin ketjuja, piisamia pyydettiin raudoilla, ammuttiin oravia, niin että ne olivat lähes sukupuuttoon kuolleita Suomessa pitkiä, pitkiä aikoja. Turkiksia tarvittiin, mutta niitä ei saatu tarhauksesta. Aivan sama asia on nyt. Tällä hetkellä ei makseta mitään villieläinten turkiksista ja niitä ei kukaan metsästä kuin harrastuksen vuoksi. Mutta jos tarhaus lopetetaan, se alkaa uudelleen. Ja hetken kuluttua, vaikka vihreät ja varmasti tämän aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Lapintie suuresti ihailevat luonnon eläimiä ja luontoa, siinä tehdään karhunpalvelus. Metsästetään sukupuuttoon nämä eläimet, joita metsissä on. Ei se ole vain sitä, että yksi kaunis laukaus ja kettu oikaisee koipensa. Ei tämä ole ongelma. Ongelma tulee siitä, että ne metsästetään sukupuuttoon sen jälkeen, kun ei enää tarhauksesta saa turkiksia.

Ed. J. Andersson (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Ulla-Maj Wideroos talade om saklig kritik och inte bara att vara trovärdig, jag vill ha båda på en gång. Det jag menade med trovärdighet är att om man alltid bara ser det som andra gör fel långt borta och inte det som händer nära en själv, då är man inte trovärdig. Och det är en sak att man måste vara saklig dessutom, men man är inte trovärdig om man blundar för det som händer i ens egen närhet. Om ens granne slår sin fru, och man inte vill se det för att det är besvärligt, är man inte trovärdig.

Att hålla sig till lagen är något som jag också tycker att de borde göra nu som har rävar och minkar i farm. Men tyvärr har den här undersökningen visat att man inte håller sig till lagen, inte ens den lag som vi har i dag, och att man på väldigt många punkter inte för tillfället uppfyller lagens krav på hur man skall hålla rävar och minkar i bur.

Men jag önskar att vi skall skärpa lagstiftningen, därför att jag anser att vår lagstiftning inte är tillräckligt sträng på den här punkten. Vår lag sätter ekonomisk vinning i första hand och djurens lidande kommer i andra hand. När det gäller besök på en räv- eller minkfarm, så har jag för avsikt att den 23 mars tillsammans med Gustav Smulter besöka en räv- eller minkfarm, troligtvis flera. Vi har redan bestämt att vi tillsammans skall bekanta oss med farmerna och diskutera i lugn och ro, för det här är en sak som jag tycker vi skall diskutera lugnt och inte gräla och slåss om för att möjligtvis komma till någon lösning.

Haluan myös sanoa, oliko se ed. Karpiolle, että minä juuri yritin sanoa, kun ed. Vähänäkki puhui kentällä taistelemisesta, että täällä puhutaisiin. Minä halusin sanoa, että mieluummin taistellaan täällä sanoilla, kun öiseen aikaan jotkut jossain tekee pahojaan, mitä en todellakaan kannata, en missään nimessä.

Lopuksi vielä ed. Aittoniemelle oravien ampuimisista ynnä muista. Muun muassa isoisäni ampui todella paljon oravia äitini ollessa lapsi, ja nämä oravat mätänivät jossain muovikassissa, koska hän ajatteli, että hän ampuu niitä varmuuden vuoksi rahaksi pahan päivän varalle. Tällainen pahan päivän varalle ampuminen on ehkä loppunut.

Ed. J. Ää t t e e n m ä k i: Arvoisa puhemies! Näen, että turkistarhauskielto Suomessa on perusteeton. Mutta toisin kuin ed. Janina Andersson totesi, että olisin jotenkin ironisesti todennut, että pitää tehdä turkisvapaa alue, niin en todellakaan todennut sitä ironisesti. Minusta ei ole mitään logiikkaa siinä, että me sallisimme, että Suomeen tuotaisiin ulkomaisia turkiksia, niitä myytäisiin ja käytettäisiin täällä, mutta sen sijaan me kieltäisimme turkistarhauksen Suomessa, jossa me voimme itse valvoa, että eläinsuojelulakia noudatetaan ja että muutenkin eläimistä pidetään hyvää huolta.

Kysymys siitä, ovatko olosuhteet tarhoilla riittävän hyvät, on oma kysymyksensä, mutta koko elinkeinon pannaan julistaminen on mieles-

täni tarpeetonta. Olosuhteita tarhoilla voi ja tulee kehittää aina silloin, kun havaitaan puutteita, ja eläimille tulee tarjota uusia virikkeitä ja niiden elämä tehdä mahdollisimman viihtyisäksi. Näen ja haluan korostaa, että eläinsuojelu on tärkeä asia. Aina kun huomataan, että tapahtuu eläinrääkkäystä, on se sitten tarhoilla, kotona, missä tahansa, missä eläimiä voidaan rääkätä, minusta siihen tulee ehdottomasti puuttua. Mutta en näe, kuten ed. Ranta-Muotiokin toi esille Vaasan läänin tarhojen tutkimustulokset, että sen pitäisi johtaa siihen, että koko elinkeino pitää kieltää.

Eläinten ja nimenomaan tarhaeläinten elämästä ja niiden käyttäytymisestä tehdään jatkuvasti tutkimusta. Kuopion yliopistossa tällaista harrastetaan hyvin aktiivisesti, ja hyvä on. Kaikki tutkimusten tulokset täytyy huomioida ja sitten viedä käytäntöön. Monilla työpaikoilla on puutteita. Meidänkin työpaikallamme on puutteita, mutta se ei ole johtanut siihen, että eduskunta olisi suljettu.

Toisin kuin täällä on nähty, minä näkisin mielelläni, että turkistarhoilla käytäisiin useammin ja että koululaisetkin kävisivät siellä, ei siinä mielessä, että heihin yritettäisiin jollakin tavalla vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti vaan että he näkisivät, minkälaiset olot siellä on. Varmasti koululaiset, kuten ed. Kiviniemi totesi, ovat niin fiksuja, että he osaavat tehdä omat johtopäätökset. Minä ainakin näkisin mielelläni sellaisen tilanteen, että me voimme täällä omassa kotimaassamme sanoa, että Suomessa tarhaus ja tarhat ovat maailman parhaita, että me voisimme olla ylpeitä niistä tuotteista ja että nimenomaan olosuhteet tarhoilla tehdään niin hyviksi, että sitä ei varmasti tarvitse kieltää.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa halutaan kieltää tarhaus lähinnä kahdella perusteella: eettisillä ja eläinsuojelullisilla syillä. Eettisiin syihin en nyt puutu enää, mutta eläinsuojelullisiin syihin haluaisin puuttua siinä mielessä, että aloitteessa mainitaan lajiytypillinen käyttäytyminen. Jos me lähdemme siitä, että kaikessa eläintenpidossa pitää noudattaa tällaista lajiytypillistä käyttäytymistä tai muuten se on eläinrääkkäystä, voi sanoa, että silloin monissa tapauksissa lemmikkieläinten pito kodeissa on väärin, samoin myös kotieläinten hyötykäyttö on väärin.

Vieläkin haluaisin puuttua siihen, kun ed. Lapintie alussa totesi, että Hollanti ja Sveitsi ovat kieltäneet kettutarhauksen. Näin on, mutta siellä ei ole tätä todella edes harrastettu. Sveitsissä ei edes ollenkaan. Hollannissa on ollut muutamia tarhoja, eli se on ollut helppo kieltää. Sen sijaan

nämä molemmat maat ovat todella maailman johtavia minkin tuottajia eikä siellä ole ollut puhettakaan, että se siellä kiellettäisiin. Varmasti sielläkin on ollut keskustelua siitä, että olosuhteita tulee ja voidaan kehittää, ja se on ihan hyvää keskustelua.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä kiinnittää huomiota siihen, että turkistarhaus on laillinen elinkeino, kuten on sanottu. Se tuo työtä tällä hetkellä monelle suomalaiselle ja se tuo myös meille vientituloja, jotka ovat myös tärkeitä. Turkistarhaus on monissa kunnissa sellainen elinkeino, että jos se kiellettäisiin, se johtaisi siihen, että näillä ihmisillä ei olisi mitään muuta mahdollisuutta harjoittaa omaa ammattiaan vaan he joutuisivat muuttamaan tai jäämään työttömyyskorvauksen varaan. Mutta tällä en suinkaan tarkoita sitä, että muutoksia ei tarvittaisi, vaan eläinsuojelu on tärkeää, ja silloin kun epäkohtia havaitaan, niihin tulee puuttua, mutta en näe tarpeelliseksi, että joidenkin epäkohtien vuoksi koko elinkeino julistetaan pannaan.

Ed. Lapintie (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki totesi, että haluan koko elinkeinon harjoittamisen julistaa pannaan. Mutta jos lakialoitteen lukee, muutosesitys nimenomaan lähtee siitä, että tuotantoeläinten kasvattamista turkisten tuotantoa varten häkkitarhausena pidetään kiellettynä, eli eläinten olosuhteiden ja eläinrääkkäyspykälän perusteella häkkitarhaus ei vastaa eläinten hyvää kohtelua.

Aloittehan pitää sisällään sellaisen mahdollisuuden, kuten yritin alkupuheenvuorossani sanoa, että esimerkiksi eläintarhoilla on tietyt määräykset ja normit siitä, minkä kokoisessa aitauksessa eläimiä saadaan pitää ja mitä mahdollisuuksia niille voidaan järjestää esimerkiksi kaivaa itselleen käytäviä, tunneleita ja pesäkolonia, joihin ne voivat esimerkiksi säältä suojautua. Tällä hetkellä verkkohäkissä ei ole tätä mahdollisuutta, ja kuten olemme monta kertaa kuulleet, ei ole edes hyllyjä, joissa eläimet voisivat edes kuvitella istuvansa jollakin kallionkielekkeellä, ja tämä on aivan toinen asia.

Välittömästi törmätään siihen ongelmaan, että jos noudatetaan eläinsuojelullisia vaatimuksia, joita esimerkiksi hyvin tutkitusti eläintarhoissa noudatetaan, sen jälkeen elinkeino ei ole kannattava. Niin ainakin turkistarhaajat ovat väittäneet vastauksissaan. Silloin tullaan siihen tulokseen, en ainakaan itse voi päätyä muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että ilmeisesti tur-

kistarhaus on kannattavaa ainoastaan nykyisillä systeemeillä, joihin sisältyvät hyvin pienet häkit, joita ei kukaan vilkkaimmallakaan mielikuvituksella voi kuvitella eläimille hyväksi ja sopiviksi eikä myöskään sitä kautta hyväksytyiksi.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puutun ihan pariin kohtaan ed. Jätteenmäen puheessa.

Ensinnäkin ed. Jätteenmäki korosti lajityypillistä käyttäytymistä ja taas kerran mielestäni vähän turhaankin asetti vastakkain sen ehdottomuuden vaatimuksen, että jos näin, niin sittenhän ei saisi pitää kotieläimiäkään. Kaikki hienot sanat, jotka liittyvät eläintensuojeluun, eläinten elinolojen tärkeyteen ja muuhun, tavallaan tehdään tyhjiksi sillä, että sanotaan, että sitä paitsi eihän sekään ole oikein, että pidetään lemmikkieläimiä vaikkapa kotona. Unohdetaan se ongelma, että kun tällä hetkellä häkkeläin elää pienessä häkissä ilman virikkeitä neliömetrin alueella, on se toki toista kuin jonkin lemmikkieläimen elämä hyvässä kodissa. Totta kai näissäkin on ongelmia, joihin pitää puuttua eläinsuojelullisista syistä, kuten ed. Jätteenmäkikin sanoi.

Ihan lyhyesti toinen asia, kun ed. Jätteenmäki vetosi siihen, että tutkimuksia on tehty paljon. Tutkimuksistaikin löytyy pientä kritiikin sijaa. Usein tutkimuksissa on annettu eläimelle vain muutama huono vaihtoehto valita elinympäristönsä. Sosiaalisten suhteitten ja liikkuvuuden tutkiminen on toki meillä Suomessakin vielä lapsen kengissä, vaikka kansainväliset sopimukset nimenomaan edellyttäisivät, että myös niitä tutkittaisiin.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin todennut aivan saman asian kuin ed. Lapintie siitä, että ed. Jätteenmäki on lukenut hiukan väärin sen, mitä lakialoite sisältää.

Muitakin turkistarhausmuotoja kuin häkkitarhausta on kokeiltu. Turkiseläinkasvattajat ovat aktiivisesti propagoineet, että esimerkiksi maapohja-aitaukset ovat mahdoton vaihtoehto. On tutkittu esimerkiksi sellaista vaihtoehtoa, että tarpeeksi suuressa aitauksessa on kiinteä pohja esimerkiksi betonia ja sen päälle levitetään kuiviketta, jolloin sen säännöllisellä vaihtamisella ratkaistaan hygieniaoongelmat. Sen lisäksi aitauksessa pitää olla erillinen kaivamispaikka ja maanalainen keinoluola pesäpaikaksi sekä minkeille uintimahdollisuus. Tällainen nyt alkaisi tulla jo aika lähelle sitä vaihtoehtoa, jota itse

viime joulukuussa esitin turkistarhaajien lähetystölle, kun he kävivät eduskunnassa, kun heitin, eikö voisi edes tutkia, onko olemassa tapaa toteuttaa jonkinlaista luomutarhausta, jota voitaisiin verrata esimerkiksi maidon ja kananmunien luomutuotantoon. Mielestäni tämä lakialoite jättää aivan täysin avoimeksi sen mahdollisuuden.

Ed. Jätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En näe, että turkiseläinten hyvinvointi eroaisi muitten kotieläinten tai lemmikkieläinten hyvinvoinnista millään tavalla, vaan kaikkien eläinten hyvinvointi on tärkeää. Jos epäkohtia havaitaan, silloin tulee asiaan puuttua. Minusta on aiheellista puuttua lemmikkieläintenkin hyvinvointiin. Me tiedämme, että se ei ole lajityypillisesti oikeaa, että kissa tai koira on koko pitkän päivän esimerkiksi yksin jossakin huoneessa. Halusin vain vedota siihen, että on kysymys sitten eläimestä missä tahansa tai millaisesta eläimestä tahansa, on aina tärkeää, että sen hyvinvoinnista pidetään huolta, ja jos väärinkäytöksiä tapahtuu, siihen puututaan.

Kun oli puhetta tutkimuksista ja siitä, minkälaisissa olosuhteissa kettujen ja minkkien tulisi elää, turkistarhauksen alkuvaiheessahan eläimiä pidettiin maapohjahäkeissä mutta niistä luovuttiin sen vuoksi, että ne olivat kosteita ja jäisiä ja aiheuttivat sairauksia. En väitä, mikä sitten on oikea tapa näitä eläimiä kasvattaa. Tutkijatkin ovat asiasta erimielisiä. Minä en ole alan asiantuntija. Olen toki pyrkinyt tutkimuksia vähän ylipäätään lukemaan, mutta en ole koskaan tällaista tutkimusta tehnyt, vaan lukenut ja uskonutkin niihin.

Ed. Krohn: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ajattelin puhua vähän kaikkein vaikeimmasta aiheesta, joka asiaan liittyy, eettisyydestä, joka usein on sanana vilahdellut. En väitä, että olen siinä mikään sen suurempi asiantuntija muuta kuin että olen ihminen, ja eettisyyden vaatimukset liittyvät inhimilliseen elämään.

Lähtisin siitä, kun huomasin lehdessä, että maatalousvaliokunnan puheenjohtaja Timo Kalli totesi, että turkistarhaus on luonnollista, ja viittasi metsästyksen ja moneen muuhun. Rupe sin itse sitä silloin pohtimaan ja ajattelin, että on totta, että turkit ovat luonnollisia varsinkin eläinten päällä, mutta rupe sin pohtimaan vielä pidemmälle. Mielestäni ydinkysymys on siinä, onko tarpeeton kärsimys luonnollista. Voi olla, että elävässä luonnossa niin onkin. Siellä voi olla

tarpeetonta kärsimystä, mutta itse ajattelen niin, että ihmisinä meidän eettiseen minuuteemme kuuluu se, että emme tuota tarpeetonta kärsimystä. Jos katsotaan maailman uskontoja, juuri tämä ajatus on kaikkein keskeisin. Meidän omassa kulttuurissamme kristinuskon ehkä keskeinen sanoma on tämä, että tee lähimmäisesi sama, mitä toivot itsellesi tehtävän — empatia, myötäeläminen ja kyky tunnistaa toinen kanssaihminen, kanssakokija.

Nyt on herännyt ajatus, että kun tutustumme paremmin eläimiin — eräs filosofikin, Leena Viikko, on tästä väitellyt — on löydetty piirteitä, että eläintäkin voidaan ... Me olemme samanlaisempia kuin luulemmekaan, emme suinkaan ole vain lähteneet apinoista vaan olemme yhä ja meissä jokaisessa asuu pieni lehmä.

Tämä on lähetekeskustelu, ja meidän tehtävämme politiikassa on löytää tasapaino, silta erilaisten argumenttien välissä. Mielestäni vaikuttaa nyt siltä, että vastakkain ovat aivan arvokaina ja aivan todellisina argumentteina työllisyys, huoli elinkeinosta ja työpaikoista ja vaatimus eettisyydestä. On aivan totta, niin kuin on tuotu esille, että kun on kysymys laillisesta elinkeinosta, niin saa toimia, ja jos kuluttajalla tai ihmisellä on vastakkaisia eettisiä näkemyksiä, hän ilmaisee nämä sitten kulutusvalinnoilla tai mielipidekirjoittelulla. Niin kauan kuin tämä on laillinen elinkeino, tämä on se tapa tuoda kanta esille.

Mutta meidän lainsäätäjinä pitää pohtia sitä kysymystä, onko tilanne nyt muuttunut, onko tietomme eläimistä, tietomme inhimillisyydestä muuttunut siten, että tällä tavalla tässä elinkeinossa on niin rajuja tarpeettoman kärsimyksen piirteitä, että meidän arvokkaina ihmisinä pitäisi reagoida. Korostaisin vielä, että se, mikä on luonnossa, on luontoäidin tai luoja vastuulla. Mutta mitä me teemme ihmisinä silloin, kun ihminen teoillaan puuttuu elämäänsä, siitä hän on vastuussa oman inhimillisen eettisyytensä varjolla. Tällä logiikallahan nyt me suomalaiset toimimme sen puolesta, että lapsityövoiman käyttö olisi kielletty emmekä myöskään halua näin tuotettuja esineitä ja tavaroita kotimaahamme.

Toinen kysymys, johon ei voi vastata, vaan mielipiteellä muuttaa on juuri se, mikä on tämä turkistutannon kärsimyksen määrä ja siitähän tulee tutkimustietoa. Sitä ei nyt tässä suuressa salissa ratkaista.

Kysymys on rajauksesta, saako karpästä tappaa ja miksei turkiseläintä — täällähän on torakantappajia ja hytysentappajia, mitä kaikkia

erilaisia tappajia täällä salissa on. Siinä tullaan koko, voi sanoa, ihmiskunnan syvään ristiriitaan. Meissä on tämä sielullinen olento, joka näkee ja kokee näitä eettisiä vaatimuksia. Samanaikaisesti me elämme hyvin konkreettisesti ruumiin kautta ja joudumme sen lain tai todellisuuden eteen, että realiteetti on syödä tai tulla syödyksi. — Tai ehkä on niin, että jos syö pelkkiä porkkanoita, ei ole vaaraa, että porkkana syö sinut. — Mutta ylipäättensä ihminen eläessään materiaalisena, konkreettisena olentona tekee tekoja, joissa hyödyntää muuta maailmaa. Tätä asiaa en kiistä. Itse en edes ole kasvissyöjä ja siksi välillä mietin, olenko hieman puolivalmis ihminen.

Tämä materiaalisen todellisuuden konkretia asettaa meille toiminnan ehdot, mutta se ei poista sitä vastuuta, että niissä tilanteissa, missä me tuotamme tarpeetonta kärsimystä, meillä ei olisi velvollisuutta sen välttämiseen. On tietysti hirveän iso asia ihmisille oivaltaa, että elämämme vaatii muiden, ei tietysti ihmisten mutta muiden olentojen kuolemaa. Kun luin 3-vuotiaalle pojalleni lorua, missä täti söi 12 porsasta, niin poikani alkoi hirveästi nauraa ja sanoi, että hassu täti, eihän porsaita voi syödä. Minä sitten sanoin, että tässä ehkä määrä oli se vitsinaihe eikä porsaan syöminen. Kun me elämme tällaisessa kaupunkikulttuurissa, missä ruoka näyttäytyy pakketeina kaupan hyllyillä eikä kiertokulun osuus näy, niin voi sanoa, että nykynuorison hätkähdys siitä, että eläminen tai syöminen vaatii myös jonkun kuolemista, voi olla ylipäättensä vaikea asia käsittää. Ehkä se tuottaa tällaisia tunnesokkeja ja on osasyynä siihen, että juuri nämä eläinsuojeluasiat nyt nousevat keskeisesti pintaan.

Silti en pitäisi sitä pinnallisena asiana. Minä toivon, että ihminen on sellainen olento, joka tässä aikamatkassaan yhä enemmän tunnistaa myötäelämisen kohteita, että hänellä on kykyä eläytyä muiden tunne-elämäänsä. Vähän vastavanlainen tällainen vastakkainasettelu työllisyys, elinkeino vastaan eettisyys, arvokkuus ja empatia — tosin ihmisten parissa — oli silloin aikanaan, kun Yhdysvalloissa käytiin orjien vapautustistelua. Siinähän oli argumenttina juuri se, että puuvillapeltola ei kannata poimia, jos poimijat ovat ihmisiä, joille maksetaan palkkaa, ja se on kannattavaa vain silloin, kun poimijat ovat tuotantokoneen välineitä, orjia, joita ei tarvitse kohdella ihmisinä. Tässä kamppailussa kai osittain taloudellisten realiteettien mutta myös eettisten arvojen tajuamisen kautta päädyttiin ratkaisuun, että kaikki ihmiset ovat ihmisarvoisia.

Tämä keskustelu, mitä me käymme, on nyt tavallaan tämmöinen lajien välisen kumppanuussopimuksen löytäminen. On hyvin kiehtovaa, että useat pystyvät sallimaan metsästyksen, mutta juuri elämän arvokkuutta ja elämän mittaisen kärsimyksen tuottamista pidetään eettisenä rajana. Todella toivoisin, ettemme juuttuisi juoksuhautoihin vaan yrittäisimme löytää yhteisen kosketuspinnan siitä, mitä pidämme tarpeelltomana kärsimyksenä, mitkä asiat, joita ihminen tekee muille olennoille, ovat oikein siitä syystä, että niin ihmisellä kuin muillakin eläimillä luonnossa on oikeus elää, syödä ja kukoistaa. Mutta mielestäni meidän pitäisi muistaa, että ihmisellä on erityinen vastuu. Ihmisten kyky tunkea empatiaa, kyky myötäelää, kyky nähdä kärsimystä toteutuu siinä vaiheessa, kun kumppanuuden tunne herää muita lajeja kohtaan, ja siinä, mitä lainsäädäntötoimenpiteitä se meiltä vaatii.

Itse olen aivan häkeltynyt tästä valtavasta eläinsuojelumuonteisyydestä täällä salissa, joka ei kuitenkaan ensin konkretisoitunut häkikanalakiellossa. Olen samaa mieltä, että häkikanalat ovat vielä suurempi ongelma kuin turkistarhaus. Kärsimyksen määrää on tietysti vaikea mitata, Wittgensteinin mukaan suurin kärsimyksen yksikkö on aina yksittäinen kärsimyksen koki. Minä en kanojen ja minkkien kärsimyksiä voi rinnastaa mutta toivoisin, että eläinsuojelumuonteisuus todella ilmenisi siinä, kun tulee tilaisuus puuttua konkreettisiin epäkohtiin, olkoon kysymys koirien hännistä, häkikanaloista tai turkistarhauksesta. Tähän lopetan, arvoisa puhemies.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Krohn aivan mainiosti pohdiskeli näitä eettisiä kysymyksiä ja hänen puheenvuoronsa oli mielestäni hyvin sovitteleva, en nähnyt siinä sellaista mustavalkoista vastakkainasettelua, kuin hyvin usein tässä keskustelussa tulee esiin. Minua on ainakin häirinnyt se vastakkainasettelu, että täällä annetaan ymmärtää, että turkistarhauksen kannattajat ovat sitä mieltä, että eläin on parhaimmillaan turkkina harteilla tai fileoituna lautasella, välikö sillä, miten se on tapahtunut. Puolestaan tarhauksen vastustajat ajattelevat eläinten hyvinvointia koko niiden elinkaaren ajan. Eihän tämä kysymys, niin kuin ed. Krohn toi puheenvuorosaan ilmi, ole näin mustavalkoinen.

Meidän kaikkien intressi, jotka käymme tätä keskustelua, on ilman muuta se, että eläinten olot saadaan parhaiksi mahdollisiksi ja eläinsuojelun

taso pystytään pitämään Suomessa ja turkistarhoilla mahdollisimman korkeana. Se on myös turkiskasvattajien näkökulmasta äärimmäisen tärkeää ja heidän intressissään. En usko, että kukaan haluaa tahallaan kiusata eläimiä, ja jos haluaa, näitä poikkeuksia toki on ja yleensä näihin tapauksiin pystytään onneksi puuttumaan.

Usein näissä kysymyksissä vaivaa myös tiedon puute, minkä ed. Krohn myös toi puheesaan esiin, ja se, ettei kaupunkikulttuurissa ole sellaista luontaista ja luontevaa kosketusta siihen prosessiin, miten ruoka kaupan hyllylle tulee.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Krohn käytti hyvin kauniin puheenvuoron, ja siinähan oli pääsanoma eläinten kärsimysten minimoiminen kaikilta osin. Uskon, että me kaikki siihen yhdymme, mutta siltä osin olen kyllä eri mieltä, että mielestäni tänä päivänä tarhakasvatuksessa on juuri toimittu niin, että eläinten olosuhteet on rakennettu sellaisiksi, että tarpeetonta kärsimystä ei tule.

Sen sijaan jos mietimme sitä, miten luonnossa tapahtuu tänä päivänä kärsimystä eläimille, luontohan on erittäin julma. Se ei tarkoita sitä, että meidän pitäisi toimia saman suuntaisesti, mutta siellä jos missä on todella paljon kärsimystä. Kun sudet ja karhut raatelevat hirvieläimiä ottaessaan ruokaa kiinni, se on kyllä niin julmaa seurattavaa, että varmasti täällä salissa olevista hyvin monet eivät ole sitä pystyneet seuraamaan läheltä. Tai kun jokin villi turkiseläin, joka kovan hangen aikana ei kerta kaikkiaan löydä ruokaa luonnosta, uupuu ja voipuu ruoanhakumatkoilla. Se on hyvin julmaa ja siihen verrattuna tänä päivänä, kun ajatellaan turkistarhausta, olen vakuuttunut, että siellä eläimet ovat hyvin inhimillisissä olosuhteissa, ne ovat yltäkyläisesti ruokittuja ja hyvin tyytyväisen näköisiä.

Kun aloitteessa on todettu, että tämä tarhaus-toiminta ...

Puhemies (koputtaa): Kehotan muistamaan vastauspuheenvuoron ja tavallisen puheenvuoron eron.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Että tässä on eläinräkkäystä, sen jyrkästi kiistan.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Krohn puhui kumppanuudesta ja siitä voisi lähteä tuolla luonnossa olevaan kumppanuuteen, jota ed. Lehtosaari jo

kosketteli. Semmoisessa lehdessä kuin Sampovisio on kapitalismin ydintä kuvannut joku kaveri kirjoituksessaan. Hän kuvasi siinä, miten luonnossa tapahtuu tämä kilpailu. Se oli monessa kohdin siinä kolumnissa. Siinä kuvattiin, miten raakaa meininkiä luonnossa on, kun aina vahvempi syö heikommän, ja se on hyvin raakaa juttua sillä puolen. Se on kuulemma kapitalismin ydintä se.

Mutta ed. Krohn, olisin halunnut kysyä semmoista, joka tässä on monissa muissakin puheenvuoroissa tullut esiin ja jota ette sinällään suoraan sanonut: Voidaanko yleensä turhuuden takia kasvattaa mitään? Tässä on todettu monesti, että turkiseläimiä kasvatetaan turhuuden, turhamaisuuden takia. Niitä ei välttämättä tarvita jokapäiväiseen elämään, vaan eläimen henki uhrataan, tuhotaan, jotta voidaan jotain somistetta saada seinille tai kaulaan. Tämä on se syvällisempi kysymys, jota pitäisi pohtia. Onko se sallittua vai ei?

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Krohn lähestyi asiaa minusta aika hienolta tai sanotaanko maanläheiseltä kannalta, että onko turkiseläinten tarhuksessa aiheutettu eläinten kärsimys tarpeellista. Kysymystä voi tietysti laajentaa laajemmallekin siten, että kaikki ihmisen vangitsemat eläimet, jotka ovat alun perin olleet luonnonvaraisia, eivät enää elä luonnonvaraisissa eivätkä siten lajijominaisuuksiltaan parhaissa mahdollisissa olosuhteissa. Varmasti turkistarhauksen osalta tämä kysymys nousee enemmän siitä syystä, että voi kysyä, onko turkiksen kantaminen turhamaisuutta, koska se ei ole meille täysin välttämätön.

Kuitenkin haluaisin vielä tuoda esille sen, että meillä on juuri tämän eduskunnan aikana uudistettu eläinsuojelulaki, joka, sanoisin, on Euroopan modernein.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Komi, te voitte mainiosti pyytää varsinaisen puheenvuoron. Meillä on pitkä puhujalista ja tässä tulkinnassa mennään nyt jo varsinaisen puheenvuoron puolelle.

P u h u j a : Mielestäni ed. Krohn toi esille sen, että eläimen kärsimystä on tarkasteltava tapahtuneeseen muutokseen nähden. Tähän juuri aioin puuttua eläinsuojelulailla, että mielestäni muutos on ollut positiivinen. Siinä mielessä tämä lakiesitys ei puolla tällä hetkellä paikkaansa, kos-

ka on koko ajan menty edullisempaan suuntaan eläinsuojelussa myös lain muodossa.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti kiittää Mari Kiviniemeä hienosta kuuntelemisesta.

Ed. Lehtosaarelle toteaisin, että kaikki luonnossa tapahtuvat kuolinkamppailut ovat rajuja. Ne ovat kammottavuudessaan jopa joskus ihmisten mielestä kauniita, mutta kun ihminen toimii ihmisenä, hän voi toimia eri lakien kuin luonnonlakien mukaan.

Ed. Lahtelalle sanoisin, että luonnossa vallitsee myös muuta kuin kilpailua. Ihminen tuntuu löytävän luonnosta aina sen, mitä hän sieltä menee katsomaan. Välillä näemme siellä rajua kuolinkamppailua, dynamiikkaa. Välillä pariutumisvietin toteutuminen saa meidät kiihoksiin. Välillä löydämme sieltä luonnonrauhaa. Pitäisi olla hyvin varovainen ja muistaa, että luonto on usein meitä monipuolisempi. Ei pitäisi typistää luonnossa olevia ilmiöitä yhden dramatiikan varaan.

Ed. W i d e r o o s : Fru talman! Det är ganska många saker som skulle kräva kommentarer, men jag skall försöka hålla mig till det som jag från början hade tänkt.

Min första reaktion var att egentligen är den här lagmotionen av ett sådant slag att den inte skulle förtjäna kommentarer. Men samtidigt är det ju så, att någon kan kanske förledas att tro att en sådan här lagmotion kunde gå igenom här i riksdagen. Så är nog ändå inte fallet. Men tyvärr, så pekar man ju finger åt oskyldiga människor från riksdagens talarstol. Och tyvärr så drar en dylik lagmotion åt sig uppmärksamheten från andra problem i vårt samhälle.

Samtidigt är den också en vink om vilka som kanske inte tar avstånd från terrordåden mot pälssfarmerna. På det sättet är lagmotionen avslöjande. Flera har redan sagt, men det tål att upprepas, att pälsnäringen är en laglig näring. Min uppfattning är att det så också skall förbli i framtiden. Det är ett viktigt konstaterande också med tanke på dem som i dag utövar den här näringen, att vi har stöd i vårt lands riksdag. De människor som gör det här, de måste ha rätt att utöva sin lagliga näring. Dessutom måste var och en ha rätt att skapa sig sin egen arbetsplats inom lagens ramar. Man skall inte behöva vara rädd för att bli utsatt för sabotage eller terrorism eller bli pekad finger åt i riksdagen.

Med anledning av den här lagmotionen kan

jag inte låta bli att fråga: Vilket är nästa steg? Det var redan någon, jag kommer inte ihåg vilken riksdagsledamot, som sade att om lagmotionen går igenom utgör den en dörröppning, som föranleder frågor. Vilket är nästa steg? Vilken är nästa näring som skall förbjudas? Hur skall människorna på landsbygden kunna förtjäna sitt uppehälle om deras näringar, den ena efter den andra hotas av förbud? Vem tror sedan på sin egen överlevnad? Vilken annan yrkesgrupp i vårt Finland utsätts för samma press i offentligheten som pälsfarmarna?

Precis som inom alla andra näringar, så finns det naturligtvis inom pälsnäringen också sådana, som rör sig på fel sida om lagen. Men de är bara några få och det har flera talare, också sådana som har skrivit under lagmotionen, konstaterat. Och resten, den stora majoriteten, skall verkligen inte dömas på basis av vad några få människor gör.

Voimassa olevan eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Tämä on hyvä asia. Voimme varmasti kaikki olla tämän ajatuksen takana, niin myöskin turkistarhaajat, voin vakuuttaa. He harrastavat tätä elinkeinoa ja hallitsevat tämän työn. He myöskin välittävät eläimistään ja tietävät, että huonosti hoidettu eläin antaa heille vain huonoa mainetta ja vähemmän tuloja.

I Finland finns det för tillfället 2 000 farmer. De sysselsätter 10 000 människor. Det är 10 000 människor som man pekat finger åt i dag i debatten i riksdagen, åtminstone från det håll som har undertecknat lagmotionen. Omsättningen uppgår till cirka 1,5 miljarder finska mark. Vad hade ni tänkt att dessa människor skall börja göra?

Det är lätt att stå i riksdagens talarstol och tala om alternativ. Någon pratade om att man borde göra pälsar av kaniner och får eller lamm. Jag undrar om kaniner i bur i den mängd som det skulle krävas för att ersätta rävm- och minkpälsar är mera acceptabelt än rävm- och mink i bur.

Det är betydligt svårare att gå ner från talarstolen och göra något åt saken, så att de här människorna också kan överleva. Och det är lätt att säga att det är andra som skall stå för företagsamheten.

On tärkeää todeta, että turkiselinkeino on laillinen elinkeino ja että ihmisillä on oikeus harjoittaa laillista elinkeinoa. Se on todettu moneen

kertaan täällä, mutta se on syytä toistaa. Jokaisella on oikeus luoda työpaikka lain puitteissa, ilman että olisi pakko pelätä sabotaasia tai terrori-iskuja.

Lakialoitteen johdosta en voi olla kysymättä — joku puhui jo tänään, että tämä on ensimmäinen ovi, joka avataan — mikä on seuraava askel, mikä on seuraava elinkeino, joka pitäisi kieltää. Kuinka ihmiset maaseudulla voivat tienata elantonsa, jos heidän elinkeinoaan uhkaa kieltö? Mikä toinen elinkeino joutuu samaan kuristukseen julkisuudessa kuin turkistarhaajat?

När nu riksdagsman Lapintie säger att man utövar pälsnäringen bara för människans onödiga behov, kan man bara fråga om vi är beredda att leva upp till det här också på alla andra områden? Oberoende av vad ni tycker, så kommer jag att upprepa det som någon har sagt, därför att jag tänkte det själv strax innan: Är det acceptabelt, och jag menar faktiskt allvar, att hålla katter och hundar instängda i våningshus bara för att man skall få hålla sig med keldjur — för det är ju det det handlar om. Borde vi inte förbjuda också sådant innan vi börjar förbjuda en hel näringsgren?

Jag hoppas att den här lagmotionen sätts i skrivbordslådan och att den faktiskt aldrig kommer därifrån.

Ed. Lapintie (vastauspuheenvuoro): Fru talman! Riksdagsledamot Wideroos påstod på sätt och vis att jag skulle ha kommit med den här lagmotionen enbart för att ställa till med förtret för den legaliserade pälsnäringen, men det är det ingalunda alls fråga om. Tvärtom har jag velat ta upp sådana frågor som om det över huvud taget är acceptabelt att man i dagens Finland, där man nog inte behöver pälsar för att hålla sig varm eller för att klä sig, om det är acceptabelt att man har pälsdjur i små burar, som innebär att de hela sitt liv måste leva i en sådan miljö, där pälsdjur aldrig annars skulle vistas om de fick leva fritt i naturen.

Dessutom vill jag också ta ställning till jämförelsen mellan både hund och höns och pälsdjur, den stämmer ju inte. Hundar har människorna haft som husdjur i 10 000 år, svin i 9 000 år och höns i 8 000 år. Pälsdjuren är en mycket nytt fenomen, pälsdjursnäring har vi haft i Finland i ungefär 80 år. Och trots att hundarna har funnits hos människorna i 10 000 år, så skulle ingen anse den som håller sin hund i en likadan liten bur, som dagens pälsdjur måste leva i, som riktigt klok. Den här jämförelsen haltar nog väldigt

mycket och jag tycker att det är fel att man inte vill diskutera själva ärendet, utan blandar in saker som inte alls hör dit.

Ed. J. Andersson (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Här är igen den viktigaste frågan vad olika djurs naturliga beteende består av. Och då skall vi jämföra kaniner, får, rävar och minkar. Det som där gör den stora skillnaden är att kaninerna är så mycket lättare att hålla i sådana förhållanden att de motsvarar de naturliga, då kan de vistas fritt i stora mängder på gräsmattor och liknande utan att det blir problem. Från pälsfarmarhåll framhålls det att det uppstår problem om man håller många rävar och minkar tillsammans på samma yta. Det blir ekonomiskt ohållbart att hålla det naturenligt. För mig går det bra an att man håller rävar och minkar i sådana förhållanden att de får bo i familjer, gräva, simma, att de får leva på ett naturenligt sätt, då är det helt okej.

När det gäller katter och hundar så håller jag helt med Annika Lapintie, och jag tycker absolut inte att det är acceptabelt att en stor hund hålls instängd i ett litet rum dagen lång. Och till sist angående lyxprodukter: Vad är onödigt och vad är inte onödigt? Jag tycker att något som är vackert är väldigt viktigt, det är en viktig egenskap att vi kan njuta av något som är vackert. Jag tycker att en päls är väldigt vacker och jag skulle gärna ha en päls om jag kunde vara säker på att djuret som pälsen har suttit på innan det dog har fått leva ett naturligt och lyckligt liv, om jag kunde veta att djuret inte har lidit för att jag skall få njuta av den här lyxprodukten. Lyx i sig själv är det inget fel på, det är bara fråga om vad vi är beredda att offra för den lyxen.

Ed. Niinistö merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Wideroos (vastauspuheenvuoro): Fru talman! Det är egentligen förvånande hur naiv man får vara när man kan prata om att kaniner i stora mängder skall kunna vara på gräsmattor. Det är ju så att det kan aldrig bli en ersättande näring för den pälsnäring, som vi diskuterar i dag. Och jag tycker att det är kanske skäl att hålla sig till verkligheten.

Fortfarande tycker jag att ni inte svarar på de frågor som ställts, dvs.: Vilket är nästa steg? Vilken är nästa näring ni har tänkt förbjuda? Om riksdagsledamot Janina Andersson säger att

hon inte accepterar stora hundar i våningshus, så måste man ju bara fråga: Var går gränsen för stora hundar och när är hon beredd på att göra en lagmotion om att förbjuda stora hundar i våningshus? Det här är litet ironi, men jag kan inte låta bli att vara ironisk i den här debatten.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Lapintien aloitetta, vaikka en olekaan allekirjoittajalistassa. Itse asiassa olin varsin harmissani, kun huomasin, että tällainen lakialoite oli jätetty eikä minun allekirjoitustani ollut siihen kysytty. Olisin todella mielelläni allekirjoittanut tämän aloitteen.

Puolueeni vihreä liittohan on ottanut vielä pitemmälle menevän kannan tämän vuoden tammiukuussa ja vaatinut turkistarhauksen kieltämistä kokonaan siirtymäajan kuluessa. Ed. Lapintien aloite tyytyi esittämään nimenomaan häkkistarhauksen kieltämistä.

Ed. Wideroos kyseli, mikä elinkeino kielletään seuraavaksi. Tämä on hyvin mielenkiintoinen kysymys. Itselläni eikä vihreillä ei ole mitään listaa siitä, missä järjestyksessä ja milloin aiomme erilaisia elinkeinoja ehdottaa kiellettäväksi. Mutta on tosiasia, jos muistaa historiaa nekin muutamat vuosikymmenet, jotka itse muistan oman elämäni varrelta, että eettisistä ja ympäristösyistä useampi elinkeino on joutunut julkisen keskustelun ja paineen alle, niin kuin ed. Wideroos asian ilmaisi.

Esimerkiksi 60-luvulla puunjalostusteollisuus joutui suuren julkisen paineen alle, kun aika moni Suomen järvi alkoi muuttua puuroksi, kun kesämoikit tulivat käyttökelvottomiksi, kun vedet alkoivat haista jnp. Tämä suuren julkisen paineen ansiosta tämä teollisuudenala on opetellut vesiensuojelua ja tehnyt tarvittavia investointeja. Julkinen paine on ollut erittäin tarpeellinen, jotta tämä elinkeino on siivonnut takapihansa.

Saattaa hyvin olla, että tämä julkinen keskustelu, mitä nyt käydään turkistarhauksesta, johtaa siihen, että löydetään uuden tyyppinen muoto turkistarhaukselle, eräänlainen luomutarhaus. Mutta tämä voi myös johtaa siihen, että todetaan, että tämän elinkeinon jatkamiselle ei ole eettisiä perusteita.

Tässä keskustelussa on viitattu siihen, että turkistarhaus on hyvin kannattava elinkeino. Itse asiassa suurin piirtein kaikki kielletyt elinkeinot, mitä mieleeni tulee, ovat hyvin kannattavia, esimerkiksi huumekauppa, parittaminen, pörssin sisäpiirikaupat. Täällä jo viitattiin orjien voimalla ennen vanhaan toteutettuun puuvillan vilje-

lyyn Yhdysvalloissa. Elinkeinon kannattavuus ei sinänsä ole erityisen hyvää perustelu sille, että sen laillisuuden tulisi jatkua ikuisesti.

Meidänhän on muistettava se, että laillisuuden raja muuttuu koko ajan, ja mielestäni me elämme aika pitkässä jatkumossa, jossa eettiset vaatimukset ovat koko ajan tiukentuneet ja asettaneet myös uusia rajoja elinkeinoille eikä pelkästään elinkeinoille. Muistan, miten esimerkiksi 80-luvulla, kun omat lapseni olivat pieniä, eduskunnassa hyvin kiihkeän debatin jälkeen kiellettiin lasten ruumiillinen kuritus. Edellinen eduskunta kielsi puolison raiskaamisen, johon liittyi myös aika intensiivisiä keskusteluja salissa. Nämä olivat mielestäni tärkeitä kehitysaskelaita suomalaisessa lainsäädännössä, jossa lain kirjaimeksi tuli se, mikä oli jo sitä ennen yhteiskunnan eettinen normi. Mielestäni keskustelu häkkiturkistarhauksen hyväksyttävyydestä tai ei hyväksyttävyydestä on vastaavanlainen prosessi.

On aivan selkeästi nähtävissä, että eläinsuojelu on sellainen eettinen kysymys, joka on nousemassa esiin varsinkin nuoren sukupolven keskuudessa. Itselleni tässä suhteessa oli ensimmäinen suuri elämys, kun viime vuosikymmenen lopulla luin Äidinkielen opettajien liiton kokoaman kirjan, johon oli koottu 13-vuotiaiden aineita. Olin aivan ällistynyt siitä, miten voimakkaasti eläinsuojeluteema oli tässä kirjassa. Siinä oli ympäristönsuojelua, se oli hyvin eettinen kirja, mutta eläinsuojelu oli oikeastaan kaikkein voimakkain teema siinä 13-vuotiaiden aineista kootussa kirjassa. Se oli minulle itselleni hetki, jolloin tajusin, että nousevalla sukupolvella on aivan toinen suhde eläinsuojeluun kuin esimerkiksi omalla sukupolvellani.

Tätä on halveksivasti nimitetty Disney-sukupolven epärealistiseksi ajatusmaailmaksi. Mutta toisaalta, kun itse olen harrastanut myös vanhojen myyttien ja mytologioiden ja myös vanhan suomalaisuskonnon tutkimista, niin muistuttaisin mieliin, että myös luonnonkansojen, myös muinaissuomalaisten perinteiseen ajatusmaailmaan kuului se, että esimerkiksi kun eläin oli metsästämyllä tapettu, piti suorittaa anteeksipyyntörituaaleja. Esimerkiksi karhun kaadon jälkeen järjestettiin karhun peijaiset, jolla karhun sielu saateltiin takaisin niin sanotun karhun emuun hoiviin, jotta sitten tämä karhun emu saattaisi karhun sielun takaisin maan päälle, jotta tämä karhu ei häviäisi luonnon kierrosta. Tavallaan koen tämän aikaisempaa vaativamman eettisen suhtautumisen eläimiin, mikä on nuoressa sukupolvessa hyvin voimakkaana, paluuna

myös hyvin vanhaan, hyvin perinteiseen nimenomaan suomalaiseen ajatusmaailmaan.

Tässä on keskusteltu myös siitä, mikä on eläinten hyväksikäytön raja ylipäättänsä, mikä erottaa turkistarhauksen esimerkiksi tavallisista navetoista tai sikaloista. Yksi selkeä erottava tekijä on se, mihin ed. Lapintie viittasi äskeisessä repliikkipuheenvuorossaan, että kaikkien muiden eläinten, joita ihminen käyttää taloudellisesti hyväksi, domestikoituminen on aloitettu jo tuhansia vuosia sitten. Tietääkseni tuorein kesytetty kotieläin on kana, ja senkin kesyttämisestä on jo 6 000 tai 8 000 vuotta. Nämä eläimet, joita nyt tarhataan turkistarhoissa, ovat asiallisesti ottaen villieläimiä. Geneettiseltä perustaltaan ja käyttäytymismalleiltaan ym. ne ovat villieläimiä. Kuten ed. Lapintie jo totesikin, eivät domestikoidutkaan eläimet, kuten esimerkiksi koirat tai kanat, viihdy sellaisissa ahtaissa häkeissä, joihin turkiseläimet nyt on suljettu.

Jos alle 1-vuotiaan, sinänsä hyvin ruokitun eläimen karva kiiltää siinä vaiheessa, kun se tapetaan, ei se mielestäni hirveän paljon todista. Kyllä me jokainen ympärille katsoessamme voimme todeta vaikka sen, että nuoren ihmisen tukka kiiltää paljon useammin kuin vanhan ihmisen. Se, kiiltääkö karva, ei sinänsä todista otuksen, olipa se ihminen tai eläin, henkisestä hyvinvoinnista yhtään mitään. Jos eläin on kovin nuori ja karva ei sittenkään kiillä, se tietyksi todistaa pahaa sen hyvinvoinnista.

Turkistarhaus on paitsi eettinen eläinten kohteluun liittyvä ongelma myös aika vakava ympäristöongelma. Turkistahojen päästöistä on jo useampi edustaja puhunut. Itse otan esille seuraavan esimerkin: Kun ihminen tuottaa vuoden mittaan virtsassaan ja ulosteissaan keskimäärin 1 095 grammaa fosforia ja noin 4 380 grammaa typpeä, niin noin 2,5 ketunnahan ja noin 4,5 minkinnahan tuottaminen tuottaa vastaavan määrän ravinnepäästöjä ympäristöön. Yhtä turkkia kohti tulevat päästöt ovat todella aika huomattavat. Esimerkiksi turkistarhojen yhteenlasketut ammoniakkipäästöt ilmaan ovat samaa suuruusluokkaa kuin koko suomalaisen teollisuuden ammoniakkipäästöt.

Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin ottaa esille asian, johon tässä keskustelussa on kyllä myös viitattu jonkin verran, että turkistarhaus on suuri ongelma suomalaisen maatalouden maineen kannalta. Keskustelussa on jo kerrottu, että kun eläinsuojeluasioista EU:ssa neuvottelevat Suomen maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet yrittävät esimerkiksi vaatia parannusta eläinten

kuljetusolosuhteisiin Keski-Euroopassa, josta suomalaiset asiasta esitettyjen tv-ohjelmien jälkeen ovat olleet erittäin järkyttyneitä, niin heille vastataan, että turha teidän on puhua niin kauan kuin Suomessa on turkistarhoja ja niissä sellaiset olot kuin on.

Ehkä vielä tavallaan lähemmältä liippaa se asia, että keskieuropalaisen kuluttajan silmissä, joka voisi olla kiinnostunut ostamaan esimerkiksi suomalaisia luomutuotteita, Suomi on tavallaan tavaramerkki, niin kuin Nokia tai jokin muu suuri firma. Jos tässä tavaramerkissä Suomi on eettisiä ja ympäristötahroja, kuten turkistarhaus, niin juuri niiden ihmisten kannalta, jotka voisivat ostaa suomalaista luomuruisleipää tai suomalaisia luomumunia tai muuta vastaavaa, turkistarhaus on eettinen tahra Suomi-tavaramerkin maineessa. Tämä merkitsee sitä, että turkistarhauksen voittoja ei saada pelkästään eläinten kärsimyksen ja ympäristöongelmien hinnalla, vaan myös suomalaisen luomutuotannon, mahdollisesti nykyisten mutta ennen kaikkea tulevien markkinoiden menetyksen hinnalla. Tämä on tyypillistä niin sanottua kustannusten ulkoistamista, jossa yksi elinkeino hankkii omat voittonsa aiheuttamalla kustannuksia ja vaikeuksia muille tavalla tai toisella.

Turkistarhaus ei tietenkään ole ainoa eläinsuojeluun liittyvä ongelma. Vihreä liitto on tammikuussa hyväksynyt laajemman ohjelmallisen asiakirjan eettisestä eläintenpidosta, jossa puututaan muun muassa häkkikanaloihin ja eläinkokeisiin ja johon kehottaisin kaikkia edustajia tutustumaan.

Toisaalta nyt on kysely sitä, millä sitten voivat elää nämä ihmiset, jotka nyt elävät turkistarhauksella. Mielestäni on muistettava toisaalta se, että kun turkistarhoja Suomeen alettiin rakentaa, asiasta ei silloin, ainakaan muistaakseni, käyty sen suurempaa eettistä tai muuta vastaavaa periaatekeskustelua. Tässä on käynyt vähän kuin ydinvoimalle. Ensimmäiset ydinvoimalat rakennettiin ilman sen kummempaa keskustelua. Myöhemmin ydinvoimasta tuli suuri eettinen ja poliittinen kysymys.

On erittäin tärkeää löytää suomalaiselle maaseudulle, ei pelkästään maataloudelle, vaan ylipäätään maaseudulle sellaisia elinkeinomahdollisuuksia, jotka ovat eettisesti ja ekologisesti kestäviä ja joista puhuessamme todella voimme suomalaisina olla ylpeitä suomalaisesta maaseudusta ja suomalaisesta maataloudesta. Itse uskon vahvasti siihen, että suomalaisen maaseudun tulevaisuus on nimenomaan eettisesti ja ekologis-

ti kestävässä luomutuotannossa ja myös sellaisessa eläintaloudessa, joka on eettisesti ja ekologisesti kestävä.

P u h e m i e s : Koska lähes kaikilla nyt läsnä olevilla on vielä oma puheenvuoronsa, kehotan pyytämään seuraavat puheenvuorot p-painiketta käyttäen. Me etenemme siis puhujalistaa pitkin.

E d. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämän keskustelun merkitys on mielestäni erittäin suuri. Täällä todellakin puhutaan hyvin periaatteellisista asioista tämän käytännöllisen, ed. Lapintien ensimmäisenä allekirjoittaman lakialoitteen yhteydessä. Voin myös todeta, että tämä keskustelu on ollut sukupuolijakaumaltaan mielenkiintoinen. Edustajat Lapintie, Viitanen, U. Anttila, Krohn, Hassi ja J. Andersson, kaikki naisia, ja vastustava falangi, joka aina joko ed. Aittoniemen tai ehkä kaikkein hämmästyttävimmällä tavalla ed. Lehtosaaren suulla esiintyy, on miehiä. On tietysti myös muutama naisedustaja ollut äänessä lakialoitetta vastaan, mutta ehkä vähemmän, ed. Wideroos tietysti on poikkeuksena.

Mutta itse asia on perusteltu erittäin hyvin. Lakialoitteen perusteluissa viitataan voimassa olevaan eläinsuojelulakiin, sen 1 §:ään, jonka tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimyksiltä, kivulta ja tuskalta.

Kun todetaan, että eläintä pidetään puolen tai yhden neliömetrin suuruudessa häkissä, siis noin kuutiometrin kokoisessa tilassa, ja kun on kysymyksessä niinkin kehittynyt eläin kuin esimerkiksi naali on, niin ei voi olla mistään muusta kysymys kuin eläinräkkäyksestä. Ne täysin hatusta vedetyt perustelut, että kysymyksessä olisi tämän lajin sisällä hyvin pitkälle erikoistunut rotu, joka olisi kehittynyt viihtymään ja nauttimaan tällaisesta olost, eivät kestä minkäänlaista kritiikkiä. Täällä todettiin aikaväli, siis vasta 70-luvulla on kehitetty häkissä pitäminen, kun vuosisadan alusta lähtien on eläimiä tarhattu. Vastapuolena on koirat — kisa-ajattelu, jossa on kysymys 10 000 vuoden aikajänteestä, samoin sian, lampaan jne. kohdalla kyse on tuhansista vuosista, jolloin on syntynyt domestikoituminen ja kehittynyt niin pitkälle, että eläimen luontainen käyttäytyminen on muuttunut. Todella, aivan oikein, kysymys on siis villieläimen telkeämisestä tällaiseen tilaan kärsimyksen kohteeksi.

Ed. Lehtosaari totesi, että eläimet näyttävät viihtyvän. Tämä varmasti on niitä asioita, jotka vain näyttävät siltä.

Lakialoitteessa viitataan edelleen eläinsuojelulain 4 §:ään ja se toteaa, että eläimen pitopaikan on oltava riittävän tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja turvallinen sekä muutoinkin tarkoituksenmukainen ottaen huomioon kunkin eläinlajin tarpeet. Eläimen pitäminen tarpeetonta kärsimystä tuottavalla tavalla on kielletty. Näin jälleen voimme todeta, että turkiseläinten pitäminen on voimassa olevan eläinsuojelulain vastaista, kun niitä tällä tavalla pidetään kuin nyt.

Edelleen 22 §:ssä todetaan, että asetuksella voidaan eläinsuojelullisista syistä kieltää eläinten tarhaaminen tuotannolliseen tarkoitukseen. Jos todellakin luetaan eläinsuojelulakia, niin sehän velvoittaisi sinänsä tämän kaltaisen eläimenpidon kieltämiseen ja tältä osin asettaisi ed. Lapintien lakialoitteen välittömästi voimaan ilman kymmenen vuoden siirtymäkauttak.

Tarhoissa vallitsee siis rakenteellinen eläinrääkkäys. On kysymys epäeettisestä eläimenpidosta ja suoranaisestä kivun aiheuttamisesta. Myös se, että eläimen pitämiseen ja tarhauksen harjoittamiseen voidaan lähteä ilman erityistä koulutusta ja osaamista kaikkine keinosiementämisineen, on hyvin, hyvin kyseenalaista. Eläinten käyttäytyminen, esimerkiksi kettujen kohdalla poikasten syöminen, oman hännän pureminen, jatkuva kehän kiertäminen, siis stressikäyttäytyminen, osoittaa myös aivan selvästi tämän eläinsuojelullisen epäkohdan.

Miksi tämä asia on Suomessa vaikea? Se on tullut täällä esille. Kysymyksessä on noin 1,5 miljardin markan bisnes, liiketoimi, ja se, että Suomi tuottaa noin 55 prosenttia maailman kettunahoista.

Tähän liittyvät myös aikaisemmat keskustelut, joita tässä salissa on käyty väkivaltaisuudesta. Aivan oikein on tuomittu ne teot, joilla lakia rikkomalla on yritetty vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen tai välittömästi jonkin tarhan toimintaan. Joidenkin ihmisten yölliset käynnit tarhoilla, eläinten vapauttaminen ja tuhopolttotyypit tilanteet on tuomittava. Mutta aivan yhtä hyvin ja erityisesti on tuomittava se oman käden oikeuden käyttö, että ammutaan näitä ihmisiä haulikolla tai millä tahansa aseella, ja se, että joidenkin kansanedustajien suulla tästä on tehty sankariteko, että todellakin on selkään haulikolla osuttu.

Aivan oikein on puhuttu siitä, että tässä tehdään suurempaa vahinkoa Suomelle kuin mitä

1,5 miljardin markan bisnes ikään kuin pyhittää. Kun esimerkiksi ylijohtaja Skutnabb on käynyt neuvotteluja Euroopan unionissa eläinsuojelukysymyksistä maa- ja metsätalousministeriön suomalaisena virkamiehenä, hän on kohdannut tämän kysymyksen: Mitä te teette itse eläimillenne? Miksi pidätte kettuja, noita hyvin kehittyneitä villieläimiä häkeissä? Näin ollen espanjalaiset ovat voineet perustella omaa härkätaisteluasiansa ja eläinrääkkäystä areenalla tai italialaiset sitä, että elävä vuohi pudotetaan kirkontornista. Samoin hyvin laaja lyhytnäköiseen taloudelliseen eduntavoitteluun tähtäävä eläinkuljetus, rikostoiminta, EU-alueella on saanut ikään kuin puolustajan tästä Suomessa harrastetusta eläinrääkkäyksestä. Näinhän, arvoisat kansanedustajat, moni muukin asia toimii. Muun muassa Suomen kanta ajoverkkokysymyksestä toimii juuri tällä tavalla.

Euroopan neuvoston turkiseläimiä koskevat eläinsuojelumääräykset on Strasbourgissa hyväksytty 19.10.1990 ja Suomi on allekirjoittanut tämän asiakirjan. Tässä asetuksessa kielletään muun muassa täällä jo mainittu niskamurto eläimen lopettamistapana. Sitä siis käytetään Suomessa asetuksen vastaisesti. Näin ollen asetusten kirjainta loukataan, eläinsuojelulain henkeä loukataan jatkuvasti.

Eläinsuojelulaki kävi tämän salin läpi tämän eduskunnan aikana, ja aivan oikein ed. Aittoniemi puheenvuorossaan totesi, että se sisältää joukon epäoikeudenmukaisuuksia. Yksi on todellakin shehtauksen eli niin kutsutun halal-teurastuksen hyväksyminen. Se oli asia, joka meni läpi äänestyksessä. Tämä eduskunta ei vielä koostumuksellaan ole ollut sellainen, että se olisi pystynyt tämän epäoikeudenmukaisen tavan poistamaan.

Mutta maailma muuttuu. Australialainen filosofi Peter Singer Oikeutta eläimille -kirjassaan on nostanut eläinten oikeudet ihmisten oikeuksien lähituntumaan, ehkei ihan rinnalle, mutta joka tapauksessa ajankohtaiseen keskusteluun. Nuoriso on ottanut tämän asian jo vuosia sitten vakavasti. Olemme tulleet uuteen aikaan, jolloin myös eläinten oikeudet kivuttomaan elämään, eettisesti hyvään huolenpitoon ovat aito asia.

Se, että me emme vielä eduskunnassa ole kaikin osin tätä asiaa ikään kuin itse sisäistäneet, ei muuta kuitenkaan tätä oikeutta. Se vain puuttuu vielä laista kaikin osin. Mutta kuitenkin, arvoisa puhemies, se on laissakin, mutta meidän pitäisi myös osata lukea se sieltä niin, että me näkisimme turkistarhauksen olevan esimerkiksi Suomen

eläinsuojelulain vastaista, kun täällä toisin asiaa tulkitaan.

Kun mennyttä ajattelemme ja toteamme sen, että tämä koko turkistarhaus on lähtenyt ilman eettistä keskustelua, niin samalla toteamme myös sen, että valtio on varsin voimakkaasti aikoinaan ennen EU:hun liittymistä tukenut taloudellisesti tätä turkistarhausta.

Ed. Paavo Nikula, joka on tehnyt varsin suuren työn perusoikeusasioissa, kirjoittaa kolumnissaan Ihmisoikeusraportti 4:ssä viime vuodelta otsikolla "Ihmisten vai eläinten oikeudet". Hän toteaa, että nyt esityksessä uudeksi Suomen hallitusmuodoksi, joka hallituksen esitys n:o 1 näiltä valtiopäiviltä on tässä talossa käsittelyssä, on 20 §:ssä Vastuu ympäristöstä kirjoitettu näin: "Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön." Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta kuuluu siis kaikille ihmisille, kaikille meille, ja vastuu ympäristöstä perustuu luonnon itseisarvolle, toteaa Nikula.

Vanhastaan oikeusoppineet ovat selittäneet, että eläinsuojelussa turvan kohteena eivät ole eläinten olemassaolo ja elämä, vaan ihmisten eläimiä kohtaan osoittamat hellät tunteet. Näin Nikula kuvaa, mutta hän sanoo, että tämä ajattelutapa on muuttumassa. Biologit sanovat, että myös eläimet voivat tuntea kipua. Vastuuseen luonnosta ja sen monimuotoisuudesta sisältyy nyt ihmisten omien tunteiden ohella eläinten oikeus niille ominaiseen elämään. — Hyvin sanottu mielestäni, ja nimenomaan tämä on se asia, mihin mainitsemani filosofi Peter Singer on kiinnittänyt tuotannossaan huomiota. Hallitusmuotoesitys sisältää jo tämän tyyppisen ajattelun ja se on sitten kasvamassa, uskon niin, ajan myötä myös yleiseksi käytännöksi.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu käytännön kysymyksistä, myös siitä, mitä ympäristön kannalta turkistarhaus merkitsee. Aivan oikein, ammoniakkipäästöt näiltä tarhoilta ovat 4 000 tonnia vuodessa. Niiden metsää vaurioittavat vaikutukset on todettu tutkimuksissa. Näiden turkistarhojen typpi- ja fosforipäästöt vastaavat 1 200 000 ihmisen puhdistamattomien wc-jätevesien vaikutusta. (Ed. Aittoniemi: Ei kai muutama tarha tällaisista vaikuta?) Todella suuri merkitys, minkä ed. Aittoniemi ymmärtää, kun tiedämme, että Suomessa on vain vähän yli 5 miljoonaa asukasta. Eli noin neljännestä Suomen asukasluvusta vastaa tarhojen ympäristövaiku-

tus typpi- ja fosforipäästöjen osalta, koska näitä jätteitä ei todellakaan puhdisteta eikä eristetä ympäristöstään. Tämä on nimenomaan osa hajapäästöä.

Aivan lopuksi haluaisin vielä todeta ihmisoikeusryhmän puheenjohtajan ed. Jäätteenmäen kannanotoista, joita hän täällä esitti, kun hän puhui kissoista ja koirista ja niiden pitämisestä kaupunkiasunnoissa, että todellakaan tuota sinänsä kritiikin ansaitsevaa tapaa pitää eläimiä suljettuna yhteen asuntoon läpi vuoden ei voi verrata häkkitarhaukseen, kettujen ja minkkien häkkitarhaukseen.

Kun ed. Jäätteenmäki, joka nyt ei valittavaksi ole paikalla, sattuu myös olemaan ihmisoikeusryhmän puheenjohtaja, viittaamaan ihmisoikeuksien kehittymiseen, eläinten oikeuksien kehittymiseen ja siihen, mitä täällä puhuttiin myös siitä, että joskus pidettiin aivan oikeudenmukaisena, että orjuus oli pysyvä asia, Jumalan tahto, ei sitä voitu muuttaa myöskään taloudellisista syistä.

Vielä siitä, miten lähellä me olemme kaikkia muita selkärankaisia, voimme todeta, että jos meidän DNA:mme käymme läpi, niin huomaamme, että kädellisten DNA eroaa todella vähän, ehkä prosentoin omastamme, ja jos selkärankaisista kaiken kaikkiaan puhutaan, ero ei ole kovinkaan monia prosentteja. Tässä näemme luonnon suhteellisuuden.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Käsitteltävänä oleva lakialoite tähtää turkistarhauksen kieltämiseen maassamme. Sen vuoksi on varmaan paikallaan muutama sana sanoa turkistarhauselinkeinoon merkityksestä. Sitä puolta ei ole kovin paljon tässä keskustelussa tuotu esille.

Turkistarhauksesta on kehittynyt yksi maaseudun tärkeimmistä uuselinkeinoista sanotaan 20—30 viime vuoden aikana. Koko maassa on nyt noin 2 000 turkistarhayritystä. Ne tuottavat 1,5 miljardin liikevaihdon lähes kokonaan vientituloina, sillä 98 prosenttia tuosta 1,5 miljardista on vientituloa. Työllistävän vaikutuksen arvioidaan olevan noin 10 000 henkilötyövuotta. Ei siis mikään kovin vähäinen elinkeino. Vanhan Vaasan läänin alueella turkistarhoista on noin 90 prosenttia eli meille Vaasan läänin edustajille tämä on hyvin tuttu elinkeino, ja varmaan kaikki olemme näillä tarhoilla moneen kertaan käyneet ja nähneet, mitkä siellä ovat tänä päivänä todelliset olosuhteet.

Monissa Pohjanmaan kunnissa turkistarhaus jo parikymmentä vuotta sitten, 70-luvulla, ohitti

liikevaihdossa maatalouden tärkeimmän tuotantosuunnan maidontuotannon liikevaihdon. Voi täysin liioittelematta sanoa, että turkistarhauksen ansiosta kylät ja kunnat ovat säilyneet asutuina. Eikä turkistarhaus tarvitse yhteiskunnan tukea ollenkaan. Se on täysin kansainvälisten markkinoiden mukaan toimivaa tuotantoa ja siitä syystä, aivan niin kuin puunjalostusteollisuudella, silläkin on omat lamakautensa. Kovin monta vuotta ei ole siitä, kun oli viimeinen paha laskukausi, josta tarhat nyt ovat onneksi elpyneet.

Turkistarhauksen jatkojalostuksesta on aika paljon puhuttu ja sitä on yritetty kehittää, mutta kovin paljon ei niitä yrityksiä ole, jotka näitä nahkoja jalostaisivat. On sanottu, että siitä saataisiin toinen 1,5 miljardia jäämään kotimaahan ja työpaikkoja aika paljon lisää. Valitettavasti niin on vain käynyt, että Kaakkois-Aasian maat ostavat meiltä raakanahkoja, jotka siellä ommellaan turkistuotteiksi, eli nämä niin sanotut halvan työvoiman maat pärjäävät paremmin tässä jalostamisessa.

Turkistuottajilla on mielestäni hyvä ammattitaito, kun täällä jossain puheenvuorossa todettiin, että siihen ryhdytään ilman minkäänlaista ammattitaitoa. Se on vaativa elinkeino. Siinä täytyy olla ammattitaito, että sitä pystyy harjoittamaan. (Ed. Tiusanen: Koulutusta!) — Koulutustakin on, meillä on alan oppilaitoksia. — Turkistarhaajat kiinnostavat huomiota, kuten kaikki tuotantokotieläinten pitäjät, tuotanto-olosuhteisiin. Huolehditään, että on hyvä rehu. Se johtaa kiiltävään hyvään karvaan, joka on keskeinen tekijä turkistarhauksessa. Täällä on liioiteltu, kun on sanottu, että mädäntynyttä rehua käytetään. Myös häkkikoosta on tuotu esiin vain minimirajoja. Mutta täytyy huomata, että tässä koko ajan tapahtuu kehitystyötä. Kettutarhoillakin on uusimmissa yrityksissä ketuilla enemmän liikumatilaa kuin oma pieni häkki. Ne voivat siinä taka-alalla liikkua suuremmalla alalla.

On hyvä asia, että meillä on ajan tasalla oleva eläinsuojelulaki, joka tässä salissa toissa talvena säädettiin. On täysin hyväksyttävää ja välttämättömyydenkin, että eläinten olosuhteisiin ja viihtyvyyteen kiinnitetään huomiota. En ollenkaan sitä kritisoi. Itsekin toimeentulon kotieläintaloudesta, tosin nautakarjataloudesta, saavana tiedän, mikä merkitys on sillä, että eläinten hyvään hoitoon ja viihtyvyyteen kiinnitetään huomiota.

Aina on tuki ääritapauksia myös turkistarhauksessa. Täällä on tuotu julki Vaasan läänistä tehtyä tutkimusraporttia, mutta varsin yksipuoli-

lisesti lakialoitteen allekirjoittajat ovat siitä poimineet kohtia. Edellä jo vastauspuheenvuorossa totesin yhteenvedosta todelliset luvut. Kyseessä on siis raportti turkistarhojen eläinsuojelu- ja hygieniatarkastuksista Vaasan läänissä talvella 1996—97. Noin 10 prosenttia tarhoista, 173 tarhaa oli tässä viimeisessä selvityksessä, ja tämä uusitaan vuosittain. Tänä talvena on taas selvitys tekeillä, joten tarhat ovat jatkuvassa seurannassa.

Raportissa oli yleisarvostelu hygieniatasosta ja yleisarvostelu eläinsuojelullisista näkökohdista näillä tarhoilla. Kiitettäviä ja hyviä oli hygieniatason osalta 58 prosenttia, tyydyttäviä 35, välttäviä 6 prosenttia, huonoja 0 prosenttia. Eläinsuojelullisilta näkökohdilta katsottuna kiitettäviä ja hyviä oli 62 prosenttia, tyydyttäviä 30 prosenttia eli 92 prosenttia näistä tulee yhteensä, välttäviä 8 prosenttia ja huonoja 0 prosenttia. Siellä tietysti ilmeni jotain, että puuttui aita ympäriltä, mutta siitä voidaan kiistellä, onko se niin ehdottoman välttämätön asia. Asia ei kuitenkaan niin ole, kuin eräässä puheenvuorossa todettiin, että kun aita puuttuu ympäriltä, villieläimet metsästä tulevat repimään näitä turkiseläimiä. Tämä on kyllä aika kaukaa haettu ongelma.

Lakialoitteen perusteluissa viitataan eläinten lajityypilliseen käyttäytymiseen, siihen että turkistarhauksessa ei voida toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä. Eläinsuojelulain säätämisessä asiaa pohdittiin hyvin syvällisesti. Kyllä voidaan todeta, että lähes kaikessa kotieläintuotannossa on tästä ongelmasta kysymys, myös lemmikkieläinten pitämisessä. Tuskin kanarialintu pienesä häkissään ihmisasunnossa pystyy kovin lajityypilliseen käyttäytymiseen. (Ed. Tiusanen: Ei se oikeuta tätä toista asiaa!) Eivät välttämättä pitkäkarvaiset koiratkaan kerrostaloasunnoissa, joissa on lämpötila yli 20 astetta ja tuntikaupalla ovat siellä yksikseen. Voi kysyä, voivatko ne toteuttaa lajinnukaista käyttäytymistä. Rajanveto on hyvin vaikeaa.

Olen lakialoitteen tekijöiden kanssa samaa mieltä, että toki näissä asioissa ja kaikkien tuotantoeläinten pitämisen osalta täytyy koko ajan pyrkiä parantamaan olosuhteita. Turkistarhauksestaakin meillä on tutkimustoimintaa Keski-Pohjanmaalla ja Kuopion yliopistossa. Häkki-systeemiäkin voidaan kaiken aikaa kehittää. Ei meidän tarvitse näin jyrkkään toimenpiteeseen mennä kuin tällaisen merkittävän elinkeinon kieltämiseen, joka muuten sopii tänne Pohjois-Eurooppaan. Ymmärrän hyvin, että EU-maista Etelä-Euroopan maissa, joilla ei itsellä olosuh-

teet ole sellaiset, että voisivat turkistarhausta harjoittaa, se nähdään aivan yhtä pahana kuin me näemme jonkin härkätaistelun.

Kun eläinsuojelulaissa oli se keskeinen lähtökohta, että eläimen pitäminen ei saa tuottaa tarpeetonta kärsimystä eläimelle, ed. Tiusanen edellä totesi, että turkistarhauksessa on suorastaan eläinrääkkäyksestä kysymys. Se oli kyllä mielestäni hyvin vahvasti liioiteltuja. Tuskin se tuottaa edes tarpeetonta kärsimystä. Kyllä eläinten pitäjät ja kaikki muutkin, jotka pitoeläimiä ja yleensä eläimiä seuraavat, voivat niiden olemuksesta nähdä, milloin niitä rääkkätään ja niille tuotetaan todella tarpeetonta kärsimystä. Kyllä sen eläimen ulkoisesta olemuksesta näkee. Turkistarhoilla ei ole tällainen tilanne. Nehän ovat aivan hyvinvoivan näköisiä. Hyvä tietysti olisi, kun liikkumatilaa voitaisiin järjestää enemmän. Se on aivan hyvä tavoite. Niin kuin kanojenkin pidossa koko ajan kehitys tapahtuu tähän suuntaan.

Arvoisa puhemies! Meillä ei ole taloudellisia eikä mielestäni myöskään eläinsuojelullisia perusteita kieltää turkistarhauselinkeinoja Suomessa. Tällöin me toimimme jopa hallituksen esityksiä vastaan. Hallituksen maaseutupoliittinen työryhmä esitti maaseudulle uusia työpaikkoja juuri turkistarhauksesta. Lakiesityksen allekirjoittajat kaikki taitavat kuulua hallituspuolueisiin.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lapintien lakialoite turkiseläinten häkkitarhauksen kieltämisestä kymmenen vuoden siirtymäajan kuluessa on perusteltu hyvin "eläimellisesti", jos näin saa sanoa, eli niiden hyvinvoinnin kannalta. Näinhän tällaisessa lakialoitteessa tulee toimiakin. Aloitteen perusteluissa todetaan, että vuonna 1996 eläinsuojelulainsäädännön uudistuksessa eläinten lajityypillisen käyttäytymisen suojaaminen oli vahvasti esillä lain eduskuntakäsittelyssä, mutta silloin suurempi painoarvo annettiin elinkeinopoliittisille näkökohdille. Perusteluissa on myös mainittu, että nykyiset määräykset sallivat elinkeinon harjoittamisen muodossa tapahtuvan eläimille tuotetun kärsimyksen.

En missään tapauksessa väheksy lakialoitteen perusteluja, mutta näen tärkeäksi ottaa kantaa myöskin elinkeinopoliittikkaan ja siihen liittyvään näkökulmaan. Näin ollen en voi kannattaa lakialoitetta turkistarhauksen kieltämiseksi.

Sen sijaan näen tämän lakialoitteen siinä mielessä hyvin tarpeellisena, että tämän käsittelyn yhteydessä olemme voineet keskustella ja voim-

me edelleenkin keskustella turkiseläinten hyvinvoinnista tai sitten pahoinvoinnista ja siitä, kuinka eläinten elinolosuhteita voitaisiin parantaa niin, että tarhauselinkeino edelleenkin voisi jatkua.

Olen suorittanut itse varsin paljon tarhakäyntejä ja tutustunut elinkeinoon. Olosuhteissa on todellakin erittäin paljon eroja. Eri tarhat poikkeavat toisistaan huomattavastikin, kuten täällä on todettu. On olemassa sekä hyviä tarhoja että vähän huonompia tarhoja. Kun tarhojen välillä on suuriakin eroja, tulee mieleeni se, onko valvonta sitten kohdallaan. Vaikka en kannatakaan turkiseläinten häkkitarhauksen kieltämistä, pidän perusteltuna keskustelua eläinten hyvinvointiin ja ympäristöön liittyvistä kysymyksistä.

Jos tavoitteena ei ole täysin ehdoton turkistarhauksen kieltö, saavutettaisiin mielestäni paras tulos vuoropuhelulla tarhaukseen kriittisesti suhtautuvien ja tarhausta harjoittavien ihmisten kesken, nimenomaan niin että keskusteltaisiin nokikkain eikä pelkästään tiedotusvälineiden kautta. Toki lainsäädännöllisiä toimia myös keskustelun lisäksi tarvitaan. Suoraa toimintaa tarhauselinkeinotoimintaa vastaan en missään tapauksessa hyväksy, joskaan en myöskään näe sitä tässä vaiheessa ainakaan vielä kovin suurena ongelmana. Tarhaajan aseeseen tarttuminen puolustaessaan elinkeinotoimintaansa on kyllä jo hyvin pitkälle mennyttä toimintaa.

Turkistarhaus on varsin merkittävä, sanoisinpa, erittäinkin merkittävä elinkeino. Siitä saadaan vuositasolla yli puolentoista miljardin markan tulot ja täällä on todettu, että Suomi tuottaa 55 prosenttia kettujen nahoista maailman markkinoilla. Suurin osa tarhaustuloista tulee ulkomailta.

Tarhauselinkeino antaa runsaasti työtilaisuuksia sekä tarhoilla, rehuvalmistamoissa, kuljetuksissa, huutokauppapaikoilla jne. Maaseudulla tarhaus antaa lisätuloja liitännäiselinkeinona. Se on merkittävä asia, sillä uusien, korvaavien työtilaisuuksien luominen on vaikeaa. Jos tarhaus kiellettäisiin, täytettäisiin tuotantoon syntyvä aukko varmasti maamme rajojen ulkopuolella. Näin ollen eläimiä saatettaisiin tarhata paljon huonommissa olosuhteissa mitä meillä, emmekä me itse voisi siihen vaikuttaa.

Turkiseläinten häkkikasvatus on yksi, mutta merkittävä huomio eläinten elinolosuhteisiin. Tekisi mieli tässä yhteydessä tarkastella myös kotieläinten hyvinvointia, ovatko niiden olosuhteet kunnossa. Entä kotieläimistä saatavat tuot-

teet, miten niihin tulisi suhtautua jne? En kuitenkaan laajenna puhettani tälle alueelle.

Turkiksia on hyödynnetty jo vuosisatoja, joskin tarhausmuotoisena varsin vähän aikaa. Jos tarhaus lopetetaan, herää kysymys, korvataanko tarhauksen puuttuminen Suomessa muualla tuotetuilla turkiksilla vai tehtäisiinkö jatkossa keinotekoisia turkiksia, joiden kestävä kehityksen periaate on vähän niin ja näin.

Lakialoitteen tekijä totesi puheenvuorossaan tarhauksen olevan taloudellisesti erittäin merkittävä, mutta hänen mielestään asiaa ei tulisi lähestyä pelkästään tästä näkökulmasta. Hänen totea lakialoitteensa perusteluissa: "Jotta tilanne ei muodostuisi myöskään turkistarhaajien kannalta kohtuuttomaksi ehdotetun kiellon seurauksena, tulisi turkiseläintuotannon sijaan toisaalta edistää siirtymistä sellaisten eläinten tuotantoon, jonka puitteissa eläimet voisivat elää lajilleen tyypillisissä olosuhteissa vapaana, ja toisaalta siirtymistä muihin elinkeinoihin, jotka eivät aiheuta kärsimystä eläimille. Tämä vaatii myös julkisen vallan, valtion ja kuntien, taloudellista tukea, josta pitäisi päättää erikseen."

Edellä olevasta käy selvästi ilmi huoli menetettävistä työpaikoista ja siitä, että tarhauksen lopettaminen saattaisi tulla turkistarhaajille kohtuuttomaksi. Sen sijaan konkreettiset korvaamistoimenpiteet jäävät kuitenkin ilmaan.

Arvoisa puhemies! Vaikka vastustankin tämän lakiesityksen hyväksymistä, kannatan vuoropuhelua tarhattavien turkiseläinten elinolosuhteiden parantamiseksi.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies, talman! Ed. Tiusanen sijoitti minut turkistarhausta koskevan lakialoitteen suhteen vastarannan kiiskien etujoukkoon. On totta, että minä vastustan lakialoitetta, sillä ei kenenkään ammattia mennä noin vain lopettamaan ja kaatamaan erityisesti, kun asiat ovat varmasti muullakin tavalla hoidettavissa. Siis minä en hyväksy lakialoitetta.

Mutta sen sijaan minun suhtautumiseni asiaan on hyvin pitkälti samanlainen kuin ed. Holopainen juuri puheenvuorossaan käsitykseni mukaan totesi. Minä olen useissa eduskuntakyselyissä, joita minä aina silloin tällöin teeskelen aikani kuluksi, puuttunut turkistarhojen tilanteeseen siinä mielessä, että minä olen vaatinut sitä, että kyseisille eläimille pitäisi saada paremmat elinolosuhteet.

Televisiosta näkee, kun sinikettuja tai mitä lieene tassuttee tassuillaan teräksisen verkon päällä. Joku on sanonut, että niillä on niin paksut

jalkapohjat, ettei se tunnu mitenkään, mutta ei kai siniketulle luontaisesti ole tarkoitettu tällaista tassuttelualustaa. Minun tekee aina pahaa, kun minä katselen, kun ne tassuttelevat siinä teräksisellä verkolla. Hyvin paljon siniketuista on mielisairaita. Minä kysyin eräältä eläinlääkäriltä, kun olen nähnyt sellaisia kettuja, jotka kulkevat kulmasta kulmaan tunnista toiseen säännöllisesti tätä rataa. Tällaiset ketut ovat mielisairaita. Näin ollen niiden olosuhteet ovat varsin hankalat.

Näin ollen minä olen lähtenyt siitä, että pitäisi tutkia, onko mahdollista näiden eläinten olosuhteita muuttaa vähän positiivisempaan suuntaan, saada muunlaiset tassuttelupohjat kuin teräsverkko, jos sellainen nyt sitten on hankalaa, ja hiukan enemmän tilaa kuin niillä on nykyisin. Nämä eläimet ovat hiukan säällittäviä. Ei siitä päästä mihinkään.

Näiltä pohjilta, jos vuoropuhelu jatkuu ja myös turkistarhaajat ovat valmiita, niin kuin todennäköisesti ovat, mahdollisuuksiensa mukaan suuntautumaan tähän suuntaan, toisin sanoen että eläinten olosuhteita parannetaan, silloin mielestäni asia on ihan kunnossa.

Rouva puhemies! Muutama sana eläinaktivisteista. Varmasti luontaisesti luullaan, että minä olen jyrkästi sitä mieltä, että kaikkia heitä pitää haulikolla ampua. En minä suhtaudu heihin ollenkaan tällä tavalla. Siinä vaiheessa, kun eläinaktivistit aloittivat toimintansa, Ilta-Sanomien otti minunkin vaatimattoman lausuntoni lehteen siitä, mitä pitäisi tehdä. Minä sanoin ihan selkeästi ja se oli näkyvästi siellä esillä, että mielestäni pitäisi istua samaan pöytään turkistarhaajien, aktivistien ja valtiovallan edustajien keskustelemaan asiasta, sillä jos yhteiskunnassa jokin ilmiö osoittaa, että joillakuilla on paha olla, siitä pitäisi silloin puhua. Siinä ei menetetä tietysti mitään, jos keskustellaan siitä, mitä nämä eläinaktivistit haluavat, ovatko he realistisella pohjalla ja onko heidän näkemyksensä kohtuudella toteutettavissa. Nyt näytti suuresti arvostamani ministeri Häkämies juuri hiljattain lausuneen lehden palstoilla saman asian, minkä itekin lausuin jo pari kolme kuukautta sitten, toisin sanoen että olisi syytä istua pöytään ja keskustella.

Sellaisenaan minä en usko, että näiden aktivistien kanssa keskustelu johtaa mihinkään. Katselin erästä sellaista keskustelutilaisuutta, se oli ehkä K. Tervon ohjelmassa, jossa oli turkistarhaajien edustaja ja oliko siellä nyt sitten ministeri Häkämies vai joku muu valtiovallan edustajana. He istuivat siinä pöydässä ja kun aktivisteilta

kysyttiin heidän tarkoituksensa, se oli jyrkän kielteinen, ei mitään muuta kuin että kaikki turkistarhaus on lopetettava. Toisin sanoen heillä ei ollut mitään välimuotoa, neuvottelumahdollisuutta. Ei näiden kanssa silloin voida tietysti neuvotella, koska silloin on jämähdetty omiin asenteisiin, koska ei turkistarhausta missään tapauksessa pidä lopettaa. Se on merkittävä elinkeino monelle ihmiselle, mutta sitä pitää vain suunnata siihen suuntaan, että ne haitat, joita on havaittu ja joita tässäkin tärkeässä keskustelussa on tullut esille, pitää hoitaa.

Eläinaktivisteista minä olen edelleen sitä mieltä, että istukoot pöytään ja keskustelkoot, keskustellaan, mitä he haluavat. Ei siinä menetetä mitään, mutta silloin nähdään, onko heillä jotakin sellaista esitettävänä, joka on toteuttamiskelpoista. Minä epäilen, että ei ole. Mutta silloin on keskusteltu ja sitten yhteiskunta ottaa tietyllä tavalla oman kantansa asiaan ja hoitelee asiat sillä tavalla kuin yhteiskunnan laki ja järjestys vaativat.

Rouva puhemies! Kovin paljon aikaa ei ole mennyt, 5 minuuttia 6 sekuntia, ja totean lopuksi sen, että näkemykseni tähän asiaan on pehmeämpi kuin ehkä luullaan mutta vastustan lakialoitetta. Mutta tämä on ollut erinomainen keskustelu, ja siinä mielessä tämä on täyttänyt ihan paikkansa. On nähty, että harvoin yksityisestä lakialoitteesta tulee näin paljon ja hyvää keskustelua kuin tänään.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Todennäköisesti ed. Lapintie lakialoitetta tehdessään tiesi jo sen, että lakialoite ei tule tässä muodossa menemään läpi. Mutta tähän on tavallaan hyvä virittäytyminen arvokeskusteluun siitä, mitkä ovat eläinten oikeudet, ja sitä tänä iltana on saatu kuulla.

Silloin aikoinaan, kun eläinsuojelulakia käsiteltiin, turkiseläimistä ei ihan tässä muodossa ollut puhetta ja sen sijaan kanoista ja rituaaliteurastuksesta ja koiran hännistä keskusteltiin enemmän, mutta tämä puoli jäi jostakin syystä vähemmälle huomiolle. En tiedä, onko käynyt sillä tavalla, että muuttumista on tapahtunut jo kahden vuoden aikana valvetumisen myötä, että on huomattukin, että nyt turkiseläimet ovat jääneet. Tämä on seuraava askel.

Kun joku kyseli, mikä on vielä seuraava askel tästä eteenpäin, todennäköisesti tulee sitten aina vaateita moneen suuntaan. Aina voidaan puhua siitä, mikä on luonnonmukainen olotila, miten lehmät ovat luonnossa käyskennelleet vapaasti

ennen. Onko se hyvä, kun ne ovat pilttuissa ahdettuina ja joku vielä riippuu tisseissä kiinni, maitoa hädissään vetää, ahneuksissaan oikein viimeisen päälle syöttää, että saisi paljon maitoa? Onko se oikein, onko se luontainen käyttäytymistapa ja -muoto? Siat ovat aika ahtaissa karsinoissa, ja siitähän eläinsuojelulain aikaan käytiinkin keskustelua, täyttävätkö meidän sikojemme karsinat EU:n normistot jne. Ainakin jotkut maanviljelijät tai sikojen kasvattajat olivat huolissaan jopa, ottivat yhteyttä siitä. Nyt ollaan ilmeisesti muka muuttamassa näitä normistoja.

Mutta sinällään koko tämä arvokeskustelu on hyvää monessa mielessä, vastauspuheenvuorossa totesin Sampovision kirjoituksesta siitä, mikä on kapitalismin ydin. Siinä puhuttiin eläimistä eli lähdettiin luonnosta sillä tavalla, että koppakuoriaiset syövät toisiaan ja krokotiilit syövät toisiaan. Sitten tämä oivallinen kirjoittaja, omasta mielestään nimittäin — ei minun mielestäni mutta omasta mielestään — oli pannut omat poikansa ahtaalle, nuoret lapsensa ja kertonut, mikä tässä on juu ja että vahvin jää henkiin ja siinä tarvitaan kilpailua. Jos siinä mielessä tätä taustaa ajatellaan, mitä tällä tarkoitetaan, meidän olemme nyt vähän sosiaalianttoja ja meidän pitääkin olla, koska se kaveri oli todennut, että sosiaaliantat opettavat hänen lapsilleen vääriä ajatuksia ja tässä on ikään kuin sosiaalista lähestymistapaa eläimiä ajatellen.

Minä myös ajattelen niin kuin edelliset puhujat. Ed. Aittoniemi totesi, että hän on valmis vuoropuheluun ja pitäisi myös tarkastella häkkin kokoa, onko mahdollista väljentää, miksi ei muutettaisi luomujateluun sillä tavalla. Tämä nyt on tietysti keksitty täällä. Ei kai sellaista luomuturkistuotantoa ole olemassakaan. Mutta olisi se hyvä, että turkiseläimet olisivat väljemmissä olosuhteissa. En tiedä, mitä se vaikuttaisi kustannuksina. Mutta jos nämä ovat turhuuden markkinoita, ihmiset ilmeisesti ovat turhuudesta valmiit maksamaan, sitten kustannukset olisivat sitä luokkaa. Sitten ei vain ihan mökin muijilla kaikkia turkiskauluksia olisikaan ja olisihan se arvokkaampi hienommilla rouvilla, kun olisi sitten soopeli siellä kaulassa, vai sinikettuako sen pitäisi olla. Sekin omalta osaltaan arvoa vielä nostaisi sieltäkin kautta.

Sitten yksi juttu taloudellisesta puolesta, kun kuitenkin maaseudun olosuhteissa olen asunut ja sielläkin on muutamia turkistarhoja lähellä, jotkin ovat menneet konkurssiin, jotkin vielä toimivat. Tarha on myös merkittävä jätteiden käyttöpaikka. Kun teurasjätteitä ei oikein muuten voi

hyödyntää, tässä turkistarhauksessa niille voidaan saada jotakin hyötykäyttöä. Mutta samalla tavallahan, jos olisi vähemmän häkit, ne menisivät siellä ruokana, jolloin saataisiin vapaampia turkiksia. Niin kuin aikoinaan puhuttiin vapaan kanan munista, tässä olisivat vapaammat turkikset sitten.

Oikeastaan kun ed. Ranta-Muotio puhui jatkojalostuksesta, sen toivoisi saavan suosiota meillä samalla tavalla kuin puupuolella on puhuttu. Meiltä viedään raakana ja puolivalmistena puut ulos. Jos meillä kerran tehdään tällaista juttua eikä sitä todennäköisesti olla lopettamassakaan ihan heti, silloin meidän pitää ottaa asiasta koko raha irti. Jos saadaan jalostusarvo nousemaan kaksinkertaiseksi, kun turkikset tehdään hatuiksi ja kauluksiksi ja mitä tehdäänkin, se puoli pitäisi vielä hyödyntää. Sitä ei pitäisi nähdä mörkönä. Ei se nyt ainakaan olisi paha asia niin pitkään, kuin turkiksia Suomessa voidaan kasvattaa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Olen varsin negatiivisesti yllätynyt ed. Hassin puheenvuorosta, jossa hän vastatessaan ed. Wideroosille rinnasti tarhauselinkeinon paritukseen, huumekauppaan ja vastaaviin. Ne eivät liene koskaan olleet maassamme hyväksyttäviä toimintoja, saati sitten hyväksytyjä elinkeinoja.

Mikä sai liikkeelle ed. Lapintien ja kumppanien tekemään lakialoitteen turkistarhauksen kieltämisestä? Koen asian niin, että liikkeelle panevana voimana olivat ja ovat rikolliset iskut turkistarhoille. Aloitteen allekirjoittajat tai ainakin ne, joita olen kuullut, ovat irtisanoutuneet edellä mainituista sabotaasitoista. Kuitenkin tosiasiassa on, että lakialoitteella annetaan eräänlainen hyväksyttävyyttä myös laittomille keinoille lopettaa turkistarhauselinkeino. Allekirjoittajat toimivat rikollisen toiminnan sivistyneinä esi-läiminä ja kulisseinä.

Suomen kaltaisen maan talous- ja työllisyyspolitiikan hoidossa tarhauselinkeinolla on tärkeä merkitys. 10 000 tarhaajan ja tarhauksen liitännäselinkeinojen harjoittajien pitäminen työllistettynä on ainakin minulle suuriarvoinen asia. Kuitenkaan lakialoitteen allekirjoittajista ei ole kukaan esittänyt keinoja tai alaa, jolla lakialoitteen perusteella työttömäksi jäävät voisivat saada elantonsa. Tosin ed. U. Anttila puhui jostakin luomutuotannosta, mutta sinne tulee olemaan tungosta jo maanviljelijöidenkin piiristä.

Arvoisa rouva puhemies! Siinä mielessä olen usean puhujan kanssa samaa mieltä, että turkis-

tarhauksen piirissä on varmasti myös eläinten käsittelyn suhteen parantamisen varaa. Tilanne ei mielestäni kuitenkaan parane elinkeinojen lakauttamisuhilla vaan valistuksella, neuvonnalla ja tarkastuksilla sekä tunnustamalla tarhaus lailliseksi elinkeinoksi laillisten elinkeinojen joukossa.

Ed. Lapintie: Arvoisa puhemies! Lakialoite yritettiin rinnastaa turkistarhaukseen. Olen pahoillani siitä, että edellinen puhuja ei ole tajunnut ollenkaan, mistä on kysymys. Päävastoin silloin, kun kieltäydymme keskustelemasta eduskunnassa näistä asioista, tulee tarve tällaiseen toisen tyyppiseen mielipideilmaisuun. Kun kiistatta yhteiskunnassa on hyvin vakavaa pohdintaa siitä, onko turkistarhaus nyky-yhteiskunnassa eettisesti hyväksyttyä, on todella kummallista, jos siitä ei nimenomaan eduskunnassa keskustella. Mikä se foorumi sitten on, jossa yhteiskunnan tämän hetken hyväksytyjä ja kiellettyjä elinkeinoja tai kiellettyjä ja hyväksytyjä tekoja sitten yleensä pohditaan?

Useat puhujat ovat myös viitanneet siihen, että parannukset häkkeläinten oloihin olisi riittävää, mutta sekin tie on kyllä aika kyseenalaista, koska tällä hetkellä esimerkiksi suomalaiset tutkijat saavat tuloksia, joiden mukaan häkkikasvatusta on eläimille ihan hyvä ja ne siellä viihtyvät, kun taas ulkomaalaiset tutkijat ovat jyrkästi eri mieltä ja itse asiassa syyttävät suomalaisia tutkijoita liian kiinteistä sidoksista turkistarhaelinkeinoon, jotta he voisivat olla objektiivisia.

Esimerkiksi tukholmalaisen Skansenin eläintarhan osaston intendentti Pelle Palm, jolla on takanaan 15 vuoden kenttätutkimukset punaketusta ja lisäksi 15 vuoden kokemus ketuista eläintarhoissa, on yhdessä yhteydessä alleviivannut, että hän biologina on vakuuttunut siitä, että punakettu ja naali eivät sovi häkkikasvatukseen.

Toivon, että lakialoite saa asiallisen käsittelyn valiokunnassa ja että saamme esityksen, josta voimme sitten keskustella, voimmeko lähteä häkkitarhauksen kieltämiseen 10 vuoden siirtymäajalla.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa puhemies! Muutama täsmennys aikaisempiin puheenvuoroihin. Olen todella todennut, että kysymys nykyisellään on rakenteellisesta eläinraakkäyksestä, kun käytetään tällaisia häkkituotantomenetelmiä. Todellakin mielestäni on aikamoista älyllistä akrobatiaa koettaa väittää, että eläimet viihtyvät

näissä kuutiometrin laatikoissa seitsemän kuukauden elinkaarensa.

Missä käytetään turkiksi tällä hetkellä: Venäjällä ja Aasiassa. Olen myös havainnut, että esimerkiksi päiväntasaajalla uudenvuoden juhlista jotkut pukeutuvat turkiksiin, nimittäin Quitossa Ecuadorissa ja todellakin turhakkeesta on tuolloin kysymys.

Lopuksi, rikollisen toiminnan sivistyneenä esiilina tai kulissina toimimisesta ei todellakaan, ed. H. Koskinen, ole kysymys, siitä haluan vakuuttaa teidät, vaan aidosta huolesta ja myös siitä, että tämä keskustelu ja aloite varmasti omalta pieneltä osaltaan on viemässä parempaan suuntaan koko tätä elinkeinoa.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Sitä minäkin toivon, että näin tulisi käymään. Mutta olen melko varma, että turkistarhauskujen tekijät joka tapauksessa ymmärtävät lakialoitteen jonkin näköiseksi tueksi heidän tavoitteilleen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

10) Lakialoite laiksi neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä valtion alkoholiyhtiön yksinoikeudesta harjoittaa alkoholin vähittäismyyntiä

Lähetekeskustelu

Lakialoite 2/1998 vp (Risto Penttilä /nuors ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Haluaisin, mikäli mahdollista, jättää asian pöydälle seuraavaan täysistuntoon, koska suuri joukko kansanedustajia, jotka ovat halunneet käyttää puheenvuoron, eivät ole tilaisuudessa olla paikalla.

Puhemies: Huomautan, että seuraava täysistunto on poikkeuksellinen.

Puhuja: Arvoisa puhemies! Haluan täydentää ja tarkentaa. Haluan jättää tämän pöydälle, eikä minulla ole vaatimusta sen suhteen,

onko se seuraavassa vai sitä seuraavassa istunnossa.

Puhemies: Koska asiaa ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä on niin huono aloite, että tämän voi käsitellä ihan poikkeuksellisenakin aikana, ei minulla ole mitään sitä vastaan.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Penttilä ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomenna torstaina kello 19 pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Penttilän ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomenna torstaina kello 19 pidettävään täysistuntoon.

11) Lisätalousarvioaloite 1—21/1998 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lisätalousarvioaloitteet lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ilmoitetaan, että lisätalousarvioaloitteet ovat tänään nähtävinä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Keskustelu:

Ed. Lapintie: Arvoisa puhemies! Kun valtiovarainvaliokunta käsittelee lisätalousarvioita, niin haluaisin oman aloitteeni osalta, joka koskee valmiusyhtymien tilausvaltuuksien poistamista, toivoo, että valiokunta nimenomaan ottaa hyvin harkitusti kantaa taloudelliseen vaikutukseen.

Hallituksen esittämässä muodossa tilausvaltuuksien myöntäminen sitoi kahden tulevan eduskunnan kädet ja voisi aiheuttaa tilanteen, jossa muutoin budjettiin tehtävät leikkaukset kohdistuisivat entistä pahemmin nimenomaan esimerkiksi sosiaaliturvaan tai koululaitokseen. Jos olisimme tilausvaltuudet hyväksymässä, niin seurauksena olisi se, että nimenomaan Puolus-

tusvoimien menoihin ei voisi puuttua. Tämän vuoksi todellakin toivon, että valiokunta voisi talousarvioaloitettani käsitellessään yhtyä siihen ja lähteä siitä, että tämä eduskunta ei vuotta ennen vaaleja lähde tekemään tällaista ratkaisua ja myöntämään 7 748 miljoonan markan tilausvaltuutta.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Kuten jo ed. Lapintie totesi, mielestäni eduskunnan ei pitäisi myöntää uutta yli 7,7 miljardin markan tilausvaltuutta Puolustusvoimille. Erityisesti haluan tässä yhteydessä korostaa, että meidän ei pitäisi nyt ryhtyä uuden aselajin hankintaohjelman toteuttamiseen eli helikoptereitten, erityisesti taisteluhelikoptereitten hankkimiseen.

Puolustusministerin antaman selvityksen mukaan kuljetus- ja taisteluhelikopterien osuus tästä lisäbudjetista on 3 800 miljoonaa markkaa. Helikopterihankinta merkitsee uuden ja paljon kustannuksia nielevän asejärjestelmän luomista Suomeen. Annettujen selvitysten mukaan hankinta edellyttää myöhemmin 1 500 miljoonan markan lisähankintoja. Lisäksi helikopterien vuotuiset käyttökustannukset ovat noin 370 miljoonaa markkaa ja uskallan hieman epäillä, että tämäkin on laskettu hieman alakanttiin.

Kustannuksia voi edelleen kohottaa indeksin nousu ja valuuttakurssimuutokset riippuen tietysti siitä, mistä maasta helikopterit hankitaan, mutta jos esimerkiksi amerikkalaisia helikoptereita hankitaan, niin hyvin suuri mahdollisuus on, että valuuttakurssimuutoksia joudutaan maksamaan huomattavastikin enemmän.

Tätä suurta asehankintaohjelmaa on myös vaikea puoltaa siksi, että viime vuosina valtiontalouden vajaukseen ja velkaantumiseen vedoten on tehty suuria leikkauksia sosiaaliturvassa ja julkisissa palveluissa. Näissä oloissa on kohtuullista odottaa, että puolustusministeriön hankinnoissa noudatettaisiin erittäin suurta säästäväisyyttä.

Kun nyt on kuunnellut sekä pääministerin että erityisesti valtiovarainministeri Niinistön puheenvuoroja, joissa hän on ilmoittanut, että itse asiassa puolustusministeriön menot tulevat supistumaan, kun päätetään helikopterihankinnoista, niin tässä on vähän samanlainen tilanne kuin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksessa. Sitä perusteltiin sillä, että kun leikataan 400 miljoonaa kansaneläkkeiden pohjaosasta, niin kukaan ei menetä mutta valtio säästää. Tässä on vähän samanlainen asia, kun sitoudutaan uuteen helikopterien tilausvaltuuteen Puolustusvoimil-

le, sitoudutaan siihen, että puolustusministeriön määrärahat tulevat laskemaan.

Juuri julkaistun vuosien 1999—2002 budjetin menokehityksen mukaan näyttäisikin, että ensi vuonna armeijan menot supistuisivat 9,3 miljardiin markkaan, joka olisi suunnilleen sama taso kuin vuonna 96. Siitä eteenpäin jälleen armeijan menot nousisivat vuonna 2000 9 700 miljoonaan, vuonna 2001 9 897 miljoonaan ja vuonna 2002 jälleen yli 10 miljardin markan eli 10 miljardiin 30 miljoonaan markkaan. Tulkkoon todetuksi, että tänä vuonna ensimmäisen kerran sodanjälkeisen ajan Suomen historiassa Puolustusvoimien menot ovat yli 10 miljardia markkaa.

Tämä osoittaa vain sen, että puheet siitä, että sitoutumalla helikopterihankintaan puolustusministeriön menot laskisivat, eivät pidä paikkaansa edes valtiovarainministeriön omissa budjettikehysarvioissa. Eli on tarkoitus saada puolustusministeriön pääluokan menot jäämään Hornet-hävittäjien korkeaksi nostamalle tasolle. Näinhän tässä käy. Näin ollen missään tapauksessa eduskunnan ei pitäisi sitoutua näihin miljardilaskuihin, joita nyt ollaan lisäbudjetissa ajamassa läpi.

Haluan vielä lopuksi todeta tästä hinta-arviosta, kun tämä on arvioitu puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön taholta, että julkisuudessa, esimerkiksi lehtitiedoissa olleet hinta-arviot ovat huomattavasti korkeammat ja esimerkiksi valuuttariskimuutokset mukaan lasien, noin 5 prosentin valuuttakurssinousun lasien hinta-arvio olisi peräti 8,6 miljardia markkaa tällä helikopterihankinnalla kokonaisuudessaan. Tätä kyllä tukee se, että niin Hawk-hävittäjien kuin Hornet-hävittäjienkin hankinnassa kummassakin tapauksessa on käynyt niin, että alkuperäinen hinta-arvio ei ole pitänyt alkuunkaan paikkansa, vaan se on ollut huomattavasti korkeampi.

Mielestäni tässä tilanteessa, kun sosiaali- ja terveydenhuolto on rapautumassa, koulutusta ollaan kuristamassa opettajien pakkolomilla jnp., ei ole mitään syytä, että valtio ja eduskunta sitoutuu näin suuriin asehankintamäärärahoihin ottaen vielä huomioon sen, että myös tasavallan ylin johto on todennut, että Suomella on nyt kaikkiin naapurimaihin paremmat suhteet kuin koskaan aikaisemmin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Täällä sekä ed. Laakso että ed. Lapintie ovat tehneet lisätalousarvioaloitteet, jotka ovat saman suuntaisia: valmiusyhtymien tilausvaltuuk-

sien alentamiseen tai niiden poistamiseksi. Haluan kannattaa tuota ed. Lapintien puheenvuoroa, minkä hän täällä piti, jota myös ed. Kuoppa kannatti omassa puheenvuorossaan juuri tuolla perusteella, että tämän eduskunnan ikään kuin viimeisillä valtiopäivillä tilausvaltuuksien myöntäminen on liiallinen käsien sitominen tulevalle eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Tässä on kaksi talousarvioaloitetta, numerot 19 ja 20, jotka yhdessä ed. Matti Vähänäkin kanssa olemme jättäneet. Ne koskevat tiemäärärahoja toisaalta Valtatie 6:n liikenneturvallisuuden parantamiseen, toisaalta Valtatie 15:n kehittämiseen.

Aivan lyhyesti haluaisin todeta, että maassa vallitseva moottoritierakentamisbuumi, ennen muuta E18:n kehittäminen, en tarkoita nyt niinkään Helsingistä itään, vaan nimenomaan tuolla Helsinki — Turku-välillä, on monessa vaiheessa osoittautunut liialliseksi sillä tavalla nimenomaan, että siihen on keskitetty hyvin paljon rahaa ja taloudellisia voimavaroja ja näin moni muu tie on jäänyt kehityksessä todella jälkeen ja liikenneturvallisuus on heikentynyt. Näin nimenomaan Valtatie 6:n kohdalla. Tämän vuoksi tämä Valtatie 6:ta koskeva liikenneturvallisuusparantamisesitys on tehty.

Yliä toinen asia, joka varmasti voitaisiin toteuttaa ihan ilman E18 rahoitukseen millään lailla kajoamattakin, on Valtatie 15:n kehittämisaloite, jonka olemme lisätalousarvioaloitteena jättäneet. Kysymyksessä on keskeisen Suomen vientiteollisuussataman, Kotkan syväsataman toiminta, sen tieyhteyksien takaaminen nimenomaan turvallisella ja tehokkaalla tavalla. On hyvin kestävä tontti valtakunnan talouden kannalta, jos satamat eivät pysty toimimaan ja niiden kulkuyhteydet eivät ole kunnossa. Tällaisen tilanteen eteen Kotkan syväsataman kohdalla olemme nyt joutuneet ja sen parantamiseksi ja tämän ongelman voittamiseksi on tämä 10 miljoonan markan esitys tehty. Kysymyksessä on siis niin kutsutun Haukkavuoren trampin rakentaminen, joka yhdistää Valtatie 15:n Mussalon satamaan eli tähän mainittuun Kotkan syväsatamaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota lisätalousarvioaloi-

teeseen n:o 14, joka koskee määrärahan varaimista Näkövammaisten kirjastolle.

Suomessahan on Näkövammaisten kirjastoyhdistys perustettu vuonna 1889, ja tarkoituksena oli alkuun omalla kustannuksella tuottaa ja postittaa sokeille pistekirjoja. Nykyisin yhdistys toimii etupäässä näkövammaisten etujärjestönä johtuen siitä, että tämän kirjaston omistus on siirtynyt vuonna 1977 valtiolle. Kirjastoon tulee vuosittain tuhat uutta lainaajaa. Lainattujen kirjojen määrä on 90-luvulla kasvanut 70 prosenttia, esimerkiksi vuonna 96 oli 440 000 lainausta.

Postin käyttö Näkövammaisten kirjastolle oli aikaisemmin ilmainen, mutta nyt kun Posti on liikelaitostettu, se ei tämmöistä sosiaalista toimintaa enää harjoita ja näin Näkövammaisten kirjaston kehittämiseen tarkoitettut rahat menevät postimaksuihin. Kirjaston määrärahat ovat vuodessa noin 22 miljoonaa, ja niistä menee 30 prosenttia eli noin 6 miljoonaa vuodessa Postille korvauksena siitä, että pistekirjoja lähetetään näkövammaisille.

Kaiken kaikkiaan reaaliarvoltaan Näkövammaisten kirjaston määrärahakehitys on ollut huono, sillä rahat ovat 90-luvulla vähentyneet muutenkin 10 prosenttia, ja lisäksi inflaatiokehitys on aiheuttanut toisen 10 prosentin vähennyksen.

Tämä kirjasto toimii paitsi kirjastona myös tuottaa näkövammaisille opiskelijoille niin peruskoulun kuin korkeakoulujen oppimateriaalia, ja asiakkaita on yhteensä noin 10 000 lainaajaa.

Arvoisa puhemies! Tämä asia olisi luonnollisesti pitänyt käsitellä jo kuluvan vuoden talousarvion yhteydessä. Kirjastoyhdistyksen edustajat kuitenkin tulivat käymään eduskunnassa tuomaan ryhmien edustajille kirjeensä ja tietonsa siinä vaiheessa, kun talousarvio oli jo hyväksytty. Asiaan liittyvät paperit on kaikki jätetty myös sivistysvaliokunnan jäsenille ja puheenjohtajalle ja myöskin opetusministeriölle. Toivon, että tämä asia otetaan todella vakavasti, koska tässä on kysymys hyvin tärkeästä asiasta.

Ed. L. Ahtela: Herra puhemies! Ed. Tiusanen on täällä puuttunut hyvään asiaan, Kuutosien korjaushankkeeseen. Ed. Tiusasaloitetta en ole nähnyt kokonaisuutena, mutta toivoisin, että korjaus jatkuisi aina Joensuuun asti, kun siellä on monia liikenneturvallisuuden kannalta huonoja kohtia, niin ettei korjaussavotta pysähtyisi Koskenkylään.

Aikaisempiin puheenvuoroihin, jotka koskivat valmiusyhtymien varustamista, totean, että minuaakin on ihmetyttänyt se pysyysko, mikä on syntynyt suomalaisessa yhteiskunnassa. Pelättään ilmeisesti turhia. Kukaan ei ainakaan ole osannut kertoa, mitä varten varustaudutaan, ja annetaan vielä sillä tavalla virheellistä infoa, että puolustusmäärärahat oikeastaan putoaisivat, ennen kuin käydään hankkimaan koptereita. Totta kai ne sillä tavalla laskien putoavat, kun on ensin hilattu vuosikustannus isoksi Hornetien hankinnalla. Vuoteen 2005 asti tapahtuu tietysti putoamista, mutta sehän kaikki on ylimääräistä rahaa, jota me tarvitsisimme valtiontalouden tasapainottamiseen.

Sen takia olen samaa mieltä niiden kanssa, jotka ovat tätä tehneet aloitteita lisätalousarvioon, että kyllä meidän pitää unohtaa tämä juttu ja jättää uuden hallituksen pohdittavaksi koko asia eikä jonninjoutavaa hössöttää ja käydä velan päälle tekemään tällaisia asejärjestelmien hankintoja.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Kuoppa toi esille sen tunnetun ihmeen kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta, että valtio voitti 400 miljoonaa mutta kukaan ei hävinnyt. Se on vähän samanlaista kuin sököpelissä jälkipuheitten mukaan, että muut voittavat mutta yksi jää omillensa.

Mutta itse asiassa en tätä varten puheenvuoroa pyytänyt, vaan käytettyjen puheenvuorojen johdosta koskien sitä, että helikopterihankintojen valtuuksia halutaan joko vähentää tai poistaa ne lisäbudjetissa. Minä en ole Puolustusvoimien vastustaja. Päinvastoin olen henkeen ja vereen puoltamassa sitä, että ne on hyvin varustettu ja sillä tavalla.

Mutta mitä tulee näihin helikopterihankintoihin, kyllä tilanne on se, että tämä esitys on tuotu tänne huonosti valmisteltuna kenraaleiden toimesta, huonosti pureskeltuna sillä tavalla, että niitä perusteellisia selvityksiä, mitä me puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä edellytimme, ei ole suoritettu, vaan ajateltu, että kyllä ne siellä hyväksyvät nämä asiat. Siinä mielessä asetun tukemaan myös sitä, että ennen kuin määrärahat myönnetään ja siihen hankkeeseen mennään, kyllä hiukan selkeämmät perusteet täytyy löytää meidän kansanedustajien arvioitavaksi. Muuten olemme kenraaleitten ja virkamiesten tietynlaisia käsikassaroita tässä yhteiskunnassa. Eli tässä mielessä minä katson, että nämä aloitteet ovat periaatteessa perusteltuja.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! Talousarvioaloitteeni lähtee siitä, että olen huolestunut maatalousväestöstä. Maatalousväestön tulotaso on laskenut voimakkaasti sen jälkeen, kun liitettiin EU:hun, ja alenema on suurempi kuin aikoinaan arvioitiin. Hallituskin toteaa lisätalousarvion perusteluissa tämän asian. Palkan-saajat ovat saaneet kuluvan vuoden aikana palkankorotuksen, mutta näyttää siltä, että maatalousväki päinvastoin vain menettää näissä asioissa. Eli eriarvoisuus on voimakkaasti kasvamassa. Lisäksi näyttää siltä, että EU:n tuet vähenevät. Kansalle ainakin tällaiset tiedot ovat tulleet. Kun 100:aa miljoonaa markkaa esitän tähän, niin lisäyksen tulisi käytännössä olla kyllä suurempikin.

Erittäin myönteisenä olen pannut merkille, että myös kansalaiset ovat alkaneet ymmärtää maaseutua eli yli puolet jo tukee sitä, että tällaisia tukia annettaisiin. Toivottavasti myös eduskunta päättäessään lisätalousarviosta muistaa tämän.

Ed. Peltomäki: Arvoisa puhemies! Kiinnittän huomiota ed. Arja Ojalan aloitteeseen määrärahan osoittamisesta Näkövammaisten kirjaston postimaksuihin eli aivan samaan, mihin ed. R. Ojalakin jo aikaisemmin puuttui.

Näkövammaisten kirjaston vuoden 1998 budjettiin ei ole sisällytetty lainauksen kasvusta aiheutuvaa lisämäärärahaa postimaksuihin, sillä tämän vuoden budjettia laadittaessa kirjaston arvioitiin olevan suljettuna muuton vuoksi. Kirjaston muutto kuitenkin viivästyi kirjastosta riippumattomista syistä, ja lainauksen kasvuksi kirjasto arvioi tänä vuonna noin 4 prosenttia, minkä lisäksi 1.2.1998 voimaan tulleet sopimukset Suomen Postin kanssa nostavat postilähetysten hintoja. Näin ollen Näkövammaisten kirjasto arvioi, että he tarvitsisivat noin 400 000 markkaa lisämäärärahaa postitustoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Eli mielelläni näkisin, että puuttuvan summan eduskunta osoittaisi valtion vuoden 1998 lisätalousarvioon momentille 29.94.29 eli 400 000 markkaa postimaksu-määrärahoihin.

Arvoisa puhemies! Ed. Annika Lapintien aloitteesta n:o 12, jossa hän esittää, että valmiusyhtymien tilausvaltuuksia ei pidä myöntää, muutama sana. Mielestäni Suomi tarvitsee uskottavan puolustuksen, mutta edellyttääkö uskottava puolustus kaikkia niitä hävittäjiä ja koptereita, joita nyt on jo hankittu tai ollaan hankkimassa? Toisessa vaakakupissa painaa nimittäin se tosiasia, että kunnilta on leikattu rahaa, niin että

vanhusten ja sairaiden lasten hoitoon ei enää riitä rahaa. Henkilökunnan, erityisesti opettajien, lomautukset ovat arkipäivää, ja opetusryhmät sen kuin kasvavat.

Jo Hornet-kauppojen yhteydessä kustannuslaskelmat joutuivat outoon valoon, ja nyt näyttää käyvän samoin. Ei ihme, että useimpien kansanedustajien usko puolustusmenojen oikeellisuuteen on kärsinyt. Alle 10 miljardin markan Hornet-kauppa kipusi noin 18 miljardiin markkaan. Onko helikopterihankintoihin nyt laskettu kaikki koptereihin liittyvät kulut? Eikö edes valtiovarainministeri kanna enää huolta valtion velasta, jota edelleen otetaan lähes 15 miljardia markkaa tänäkin vuonna?

Mielestäni pitäisi pohtia, minkälaisia uhkia turvallisuutemme yllä leijuu. Riskisuunta voisi olla ainoastaan itä, mutta vasta presidentti Jeltsinin jälkeen. Venäjää kehitetään kaiken aikaa kohti demokratiaa. Itse voisin ajatella, että Venäjän talouden totaalinen romahdus saattaisi ääritapauksessa muodostaa maaillemme jonkin asteen turvallisuusriskin, mutta ei kai nyt ole tarvetta siltä varalta hankkia taisteluhelikoptereita. Meillähan on jo 18 miljardia markkaa maksaneet Hornetit.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Ihamäki näköjään ei ole paikalla. Hän on tehnyt hyvän aloitteen Järvi-Suomen kanavoinnista. Tätä vartenhan toimii tällainen kanavapuolue, ilmeisesti kaikista puolueista koostunut, jonka tarkoituksena on viedä eteenpäin sellaista hanketta, että saataisiin Suomen puolelle läpi vuoden auki oleva kanavareitistö, jotta voitaisiin teollisuuden tuotteita viedä kaukomaihin asti. Samalla poistuisivat esteet, joita Saimaan kanavan osalta tällä hetkellä on ollut siinä, että ei aina tiedä, mitä kanavamaksut ovat ja kaiken näköisiä jäänmurto-ongelmia siellä on ollut. Toisekseen Saimaan kanava ei tällä hetkellä ole ympäri vuoden edes liikennöitävissä.

Sen takia tarvitaan uusi Mäntyharju — Kymijoki-kanava. Siihenhän voisi yhdistyä sitten laajempikin Suomen teollisuus. Siitä voisi itäsuomalainen puunjalostusteollisuus saada reitistön ja Keski-Suomi. Siinä mielessä toivoisin, että tämä nyt muutaman vuoden sisällä olisi ihan selvää päässinlihaa eikä vain puheita.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Kohdistan puheeni lisätalousarvioaloitteeseen n:o 12. Mielestäni helikopterit ovat perusedellytys tulevaisuuden sodankäynnin vaati-

mukset huomioon ottaen. Asiantuntijoiden mukaan sotilastekniikka tehostuu ja samalla kustannukset kohoavat jyrkästi. Elektroniikka ja tietojenkäsittely ovat menestymisen perusedellytyksiä. Suurten armeijoiden ylläpitäminen käy suurvalloillekin taloudellisesti mahdottomaksi. Laatu tulee korvaamaan määrän. Etulyöntiasemassa silloin on se, joka hallitsee sodankäynnin edellyttämän informaation ja pystyy käyttämään sitä tehokkaimmin ja nopeimmin hyväkseen. Kun miesvoima ei riitä tai sitä ei tappioiden välttämiseksi haluta käyttää entiseen malliin ja entisellä tavalla, on silloin hyödynnettävä joukkojen liikkuvuutta. Helikoptereiden ja lentokoneiden avulla taisteluvoimaa, joukkoja ja tulta, voidaan tarvittaessa siirtää sinne, missä käytössä olevan informaation perusteella niistä saadaan paras mahdollinen hyöty.

Päätöksenteossa minun mielestäni on nyt kysymys muustakin kuin helikopterihankinnoista. Kysymys on perustavaa laatua olevan ratkaisun tekemisestä. Eduskunta tulee tekemään päätöksen siitä, annetaanko Puolustusvoimille mahdollisuus kehittää ja modernisoida valmiutta ja henkilöstöään maailmalla tapahtuvan kehityksen mukaisesti. Kun tämä historiallinen ja kauaskantoinen ratkaisu meidän pitäisi tehdä, mielestäni ratkaisun tekemisessä on turha jarrutella ja jarrutella turhan takia, sillä olemmekin me pyrkineet aina olemaan maailmalla kehityksen kärkijoukoissa.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Kuosmaselle haluan todeta, kun hän totesi vielä lopuksi, että Suomen tulee aina olla kärkijoukoissa varustautumisessakin. Se on kyllä aika erikoinen tulkinta verrattuna Suomen viralliseen ulkopolitiikkaan. Varustautuminen johtaa vastavarustautumiseen. Se johtaa loputtomaan varustautumiskierteeseen, ja siihen missään tapauksessa pienen Suomen ei pidä lähteä. Suomen turvallisuus on ennen kaikkea oikein hoidetussa ulkopolitiikassa. Uskallan vakuuttaa ed. Kuosmaselle, että se on erittäin paljon halvempaa kaikella tavalla ja myös Suomen kansalle paljon edullisempaa kuin varustautuminen ja varustautumiskierteeseen lähteminen.

Ed. Kuosmasella lähtökohta oli se, että sota on tulossa. Hänhän sanoi jotenkin tähän tapaan, että helikopterit ovat nykyaikaisen sodankäynnin välttämätön edellytys, ja siitä lähdetään. Mielestäni ei ole mitään syytä eikä perusteita lietsoa tällaista sotahenkeä Suomeen, vaan päin-

vastoin pitäisi lähteä siitä, että kun muualla maailmassa varustautumista vähennetään, niin minä ihmeen tähden pienen Suomen pitää pullistella olemattomilla taloudellisilla lihaksillaan ryhtymällä tällaiseen varustelukierteeseen. Mielestäni ei ole perusteita tälle ja pidän hyvin vaarallisena, että eduskunnassa lähdetään tällaista henkeä edes julkisuuteen tuomaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Olisin tässä yhteydessä kritisoinut ed. Ihamäen Järvi-Suomen kanavahankkeita, joita ryhmätoverini ed. Lahtela, jota toki ymmärrän Joensuun seutuvilla asuvana, puolustaa. Joka tapauksessa on mielestäni kuolleena syntynyt ajatus tehdä sisävesikanavia meidän leveysasteillamme. Yhdekseen tai kahdeksan kuukautta kanava on melkein käytöstä poissa jääneen vuoksi. Edelleen voidaan todeta, että ainoa suurempi sisävesikanava, Saimaan kanava, aikanaan saatiin aikaan tavallaan osoituksena lämpimistä suhteista silloisiin Venäjän valtiaisiin, ei niinkään sen vuoksi, että Suomen talous tai teollisuuselämä yleensä sitä olisi kaipaillut.

Vielä on huomattava se, että sisävesikanavat ovat omiaan viemään leivän Suomenlahden rannikon ahtaajilta Kotkassa, Haminassa, Loviisassa, Helsingissä ja vielä länнемässäkin. Sekin rasitus vielä tulee, että ei pelkästään kanavan valmistuminen ole tarpeen, vaan niillä kulkeminen edellyttää tiettyä laivatyyppejä ja jos Suomi haluaa panna oman sormensa siihen kuljetusmekanismiin, niin se edellyttää huomattavia summia suomalaisilta kuljetusliikkeiltä rakennuttaja ja ottaa käyttöön näitä laivoja.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Kiinnitän huomiota siihen, että valmiusyhtymät on, totta kai, varustettava kunnolla, mutta samanaikaisesti on muistettava, että Puolustusvoimien muuta varustamista, kunnostusta ja ylläpitoa ei pidä laiminlyödä.

Pari vuotta sitten kysyin ministeri Anneli Tainalta, mihin toimenpiteisiin hän aikoo ryhtyä sen johdosta, että tiedossa on, että muun muassa sotilassairaala Tilkan on erittäin huonossa kunnossa. Sen saneeraaminen olisi välttämätöntä, ja olen nyt tarkistanut nämä tiedot. Hän vastasi silloin aikanaan, että saneeraus otetaan vuoden 99 budjettiin. Nyt kehysneuvottelut ovat menossa ja tietääkseni Tilkan saneerausta ei ole otettu ohjelmaan.

Tilkan 14:stä kahdessa eri tornissa olevasta maanpäällisestä kerroksesta ainoastaan kolmes-

sa ei ole vesi- ja homevaurioita. Käsittääkseni sairaaloiden pitäisi olla siinä kunnossa, että ne mieluummin edistävät terveyttä kuin vaarantavat sitä. Näin ei ainakaan nyt Tilkan suhteen ole.

Minun mielestäni on hyvin vakava moraalinen konflikti kahden asian välillä, jos me muuten varustamme Puolustusvoimia huippulaitteilla, mutta jätämme kunnostuksen ja saneerauksen tekemättä. Tämä on asia, johon on kiinnitettävä vakavaa huomiota hallituksessa.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Helikopteriasia on kyllä puhuttanut erittäin paljon ja puhutaa varmasti vielä pitkään. Nyt kun tätä on eduskunnassa vasta käsitelty, sen jälkeen kun saatiin kunnan selvityksiä, on vedottu siihen, että eduskunta on hyväksynyt tammöisen hankinnan siitä syystä, että olemme hyväksyneet puolustuspoliittisen selonteon. Tuolloin kuitenkin ei kansanedustajilla ollut alkuunkaan sitä tietoa, mitä esimerkiksi tänä päivänä on.

Me vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä olemme suuntautuneet siihen, että kuljetuskoptereita voitaisiin hankkia, koska on aivan selvää, että vanhat kuljetuskopterit ovat ikääntyneitä ja ne on pakko uudistaa, mutta sen sijaan saattokoptereihin tai taistelukoptereihin ei ole minikään valtakunnan järkea lähteä mukaan.

Aivan samalla tavalla kuin ed. Kokkonen edellä, kannan myös syvää huolta siitä, että niin sairaalat kuin esimerkiksi Niinisalon keittiö ovat erittäin kurjassa kunnossa. Olen useaan otteeseen täällä puhunut siitä, minkälaisessa kunnossa ovat monet meidän varuskuntamme rakennuksiltaan. Kuten jo kerran aikaisemminkin, jälleen totean sen, että muun muassa eduskunnan oikeusasiamies jo edellisen eduskunnan aikana puuttui näihin asioihin. On aika kummallista, että esimerkiksi varuskuntien kasarmien korjaamiseen ei rahaa löydy, kun sen sijaan rahaa olisi löytymässä muun muassa helikopterihankintoihin.

Pitäisi kuitenkin pitää etusijalla asioita, joissa ihmisten inhimilliset tarpeet ovat esillä, muun muassa varuskunnissa, työyhteisöissä. Hämmästel en myös sitä, mistä nyt tulee se vaara, jonka takia nykyaikaista sodankäyntiä varten kehitettyjä helikoptereita tarvitaan, kuten ed. Kuosmanen edellä kertoi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tilkan sairaala voi olla huonossa kunnossa, mutta kyllä Niinisalon varuskunnan ruokala ja keittiö on maailmankuulu. Se on terveydellisesti jo vaaralli-

nen ja puolen metrin mittaiset rotat juoksevat kilpaa sen ympärillä. Se osoittaa jo, missä kunnossa se on. Mutta se on toinen asia.

Täällä ovat kuitenkin minun mielestäni edustajat Kuoppa ja Rimmikin kyllä asennoituneet Puolustusvoimien tarpeisiin täysin väärin. Meidän on eduskuntana pidettävä meidän Puolustusvoimamme nykyaikaisessa kunnossa sillä tavalla, että se pystyy maata puolustamaan. Ei meillä koskaan enenkään ole mitään vaaroja ollut. Siitä huolimatta on viisi vuotta tapeltu, kun on alkuun päästy. On väärä asenne se, että kuvitellaan, että maailmasta sodat ovat loppuneet. Se ei pidä paikkaansa ollenkaan.

Minä haluan korostaa sitä, että varmasti helikopterihankinnat tulee tehdä. Minun osaltani kysymys on vain siitä, että minä en hyväksy kenraalien sanelua ja huonoa perustelua sekä huonoa valmistelua. Täytyy saada hiukan enemmän näkemyksiä ja perusteluita noille hankinnoille, mistä hankitaan ja kuinka paljon hankitaan, siten vasta voidaan se tehdä.

Mutta nämä perusteet, että me emme niitä tarvitse, ne ovat kyllä olemattomia. Emmehän me voi tietenkään armeijaa oman onnensa nojaan jättää!

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemelle voi todeta sen, että lopputulos on molemmissa sama, ettei hankita helikoptereita. Se on kuitenkin ihan myönteinen asia.

Ed. Vähänäkki totesi, että kanavia ei tarvita. Minä ymmärrän ed. Vähänäkin kannan siinä mielessä, että siinä on vähän kateuden siementä, kun on pelko siitä, että Haminasta nyt voi lähteä jokin laiva vähemmän ja se käykin hakemassa lastin edempää sisä-Suomesta suoraan kanavaa pitkin. Kuitenkin jos ajatellaan meidän kilpailukykyämme, niin kanava tulee parantamaan raskaamman teollisuuden sijoittumista ja tuotteiden tekemistä sisämaassa. Siinä mielessä kanava-hanke on erittäin tarpeellinen.

Voisi oikaisuna todeta ed. Vähänäkille, että ainakin tänä talvena, vaikka on ollut kohtalaiset pakkaset, melkein tammikuun loppuun Joensuuun asti laivat ovat tulleet; kanava on parit kuukaudet kiinni ja sitten taas aukaistaan. Laivauskausi on tällä hetkellä noin kymmenen kuukautta vuodessa, mutta jos reitti olisi tässä uudessa kohdassa, mihin se on suunniteltu, niin se pystytäisiin pitämään ympäri vuoden auki.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Ed. Kokkonen mainitsi, että valmiusyhtymät on varustettava

kunnolla. Muutenkin kokoomuslaisten taholta on käynyt ilmi, että tämä kallis helikopterihankinta tulee toteuttaa, mutta samaan hengenveetoon hän mainitsi, että käyttökustannusten puolella on hankaluuksia eikä pystytä armeijan laitoksia pitämään kunnossa. Minä en ymmärrä tällaista ajattelua, kun kokoomus talouselämää tuntevana puolueena on näin tukevasti jalat ilmassa. Meidän tulisi nähdä, että rahaa on aina rajallinen määrä ja jos kerran halutaan sijoittaa helikoptereihin, niin jostakin joudutaan säästämään, kaikkea ei voi haluta.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Sotilaallisen puolustuskyvyn ylläpitäminen edellyttää maailmalla tapahtuvan kehityksen mukana pysymistä ja seuraamista, ja puolustuskyvyn kehittäminen ja ylläpito, joka mahdollistaa nykyaikaisen tekniikan hyväksi käytön, on erittäin pitkäjänteistä ja kallista puuhaa.

Helikopterien tarvehan on Puolustusvoimissa tiedostettu jo 70-luvulla, joten ajatus ei tältäkkään osin ole millään tavalla uusi. Hankintaa on lykätty aina sen takia, että ei ole vielä ollut varaa hankkia helikoptereita. Nyt 80-luvulla määrärahat asearsenaalin ostoon Puolustusvoimissa olivat noin 2 miljardia. 90-luvulta aina vuoteen 2006 saakka alustavasti on sovittu, että ostoputki on 3 miljardia. Vuonna 2002, kun Hornetit on maksettu, vuositasolla jää miljardi helikoptereitten ostamiseen ja 2 miljardia vielä kuitenkin muun asearsenaalin ostamiseen, lähinnä valmiusjoukoille ja henkilöstölle varusteitten ostamiseen jne. Minun mielestäni on erittäin viisasta tehdä se ratkaisu, että nyt on oikea aika päättää helikoptereitten tilauksesta.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Kun totesin, että valmiusyhtymät on varustettava kunnolla, niin tarkoitan sitä, että minusta on ehkä vähän turhaa käydä eduskunnan isossa salissa keskustelua siitä, montako konetta ostetaan, minkälaisia varusteita. Emme me täällä muissakaan yhteyksissä keskustele tämän tyyppisistä asioista, jotka kuitenkin ovat perimmältään yksityiskohtia. Me olemme tiettyyn doktriiniin lähteneet ja silloin meidän täytyy ymmärtää, että se edellyttää myös päätöksiä siitä, että valtuudet ostaa helikoptereita hyväksytään.

Uskon, että me olisimme välttyneet paljolta murheelta tässä salissa ja varmasti myös ulkopuolella, jos olisimme alun perin eduskuntaan saaneet ne lisätiedot, jotka ministeri Taina myöhemmin tietopakettina toimitti ja joista ilmeni

varsin hyvin myös se, että lisää rahaa Puolustusvoimille ei olla näitten hankintavaltuuksien johdosta pyytämässä.

Mutta haluan vielä todeta ed. Puhjon puheen-
vuoron johdosta, että minusta on kysymys enem-
minkin käyttökustannusten priorisoinnista hal-
linnonalan sisällä, kun puhun huonossa kunnos-
sa olevista yksiköistä, joihin kuuluu paitsi Tilkka
myös ed. Aittoniemen mainitsemat kuuluisat yk-
siköt.

Totean myös sen, että olisi ollut onnellisem-
paa koko tämän asian käsittelyn kannalta, jos
kenraalit olisivat pysyneet lestissään eivätkä olisi
lähteneet leikkimään tiedotusalan ammattilaisia.
Se ei ole ehkä heidän alaansa. He ovat tottuneet
hyökkäämään ja hyvin suoraviivaiseen valtaus-
politiikkaan, sanelupolitiikkaan, käskyttämään.
Se ei kerta kaikkiaan ole se tapa, jolla eduskuntaa
kannattaa lähestyä.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Haluan
edustajille Kokkonen, Kuosmanen ja Aittoniemi
todeta, että eduskunnan ei pidä antaa tässä vai-
heessa valtuuksia lisäbudjetin kohdalta helikop-
terihankintojen toteuttamiseen. Lisäksi haluan
todeta edustajille Kokkonen ja Kuosmanen, että
te olitte valmiit kyllä ottamaan toimeentulotues-
sa leipäpalan kaikista heikoimmassa asemassa
olevien suomalaisten suusta pois, mutta helikop-
tereihin kyllä löytyy miljardikaupalla rahaa.
Kyllä yhteiskunnan arvomaailma aika tavalla on
mennyt erikoiseen malliin. Kun ihmisten sosiaa-
lisista tarpeista on kysymys, se pitää kattaa laina-
rahalla, mutta kun helikoptereita ostetaan, sil-
loin löytyy kyllä verorahoja, niitä ei tarvitse
muka lainarahalla kattaa. Minä en tiedä, miten
tämä jaottelu tapahtuu.

Lisäksi ed. Kuosmaselle haluan todeta, että
tämä vuosi on ensimmäinen vuosi, kun armeijan
menot ovat yli 10 miljardia markkaa, ja budjetti-
menokehyksen mukaan, joka tänään on annettu
kansanedustajille, näyttää, että myös vuonna
2002 armeijan menokehys on yli 10 miljardia
markkaa. Ei tästä mitään säästöä tule. Se on
uskomaton väite, että kun ostetaan miljardikaup-
palla helikoptereita, niin se muka säästää valtion
menoja.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Pariin
asiaan haluan kiinnittää huomiota. Yksi on tämä
kanava-asia, mistä ed. Ihamäki on tehnyt aloit-
teen. On syytä muistaa, että ei ole kovin kauan
siihen, kun Saimaan kanavan vuokra-aika lop-
puu. Tietääkseni siinä on erittäin suuret korjauk-

set edessä. Kyllä minusta tämä kanava-aloite,
minkä ed. Ihamäki on tehnyt, on varsin kannat-
ettava ja oikean suuntainen. Kulkeehan kanava
sen jälkeen omassa maassamme koko ajan.

Toiseksi helikopterikeskustelusta vielä. Kyllä
minusta tällä hetkellä meille Hornetit riittävät.
Ne on varustettu sillä lailla kuin tällä hetkellä
tarvitaan. Hekot eli helikopterit ovat tulevai-
suutta. Minun mielestäni sen ratkaiskoon seu-
raava eduskunta, milloin ne ostetaan. Tuleva
sota minun käsityksen mukaan käydään ohjuk-
silla, ja niiden torjuntaan pitäisi olla laitteet.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ed.
Kokkonen oli huolissaan yhteen aikaan tänäkin
iltana terveydenhoidon tilasta ja miten siihen rah-
at riittävät. Sitten hän yks kaks toteaa, että ei
tarvita yhtään lisää rahaa, kun hankitaan heli-
koptereita. Minä ainakin ajattelen sillä tavalla,
että valtion pussissa rahat ovat yhdessä säkissä.
Se on hyvin keinotekoista, jos sanomme, että sille
ja sille hallinnonalalle tämän seinän takana on
tuon verran fyrrkkaa ja sitä voidaan käydä tuo-
hon. Ihan samoja veromarkkoja ne kaikki ovat,
ja siinä mielessä se on itsensä ja ihmisten, kansa-
laisten pettämistä, jos tuommoisia puheita vielä
kuulee, että julistetaan semmoista, että vaikka
köyhät jätetään hoitoa vaille, kyllä meidän kop-
terit kannattaa hankkia, koska sehän ei vie yh-
tään meiltä rahaa, kun se sopii näin hyvin budjet-
tiin. Meidän pitää kääntää sitten suunta niin, että
käytetään ne kopterirahat sinne terveydenhoi-
toon, kun siellä on huonoa.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Ajatte-
lin, että en puhuisi tässä kohdassa, mutta kun ed.
Pehkonen sanoi arvionansa, että seuraava sota
käydään ohjuksin, jos ymmärsin oikein, niin se
on hiukan yksioikoinen teoria siitä, mikä mah-
dollisesti seuraavan konfliktin luonne on. Totta
kai ohjukset näyttelevät tavattoman suurta osaa
niissä kamppailuissa, mutta ne ovat kyllä ohjuk-
sia, jotka yleensä ammutaan liikkuvilta alustoil-
ta, kuten esimerkiksi helikoptereista.

Yritän vain sanoa tällä sen seikan, että ensin
täytyy tietenkä määrillä suurin piirtein kriisin
kuva, mikä on odotettavissa, ja sen jälkeen va-
rautua sitä kriisiä varten. Jos noin on, niin kuin
ed. Pehkonen sanoo, niin se on kyllä erilainen
teoria kuin mikä ylipäänsä on olemassa konflikt-
tutkimuslaitoksissa tällä hetkellä.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa herra puhemies!
Olin pyytänyt vain lyhyen vastauspuheenvuo-

ron. En ollut varma siitä, saanko sen, ja siksi olin tuomassa puhemiehelle pientä lappua.

Ed. Lahtelalle toteaisin, että en puhunut koko terveydenhuollosta, puhuin nyt Tilkasta ja puolustusbudjetin sisällä olevista rahoista. Terveystenhuollossa on, lainatakseni teidän sanojanne, fyrkkaa kyllä aika paljonkin. Kysymys on vain siitä, miten se käytetään, osataanko sielläkin siellä priorisoida.

Ed. Kuopan puheenvuorosta toteaisin, että eduskunta päättää lait yksinkertaisella enemmistöllä, myös toimeentulotukea koskevat lait. Yksinkertaiseen enemmistöön eivät riitä edustajat Kuosmanen ja Kokkonen, vaikka olisimme kuinka yksinkertaisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja lisätalousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä pohjoismaisista työmarkkinoista henkilöille, jotka ovat saaneet ammattipätevyyden antavan, vähintään kolmevuotisen korkeamman koulutuksen, tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 106/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna torstaina pidettävään toiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen